

DÎROKA KURD
LI ÇAVKANIYÊN BIYANIYAN

Ji ber ku Kurd di Mezopotamyaya dîrokî de avakerên herî pêşîn ên civatê (proto-eşîr) bûn, ji destpêka pêvajoya dîrokî ve li tevahiya Mezopotamyayê belav bûn. Weke ku Ferdinand Hennerbichler dibêje: "Kurd ji destpêkên herî zû de wek gelên xwecihî yên Neolîtîkê bi zelalî têne dîtin.

Erdên Heyva Berdar ên Bakur ên Rojhilata Nêzîk û Avrasyayê." Di vê çerçoveyê de çawa ku eşîrên ku ji kurdan hatina girtin hene, di nava kurdan de jî gelek êl jîyane. Çawa ku kurdan mîrektî û împaratoriyên xwe yên weke Gûtiyan, Mîtaniyan ava kirin, li vir jî weke sûmerî û hûriyan di mîrektî û împaratoriyên gelek gelên din de kurd hebûn. Hûrî jî yek ji van gelan e û Kurd jî di nav de ne. Ev nayê wê maneyê ku her çiqas Hûrî ji nijada Semîtîk bûn û ji xweda û olên gelên din re soza dilsoziyê dabûn jî, ev nayê wê wateyê ku ew ne bav û kalên kurdan bûn. Di nav Hûriyan de jî wek Sumeran Kurd hebûn û ev Kurdên Hûrî helbet wekî bav û kalên Kurdan têne hesibandin.

DESTPÊK

DÎROKA KEVARÊ KURD & KURDISTANÊ

Li gor hinekan tiştêkî bi navê Kurd û Kurdistan ku yek ji kevintirîn welat û gelên cihanê bû, tunebû. Niha ev welat û gelên wî hene û hat hînbûn ku xwedî dîrokeke 5 hezar salî ye. Lê divê jê re bê gotin “bi kêmanî 5000 sal dîrok”. Hûn dipirsin çima?

Ji ber ku şaristanî li vir nêzî 15 hezar sal berê dest pê kiriye, û li ber çavan bê girtin ku Kurd ji cihêkî din nehatine Kurdistanê, bi kêmanî mirov dikare bi hêsanî weke kevintirîn eşîra cihanê, bi dîroka 10 hezar salî, bi nav bike. ku tê de komên eşîrî dest pê kirin.

Lêkolîna DNA ev rastî ji deh salan zêdetir îspat kiriye.

Çi heye ku meriv li ser dîroka vî gelê herî kevînar fêr bibe!

Kurd xwedî dîrok û çandeke kûr a hezar salan in, lê ya Tirkên çî ye? Dema ku Kurd li ser sehneya dîrokê bûn, ne Erebên li çolê, ne Tirkên li deştan û ne jî parsekên ku bi lingên tazî li kolanên şaristaniyê dimeşîyan hebûn. Ev hemû rastiyên dîrokî yê belgekîrî û îsbatkirî ne. Tenê serokên kurdan vê nizanin. Ji ber ku ew dîroka Kurdan nizanin, şîret li gelê Kurd ê bindest dikin ku bişopînin umeta Îslamê, ku ji bilî koletiya hovane, an jî şaşitiya enternasyonalîzma derewîn a biratiya gelên sextekar û derewîn tê wateya.

Lê ji ber ku kurd di Mezopotamyaya dîrokî de avakerên civatê (proto-eşîr) ên pêşî bûn, di pêvajoya dîrokî de li hemû Mezopotamya belav bûn. Weke ku Ferdinand Hennerbichler dibêje: “Kurd ji destpêkê herî zû de bi zelalî tene xuyang kirin, ew gelên xwecî yê

neolîtîkê, welatên Hîva Berdar ên Bakur ên Rojhilata Nêzîk û Avrasyayê ne. Di vê çerçoveyê de çawa ku eşîrên ji kurdan hatina girtin hene, di nava kurdan de jî gelek êl jîyane. Çawa ku kurdan mîrekt û împaratoriyên xwe yên weke gûtiyan, gûtiyan, mîtaniyan ava kirin, di mîrektî û împaratoriyên gelek eşîran de jî kurd hebûn, weke sûmeriyan û hûriyan. Hûrî jî yek ji van eşîran in ku Kurd jî di nav de ne. Ev nayê wê maneyê ku her çend horî ji nijada semîtîk bûn, her çendî ji xweda û olên eşîrên din re dilsoz bin jî, ev nayê wê wateyê ku ew ne bav û kalên kurdan bûne. Di nav Hûriyan de kurd jî wek Sumeriyan hebûn û ev kurdên Hûrî helbet wek bav û kalên kurdan tînin hesibandin.

Kurtîyeke Mêjûwa Gelê Kurd ku Di Qeydên Dîrokî de Îsbatkirî ye

Zimanê kurdî di nav komên hûriyan de bi pêş ket. Gutî, kassîte, mîtannî, Zimanê Naîrî, Sûbarî, Ûrartû û Împaratoriya Medyayê (Kurd) li Rojhilatê Kurdistanê, bi devkî û nivîskî, bi felsefeya ezdaî/ezdanî û dawîya Zerdeştî.

Dîroknas û beşeke mezin ji kurdan gelên gutî/gotî/kurtî wekî yek ji kokên kevnar ên gelê kurd qebûl dikin. Navê kurdî ji gutî/gotî hatiye. Hin kes bawer dikin ku navê gutî ji aliyê Sumeran ve li wan hatiye dayîn: kur-ti/guti/goti.

Li gorî pirtûka “Kurtîya Dîrokê”, “Kurd û Kurdistan” a dîroknasê kurd Mihemed Emîn Zekî Beg (1880-1948), ev kom ji van: “lulu, guti/goti/kurti, haldi, cudi, kasai/kasid/. gelên kassit, subari, mitani, hori, nayiri” û Mihemed Emîn Zekî Beg ji wan re gelên çiyayên Zagrosan bi nav dike... Kurd hem ji çiyayên Zagros û hem jî ji Mezopotamyayê derketine holê. Kurd yek ji wan gelên herî bingehîn û dîrokî ne ku zêdetirî 5 hezar salan di pêkhatina şaristaniya Mezopotamyayê de û di dîroka siyasî ya Mezopotamyayê de rolên dîrokî yên girîng listine.

“Kurd di nav çiyayan de mezin bûn, bi hêz bûn.” Wan jî dest bi serdestiya li deştan kirin. Naram-Sîn bahsa Gûtî û lulubî weke du eşîrên kurdan dike û hêrîşî van herdû eşîrên kurdan dike û bi hezaran mirov dukuje.

Piştî mirina qralê Akadan Naram Sîn, gûtîyan Akad ji dîrokê paqij kirin.

Gûtî di sala 2150 berî zayînê de di dawîya xanedana Akad de ketine Babilê. Padişahiya Mezopotamyayê 76 salan domand, lê ew li Babilê man.

Kurd, di çavkaniyên sumerî, akadî, babilî, asûrî, yûnanî, rûmî, ermenî, farisî, erebî û osmanî de

Lêkolînên dîroka zanistî û vedîtinên arkeolojîk ên sedsala borî nîşanî me didin ku dîroka kurdan pîralî û mezin e.

Kurdan herî kêr ji salên 3000 berî zayînê heta 0 (sifir) heta ku çêker û avakerê şaristaniyê Gûtî û mîrnişîn û împaratoriye din ên Kurdistan ên wekî mîtanî, kasît, subartu, ûratû, mîrîtî û împaratoriye Med, li hemû Mezopotamiyayê hukum kirine.

Di vê pêvajoya dîrokî de li hember van bav û kalên Kurdistan wek Asûriyan berhem nedane şaristaniyên din û şaristaniya wan bikar anîne.

Herodot (484-425 B.Z., hêzên dagirker û koledar her tim êrîş dikirin. Berî zayînê 3000 sal tenê dagirkeriya mîrektî û împaratoriye Kurdistan berxwedaneke dijwar û mezin li dijî van dagirkeran bû ku barbariya wan li Rojhilata Navîn derketiye lûtkeyê.

Çavkaniyên Sumerî, Akadî, Romyî û Yewnanî çavkaniyên sereke ne ku di ronîkirina Dîroka Kurdî ya Rûmet a beriya serdema îslamê de, ku tê wateya hilweşînek tam a siyasî, çandî û neteweyî ya Kurdistan, çavkaniyên sereke ne. Ji ber ku nivîskarên van çavkaniyan şahidî ji bûyeran re kirine, pêbaweriya çavkaniyan zêde ye), di pirtûka "Dîrok" de, behsa hêzên Kardakis/Kardokî yê nerêkûpêk ên di artêşa padîşahê Axemenî Dara I (521-486 BZ) de dike. Her wiha behsa rêveberiya Erba Ilu/Hediyab/Adiabana ku navenda wê Hewlêr e, dike ku Eceman bindest kiriye û li bakur Zapa Mezin, li başûr Zapa Biçûk û li rojava jî çemê Dîcle heye.

Xenophon (430-399 BZ), BZ. Di berhema xwe ya bi navê "Vegeera Dehan" de, ku di sala 400 berî zayînê de hatiye nivîsandin, li ser welat û gelê wê Kardûxê (Καρδούχ), ku li başûrê Arasê, li rojavayê Wanê ye, agahî dide. Ksenefon behs dike ku Kardûx miletek azad bûn ku li çiya dijîyan û ne girêdayî padîşahên farisan bûn. Li gor xebera wî, qralê farisî berê artêşeke 120 hezar kesî şandibû ser Kardûxan, lê yek ji wan sax venegeriya. Di berhemê de behsa şerê

10.000 hezar leşkerê Yewnanan ku Ksenophon jî tê de bi gelê Kardûxê re tê kirin. Li gorî Ali Karduxos, zimanzanê Yewnanî, Ksenophon forma 'Kard-ûx' ya ku ji bo Kurdan ji Ermeniyana bi kar aniye, bihîstiyê û bikar aniye. Di peyva 'Kard:Kurd' de ku Ksenophon ji bo Kurdan bikar aniye, Yewnaniyan ji ber ku dengê 'û' nedihatî bilêvkirin herfa 'a' dinivîsandin û ji bo paşgira pirjimariya 'û' paşgira ermenî ya pirhejmar 'ûx' bi kar anîn. lar'. Dîroknasê Yewnanî Polybius (203 b.z.-120 b.z.) di berhema xwe ya bi navê "Dîrok" de behsa slingerên bi navê 'Cyrtii/Kirti, Kurtis' yê di nav artêşa Melon de, satrapê Medya serhildêr ê Seleukîdan, dike. Melonê ku Selûkya û Babil girt û heta Deryaya Sor li ser hemû axa xwe serdest bû, ger biçûya Sûsayê jî li vir bi ser neket. Di dawiyê de, ew ji aliyê padîşahê Suryan Antiochus III Mezin li başûrê Medyayê B.Z. Ew di 217 de têk çû. Tê tomarkirin ku Melon xwe dispêre 'Cyrtii/Kirti' yê ku di vê serhildanê de hêzên slinger ava kirine. Polybius got ku Antiochus di artêşa wî de 'Cardasecs (Cardacs, Kardacs)' hene.

Diodorus Siculus (90 BZ-30 BZ) BZ Di dîroka xwe ya cîhanê ya 40 cildî de bi navê "Bibliotheca Historia (Pirtûkxaneya Dîrokê)" ya ku di sala 66an de nivîsiye, padîşahiya kurdan "Gordiyene" û "Sophene" di nav welatên ku ji aliyê Qralê Pers Daryûs ve hatine birêvebirin de jimartin.

Di "Ab Urbe Condita, Dîroka Romayê" ya 142-cild a dîroknasê romî Tito Livio/Titus Livius (59 BZ - 17 PZ) de, ku ji wan tenê 35 cild mane, împaratorê Selûkî Antiochusê Mezin, BZ. Ew dinivîse ku ew di şerê Magnesiayê de di sala 190 B.Z. de li dijî Roma û Pergamonê têk çû, da ku Yewnanîstanê bi dest bixe, û ku Antiochus di artêşa wî ya 70.000 de kevanen 'Cyrtii/Kurd' hene.

Strabon (65 b.z.-25.z.) di cildên xwe yê 17-ê bi navê "Cografîka/Erdnîgarî" de, tevî Babil û Suryaniyan, behsa 'Gordion' kiriye, ku îro di navbera Mûş û Diyarbekirê de bajarên Sarisa, Satalka û Pinaka hene. Strabon, ermenê Gordiyon, Tarsus û Sosînî/Sason jî? Her wiha diyar kir ku ew li herêmên din ên welat dijîn û wiha got: "Cihên ku çemê Dicle lê ye, yê Kurdan in. Herêma Gordyaei (Gordyaea) heman herêm e ku berê jê re digotin "Kardukhi". Padîşahiya Kurdan Diodorus Siculus (90 BZ-30 BZ) 'Gordiyene' û 'Sophene'; Strabo jî wek "Sophene" û "Corduene" dide.

Ji Padîşahiya Adiabene ku Strabo behsa wê kiriye, M.S. Di sedsala 1. B.Z de dîroknas Pliny (23-35 P.z.), di "Dîroka Xwezayî" ya ku ji 37 pirtûkan pêk tê de, "Corduene, ku berê bi navê gelê Carduchi (Kardukhi) dihat nasîn, niha bi Adiabene re dibe yek û çemê Dicleyê di ber de diherike. wan (Pirtûk: VI). , 17/14 r)". Wî nivîsiye ku çemê Dicle ji Ermenîstanê dest pê dike û di 'Çiyayên Kurdistanê', Adiabene, ku ew jî herêmeke kurdan e, Apameadan û bajarê Mesene re derbas dibe (Kitêba VI, 31 r.). Plinyusê ku ji Kurdistanê re digot 'Gordyæi' (Gordyæi) di beşa bi navê 'Dicle' de nivîsandiye ku çemê Dicle di zimanê Med de tê wateya 'tîrê' û navê çem ji leza tîrê wergirtiye. , û ku çemê Dicleyê di çiyayên Gordyæi re derbas dibe. Ew jî dibêje, li pişt deriyên Kafkasyayê, li Çiyayên "Gordyæan/Kurdistan"ê hê jî eşîrên barbar û hov bi navên Valli û Suarnî hene.

Plutarch (46-120 PZ), ji aliyê din ve, di pirtûka "Bioi Paralleloi / Jiyanên Paralel" de, padîşahê Ermenîstanê Tigranê Mezin û padîşahê Bantis VI. Bi Misradat re (63-120 PZ); Wî behsa serpêhatiya girtina welatê Gordiyonan li padîşahiya Zerbienus kir, ku li başûrê Behra Qezwînê û li rojhilatê Medyayê di bin destê Farisan û Çemê Feratê de hatibû danîn. Plutarch

dibêje ku qralê Ermenîstanê Tîgranesîn, beriya ku Romayên ku ji wan piştgirî xwest derbasî Ermenîstanê bibin, Qralê Kurd Zarbienus, jin û zarokên wê qetil kir û Romiyên jî li ser navê Zarbienus cenazeyek li dar xist. Plutarch, MS. Ew dinivîse ku navê padîşahê Korduene di 115 de Manîsaros bû.

(PZ 90-MZ 168), Diyarbekir "Bagraoandene/Bekîran", Dîlok "Belcana/Belikan", Hekari "Tigranoandene/Tirigan", El-Ezîz "Sophene/Süphanlılar", Dersim "Belcans" the Dersim. Eşîrên "Boxtanoi" yên Botaniyan. Ptolemyos 'Cardûçiyân/Kurdên' li herêma nêzî axên Margasî û Kadusîsên li jêriya Geliyan nîşan dide û bêtir behsa 'Gordiyene/Kurdistan' û 'Çiyayên Gordyaei' dike. Ptolemy; Mîna bûyera ku Polybius (203 BZ-120 BZ) û Livio/Titus Livius (59 BZ-PZ 17) nivîsandine; BZ bi qralê Misrê Ptolemy III re ji bo serweriya li ser Sûriyê. Di ordiya padîşahê Selûkîdan Antiochus III de jî 'Cardac's (Cardac'la, Karda'lar)' hebûn, ku di sala 217-an de di şerê xwe de Satrapê Medya Serhildêr Melon têk biribû.

Dio Cassius (155-240 P.Z.) "Gordiyen/Gord Yurdu (Kurdistan)" di paragrafa 26'an a pirtûka 68'an a ji 80 pirtûkên xwe yên li ser dîroka Romayê, ku ji wan tenê 19 cild mane, kiriyê.

Ammianus Marcellinus (330-391?) behsa êrîşa Persan a li ser Amîd/Diyarbekirê ya di sala 359an de dike û van deran wek 'Korduen/Kord Yurdu/Kurdistan' bi nav dike.

Eutropius, di pirtûka xwe ya dîrokê ya ji 10 cildan de ya bi navê "Breviarium historiae Romanae" de, "Corduene/Kurdistan" jî wekî yek ji wan welatên ku di serdema împaratorê Romê Trajanos de hegemonya lê hatiye bidestxistin, cih digire.

Dîrokzanan ji bo nîşankirina kurdan 'Kard, Kord, Gord, Kirti, Kurti' û ji bo îfadekirina Kurdistanê jî 'Corduene, Corduaie, Cordyae, K/Cardu-chi, Cordueni' bi kar anîne.

Formên Axaftinê:

B.Z. 5. sedsala Herodod Paktî (Bohtî, Boran)

B.Z. sedsala 4 Xenefon Kardûxî (Kurd)

B.Z. sedsala 1 Sallust, Diadorus Cordueni, Cordiyene

Strabo Kîrtî, Gord

M.S. sedsala 2 Plutach, Pliny Gordian, Cordueni

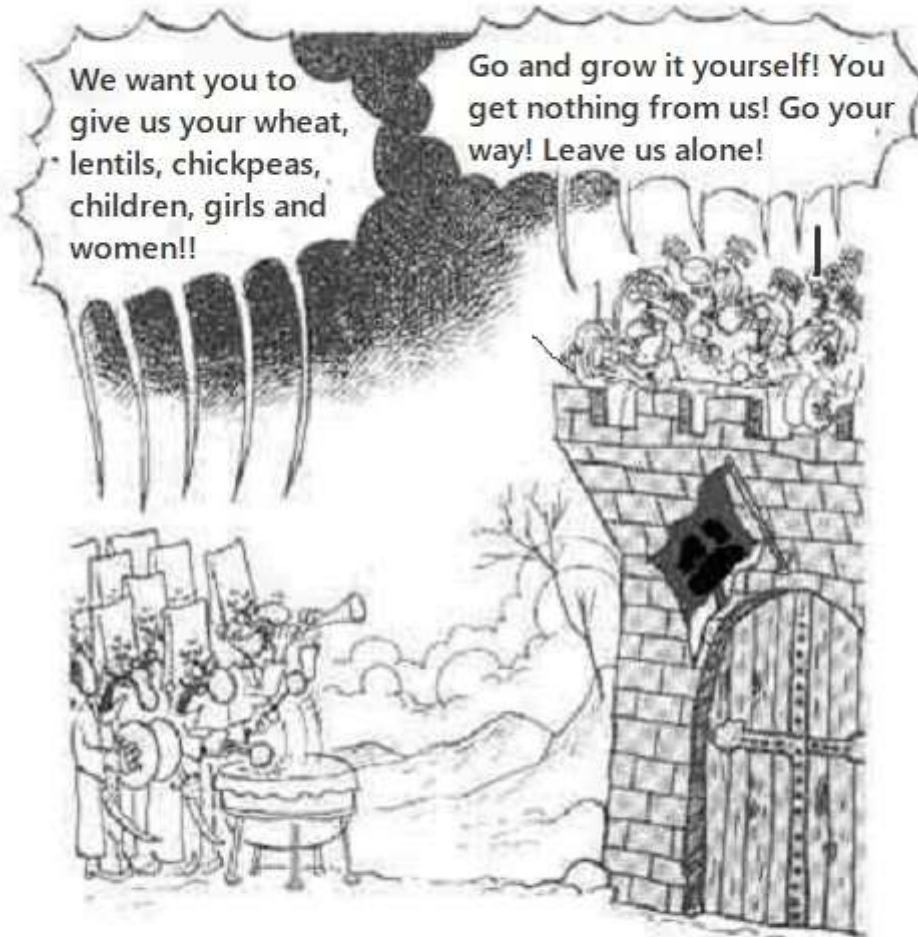
M.S. sedsala 2 Ptolemy, Dio Cassius Gordiyene, Korduene

M.S. sedsala 4 Sextus Ruf, Eutropius Kardueni, Cardueni

M.S. 5. sedsala A. Marcellinus, J. Honor, Zasimus Cardueni, Corduene, Cordiyena, Kardueni

Dîroka Kurdistanê, dîroka şaristaniya avaker û talankeran

The history of Kurdistan is the history of civilization builders and looters.

The history of the Kurds and Kurdistan is about the attacks of the non-producing, the collecting, hunting and plundering clans of peoples against the producing, civilization-building people in the geography of the Golden Fertile Crescent: The historical Kurdistan.

Dîroka kurd û Kurdistanê li ser êrişên qebîleyên ne hilberîner, berhevker, nêçîrvan û talanker ên li dijî gelên hilberîner, şaristanîdamezrêner ên li erdnîgariya [Heyva Berdar a Zêrîn](#) a li Kurdistanê dîrokê ye.

DI DÎROKÊ DE DEWLETÊN KURD

gout

Houri

Mîtanî

Împaratoriya Med

Împaratoriya Part û Artartû

Împaratoriya Sasaniyan

Sadakî (770-828)

Şadadîs (951-1174, Ermenistan û Arran)

Artuqids

Revvadis (955-1116, Azerbaycan)

Hesenweyhî (959-1095, Îran)

Annazîs (991-1117, Îran û Mezopotamya)

Merwanî (990-1100, Diyarbekir)

Mîrnişîna Hezo (1058-1598)

Şabankara (1155–1425)

Hezaresbis (1155–1424)

Eyûbî (1171-1250, Misir, Sûriye, Iraq û Orşelîm)

Mîrekiya Erdelan (1169 - 1867)

Xanedaniya Zekerî (1161-1360)

Mîrnişîna Colemêrgê (1133-1849)

Luristan Atabey a Piçûk (1155-1597)

Mîrekiya Bitlîsê (1182 - 1847)

Mîrekiya Dunbulî (1210-1799)

Emîrtiya Suweydî (1231-1864)

Mîrnişîna Hesenkêfê (1249-1524)

Mîrnişîna Şîrvan (1264–1840)

Mîrekiya Kilîsê (1264-1611)

Mîrnişîna Botanê (1330 - 1855,)

Mîrekiya Zirkan (1335-1835)

Mîrektiya Palu (Sedsala 13-1845)
 Mîrektiya Badînan (1376-1843)
 Mîrnişîna Soran (1399-1835)
 Mîrnişîna Mukrî (1400-1802)
 Mîrektiya Mehmûdî (1409-1839)
 Emîrtiya Pazuki (1499-1587)
 Mîrektiya Silêman (1515–1838)
 Mîrektiya Hîzanê (1520-1845)
 Mîrektiya Reş Mansur (1543-1596)
 Mîrektiya Pinyashi (1548-1823)
 Serdarîya Êrîşî (Sedsala 16-an-Sedsala 19-an)
 Mîrektiya Bradostê (sedsala 1609-19-an)
 Mîrektiya Muksê (1600-1847)
 Serokayetiya Bavê we (1649-1851)
 Xaniyên Tebrîzê (1747-1802)
 Xaniyên Xoyê (1747-1813)
 Serab Xanate (1747-1797)
 Xanedaniya Zend 1750-1794)
 Mîrektiya Erzenê (sedsala 16-17an)

Kurdên [GUTÎ](#)

Kurdên [KASÎTÎ](#)

Kurdên [SOMERÎ](#)

Kurdên [HATÎ](#)

Kurdên [HORI](#)

Kurdên [MÎTANÎ](#)

Kurdên [EŞKANÎ](#)

Kurdên [ÛRARTÛ](#)

Kurdên [MEDI](#)

Kurdên [GORDIYONÎ - CORDUENE](#)

Kurdên [SUBARTU](#)

Kurdên [ÎLAMÎ - \(Elamî\)](#)

Kurdên [PARTÎ - PARTIA](#)

Kurdên [SASANÎ](#)

Kurdên [HURÎ](#)

Kurdên [LÛLÛBÎ](#)

Kurdên [LÛVÎ](#)

Kurdên [KOMOHÎ - KOMAGENE](#)

Kurdên [ADÎABENE](#)

Kurdên [ŞADÎ - ŞEDADÎ](#)

Kurdên [MERWANÎ](#)

Kurdên [EYÛBÎ](#)

Kurdên [ZEND](#)

BI KURTÎ LI SER DÎROKA SIYASÎ YA KURDISTANÊ (*).

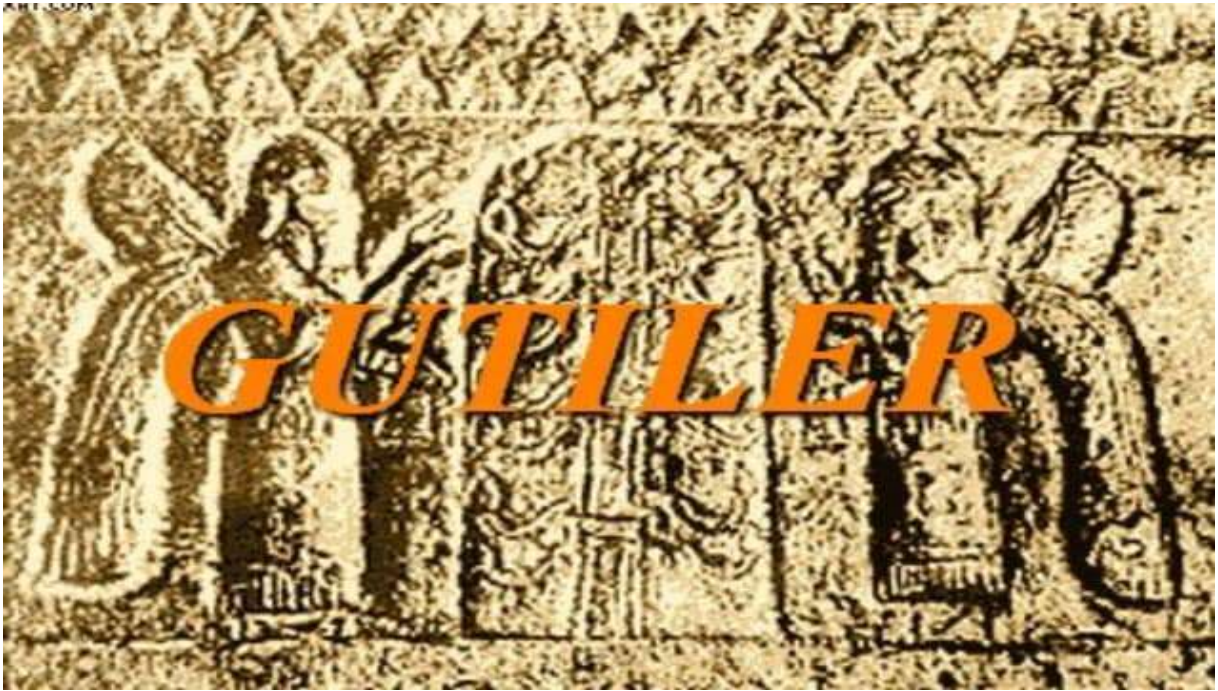

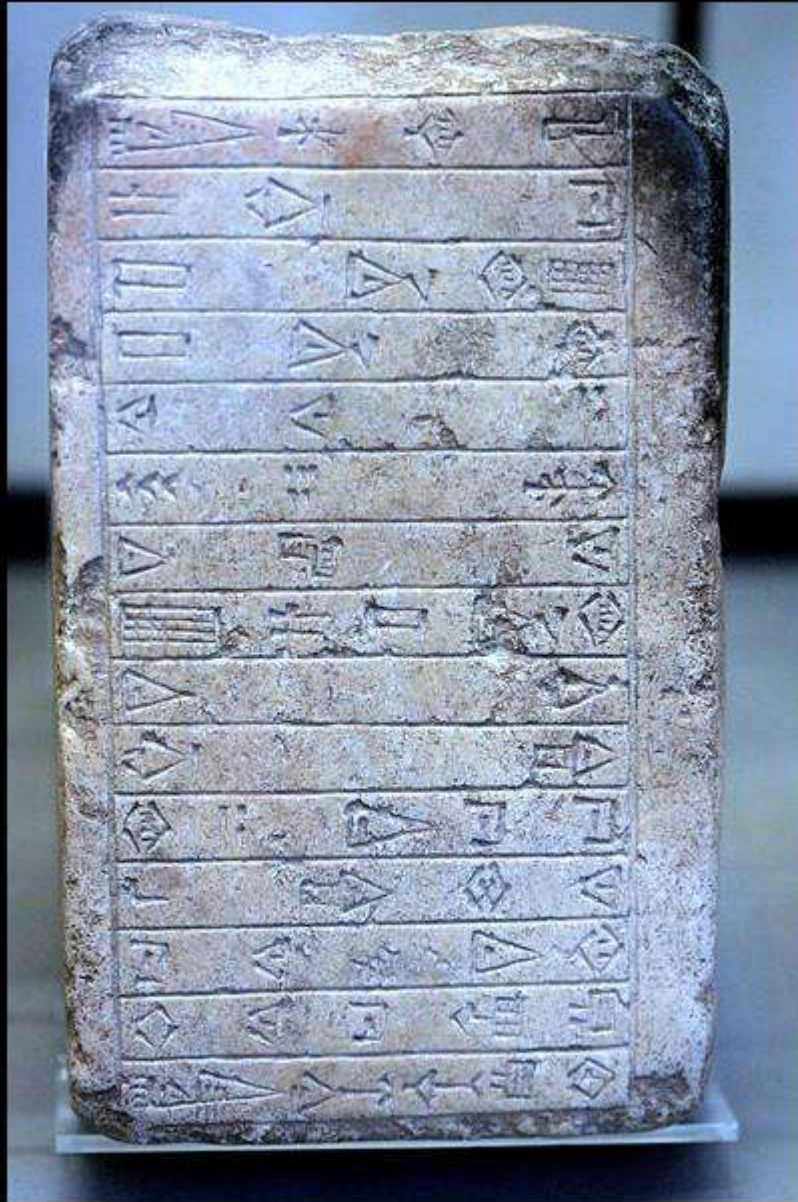

Koka Kurdan *

Gelê Kurd eslê xwe ji Gûtîyên kevnar an jî Kurtiyan, Kurtiyan [1] jî bi nav dike. Gûtîyan berî zayînê di sala 2200'an de li seranserê beşa jorîn (bakur) ya Mezopotamyayê dijîn û hukumdarî kirine. Gûtîyan sînorên padîşahiya xwe Gûtîyan ji erdnîgariya wê ya bingehîn, ji rêzeçiyayên çiyayên Kafkasyayê, dûr dirêj kirin. Başûr heta Babîlê. Yên ku li Babîlê împaratoriya Kardûnîjaş a Kurdan ava kirin, Gûtîyan bûn.

**Registration Lugalatum, governor of Umma under
the reign of Sargon of Akkad, 2330 BC. J.-C. Louvre.**

Nivîseke ku bi alfabeya akademîk 2130 BZ hatiye nivîsandin. Hûrî û Mîtanîyan li dijî Împeratoriya Sumerîyan yekbûn û împaratoriyeke mezin ava kirin û piştê jî Împaratoriya Sumerîyan Arrata ((ku tê wateya PIL û sembola zayîna organa zayendî ya mêran e. KIR di kurdî de heman tişt tê wateya Kerkûk) standin. War Wêne: Nivîsa Engutî ya ku bi alfabeya Akadî 2130 BZ hatiye nivîsandin.

Gûtîer (bi sumerî : gu-ti-um, guti, qurti, kur-ti) gelê kevnar ê ku li çiyayên Zagrosê jiyaye û neviyên wî hê jî li heman herêmê dijîn.

Derbarê Gûtiyan de Sumerî, Babîl û Asûriyan ji vê agahiyê dîrokî serbixwe nivîsandine ku gelên bi navê gutî an qurtî li herêmen navîn û bakurê çiyayên Zagrosê dijîn û ji welatê wan re Gûtiye hatiye gotin. Sumeriyan (3 hezar sal b.z.), babilîyan (b.z. hezarsala 2), asûriyan (hezarsala 1. b.z.) ev agahî tomar kirine.

Gutîliyan Împaratoriya Akadî di hezarsala sêyemîn a B.Z. de qedand. (2154 BZ). Piştî ku ji Çiyayên Zagrosan daketin, çend nîfşên Gûtiyan li bakurê Mezopotamyayê li ser mîrekiyên Sumeran desthilatdar bûn. Tabloyên Sumeriyan nivîsandibû ku Gutîlî miletekî barbar in ku li çiyayên Zagrosê (ku Babîl û Faris û li bakurê Elamê) dijiyan.

Piştî ku Gutîliyan Akkad bi dawî kirin û li ser Sumeran desthilatdarî kirin, ji aliyê Sumeran ve di lîsteya qraltiya Sumeran de hatin girtin. Utu-Hengal ku waliyê Urukê bû, piştê li dijî Gutîliyan serhildanek da destpêkirin û padîşahê dawî yê Gutî Tîrîgan têk bir û desthilatdariya Gutî ya li ser Împaratoriya Sumeran bi dawî kir.

Li gorî zanyarên Încîl, mirovên di gutî de di Tanah de wekî "koa" ('qoa) têne binav kirin. Di kitêba Hezeqêl de "ga" wek dijminê Filistînê tê binavkirin.

KURDISTANA DÎROKÎ - AXA YÊ YEKEMÎN WELATÊ HÎVA ZÊR BERXWEDAN KURDISTAN

Yekemîn navenda şaristaniya cîhanê

WARÊ PÊŞEMÎNAN

Ma dibe ku tesaduf be ku ev hemû 'Yekemîn' girêdayî Kurd û Kurdistanê ne?

Kurda cara yekê erd ajotine, şîtil çandine, genim û ceh û nok çinîne.

Li gorî lêkolînên arkeolog û dîrokzanan, avakerên herî pêşîn ên şaristaniyê ku fêrî çandiniya axê bûne û hunera çandiniyê bi bîr anîne “jin” in ku li erdnîgariya dîrokî ya Kurdistanê dijîn! Li vî welatê dîrokî bi destê jinan şaristanî çêbû. Gordon Zarok

DÎROKA WELATÊ HEYVA BI BEREKET A ZÊRÎN KURDISTANÊ DE KURD (Golden Fertile Crescent)

WEK QEWM TÊ ŞOPANDIN KU EW JI SERDEMA DÎROKÎ YA DESTPÊK DE HEBÛNE Û JI SERDEMA HERÎ DE LI KURDISTANÊ JIYANE.

Aborînasên neteweyî dibêjin ku di civakê de çiqas stokên xwarinê zêde bibe, rêjeya nifûsê jî li gorî stokên xwarinê yê di civakê de zêde dibe'.

Ma we qet fikirî ÇIMA Kurd, Çîn û Hindîstan xwedî nifûsa ewqas mezin in?

TENÊ Sedema ku nifûsa van her sê gelan ji gelên cîran zêdetir e, ev e ku van her sê gelan cara yekem bi ÇANDA ZAD ÇANDINÎ YA YEKEMÎN gelek xwarin çêkirine. Kurd Yê YEKEM in ku 11 hezar sal berê bi çandina berhema yekem (genim) ve nifûsa xwe ji eşîrên cîran zêdetir kirine. Paşê hindî 9 hezar sal berê li herêma xwe bi çandina nîskan ve nifûsa xwe zêde kirin. Herî dawî, Çîniyan 7000 sal berê bi çandina berhemên birincê ve dest bi tomarkirina zêdebûna nifûsa girseyî kirine.

Gelê Kurd ji hemû cîranên xwe pîrtir û bi cîh bûye. Kurd, ji Ereban ku li Rojhilata Navîn de nifûsa herî mezin tê dîtin, ji wan jî mezintir e.

KURD JI PALEOLÎTÎKÊ (serdema kevirê kevnar)VIR VE WEK QEWIM HENE!

Bifikirin.. destpêkirina herî pêşîn ya şopandinê' çi wateyê? Ji ber ku kurd qewma (*) ya herî kevn in, îro xwedî nifûsa ewqas mezin in. Sedema pîrbûna nifûsa kurdan tenê ew e ku wan Bi cara yekem zadçandiniyê ve rêjeya nifûsa xwe zêde kiriye. Li ser axa Rojhilata Navîn ya ku îro lê dijîn, bûnin koma herî mezin. Di Serdema Paleolîtîk, ku ji serdema beriya neolîtîk, beriya zayînê 15 000 salê digrê.

Dîroka Îslamê ya Kurdan de, neheqiyên mezin yên ne mirovane li ser Kurdan hatiye kirin. Neteweyên Ereb, Faris û Tirk, Kurdan wek koleyên îslamê dîtine. Ji gelek maf û azadiyan bê par hiştine. Ev yeka bûye egera ku di navbeyna mirovatî û şaristaniyê de sînorek mezin çê kiriye. Dîrokek ne mirovane û yê şermê ye.

Tirk-Ereb û Farisan, di warê bêparbûna azadiya xwe de, di warê kêmpêşketin û paşverûtiyê de, di navbera mirovatî û şaristaniyê de tixûbek mezin heye, ev dîrokek riswa ye ku di warê nemirovatiyê de berovajî çûye.

Lê kurd neteweyeke ku îro jî bi çandeya Pre- Hîstorîk ve girêdayî jiyana xwe didomîne. Xwedî xusûsiyeta neteweyek Pre- hîstorîke. Bi çandeya şaristaniyê ve neteweya herî kevn e.

Ji bo ronkirina giştî ya dîroka merovî û ya Rojhilata Navîn, divê zanyar bi tevahî li ser ziman û dîroka kurdî lêkolînan bikin, ji ber ku ziman û dîroka kurdî, dîroka şaristaniyê ye û her wiha dîroka hemû mirovatiyê ye, di warê bûyîna yekem.

DÎROKA ŞAREDARÎ YA KURDAN KU DIÇE SERDEMA BERÊ DÎROKÊ.

- Di dîroka şaristaniyê de ji bilî kurdan hemû qewmên pêşîn ên din winda bûne. Du sedemên sereke yên vê yekê hene:

- Ummeta Îslamî û Hegemonîzma Dewleta Îslamî

- Dagirkeriya Tirkan (Tirk Kîmyaya Rojhilata Navîn û Anadoluyê xerab kir.)

Li gel înkarkirina mafên siyasî-neteweyî yên Kurdan, neteweyên şovenîst ên Rojhilata Navîn ku çavnebariya vê spehî û bedewiya dîrokî ya Kurdan a lal dikirin, hewl dan ku dîroka Kurdan jî înkâr bikin.

Sedemên Siyasî yên vê rewşê ev in:

- Miletên misilmanên şovenîst ên xanê mezin

- Bi Ewropiyên kolonyalîst re bi hev re, li gorî wan bi hincetan derxistina DÎROKA KÛR a gelê Kurd înkâr kirin.

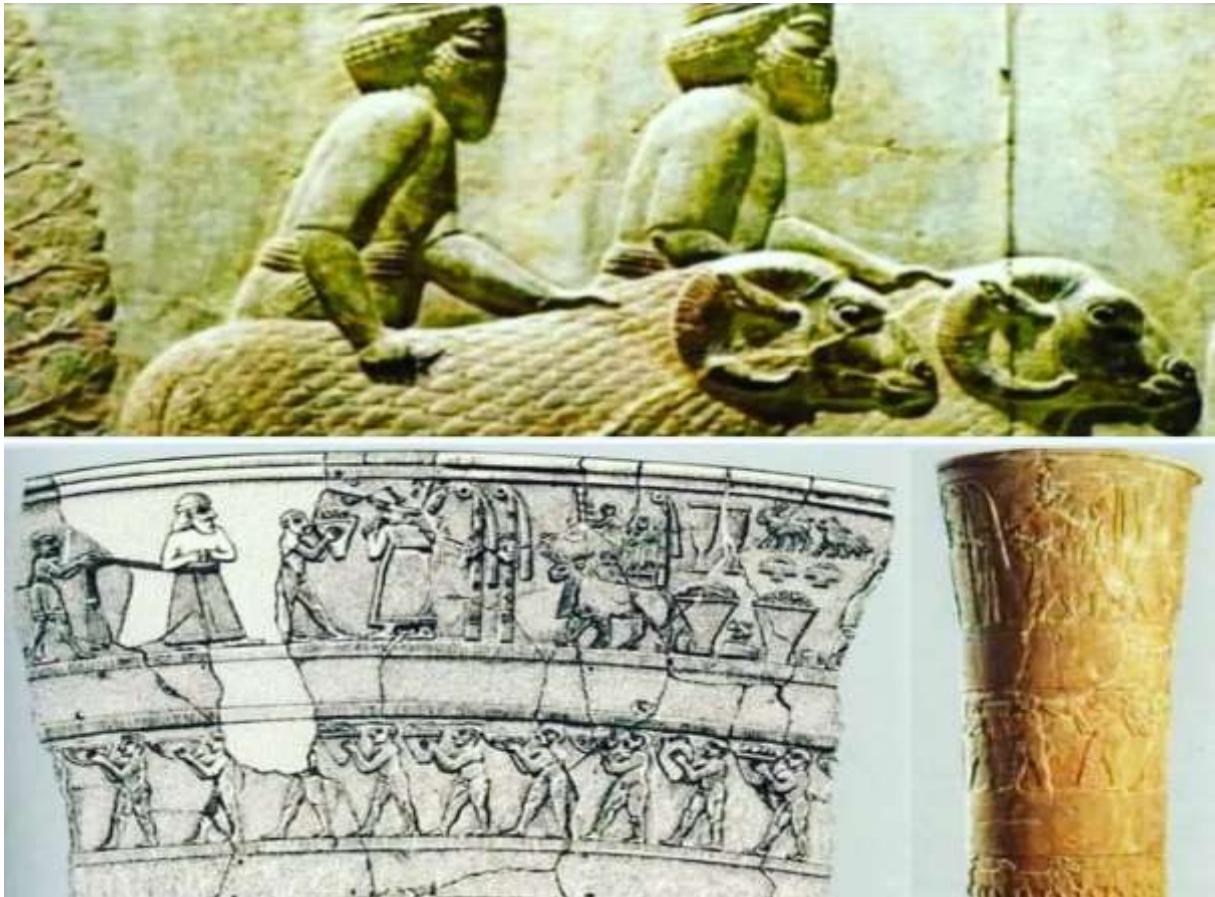
Sedemên ku netew û dewletên misilman gelê kurd înkâr dikin, tên zanîn: Ummeta Îslamê ya Mezin şovenîzm/nîjadperestî.. Sedemên hewildanên Ewrûpayê yên ji bo ku Kurdistan ku kolonîya herî mezin a serdemê ye, bidomîne û statuya xwe ya kolonyal biparêze jî tê zanîn: Aborî / Îstîsmar

Bi îmkânên zanistî yê pêşketî yê îroyîn, gelo mirov dikare îspat bike ku Kurd ji serdema dawî ya Homo Sapiens û vir ve li Rojhilata Navîn dijîn û dijîn? Ya ku gav bi gav diqewime ev e. Di vî warî de TENÊ MIKIN Îspat bike ku Kurd ji serdemeke dîrokî ya wisa kevnar de li Rojhilata Navîn in. Gelên din ne pêkan e. Ji ber ku di destpêkê de li Rojhilata Navîn ji bilî gelê Kurd tu kes tunebû. Yê din yan ji kurdan "derketî" ne yan jî paşê ji aliyê din hatine Rojhilata Navîn. Eşîrên bi navê "KR", "KRY/I" îspata vê yekê ne. Mînak ukraynayî, croats (croats).

Heger ne ji hevgirtinên bi zorê yê li ser esasê dagirkerî û destavêtinê bûna, wê ev rewş bi rêbaza DNA'yê hîn zelaltir derbiketa holê.

Ji ber vê yekê, wekî Ferdinand Hennerbichler gotiye: "Eşkere ye ku bav û kalên Kurdan di destpêka herî pêşîn de, gelên xwecihî yê neolîtîk, axa Heyva Berdar a Bakur li Rojhilata Nêzîk û bakurê rojavayê Avrasyayê bûn."

// Goran Candan

*) : "Eşkere nîşan dide ku bav û kalên Kurdan di destpêka herî pêşîn de gelên xwecî yê axên Neolîtîk, Heyva Berdar a Bakur bûne." Hennerbichler

"Die Kurden", Ferdinand Hennerbichler 2004

Gelo ev hemû 'pêşîn' bi Kurd û Kurdistanê ve girêdayî ne, tenê tesaduf e?

XWEDÎYÊN YEKEM YA HUNERA KEDÎKIRINA AJALAN

Karacadağ Diyarbekir, kekê nimûneyên genim ên ji hemû parzemînên cîhanê anîne.

XWEDÎYÊN HUNERÊN YEKEMÎN KETINA HEWLAN

Li erdnîgariya dîrokî ya Kurdistanê

YEKEM CAR BI KULÎLKAN DEFINKIRIN

Adetên herî kevn ên li cîhanê ku bi kulîlkan defin dikin, li Başûrê Kurdistanê li Şikefta Şanîdar a Çiyayê Bradostê hatiye dîtin.

Cenazeyê di Palayotîka Navîn BZ. Ew bi dîroka 90,000 re têkildar e.

PÎROKRINA YEKEM JI DAYIKBÛYIN

Li gorî dîroknasê Yewnanî Herodot, di şaristaniyên kevnar de adetên pîrozkirina rojbûnê ya yekem li Medya û li erdnîgariyên ku desthilatdariya wan dikirin, derbas dibe. Farisan (Persan) hemû çanda xwe ji Medyan girtine. Lê di kevneşopîya rojbûna Medîya de heywanên wek bizin û pez li şûna kekê dihatin serjêkirin, dipijirandin û dihatin xwarin, kevneşopîya rojbûna pêşî ya kurdan hebû, ev rastiyeke e. Ev jî rastiyeke e ku piştî fetha Îslamê, Kurd di gelek aliyên çandî de bûne Ereban, hema bêje hemû urf û adetên xwe yê berê terikandine û erf û edetên dagîrkerên xwe girtine destê xwe.

CARA YEKEM ÇÊKIRINA PÎÇA RENG

Yên ku qumaşê yekem û yekem qumaşê rengîn çêkirine jî di erdnîgariya dîrokî ya Kurdistanê de ne.

Ev rolyef mîtolojiya Yewnanî, Persphone û xwedayê dinyaya binê Hades temsîl dike, çelenga dafirê ya li ser serê Hades ji bo xwedayan hatiye veqetandin, rîh jî sembola şehrezayiyê ye.

Miyanê genimê di destê Persphone de diya wê, xwedawend Demeter temsîl dike, ji ber ku xwedawend serweriya çandinî û çandiniyê dike. Persphone 6 mehên salê bi diya xwe re li ser rûyê erdê û 6 mehan jî li binê erdê bi mêrê xwe Hades re derbas dike. Guhê genim di havînê de serdana dayîkê dike. Perdeya li ser serê Persphone nîşan dide ku ew zewicî ye. Koçberiya Yewnanan ji Kurdistana dîrokî divê piştî serdema çandinî û şivantiyê (xwedîkirina heywanan/jiyana gundiyan) be, ji bo ku ji dergûşa şaristaniyê bi hişmendî û çand zeviyên nû yên çandiniyê û çandinî û wargehên nû yên bedew ên heywanan ava bikin. Ji van her du hînkirinên bingehîn ên pêşketina şaristaniyê yên ku nû hatine bidestxistin eşîreke ku koçî Rojava kiriye. Bi zanîna jiyana civakî (şaristaniyê) ku li Kurdistana dîrokî, dergûşa şaristaniyê bi dest xistin, li cihê ku em îro jê re dibêjin Yewnanîstan, rûniştineke nû ava kirin. Bi vî awayî şaristanî ji ax bi ax belav bû. Yewnaniya kevnar û kurdî dişibihe pir ecêb.

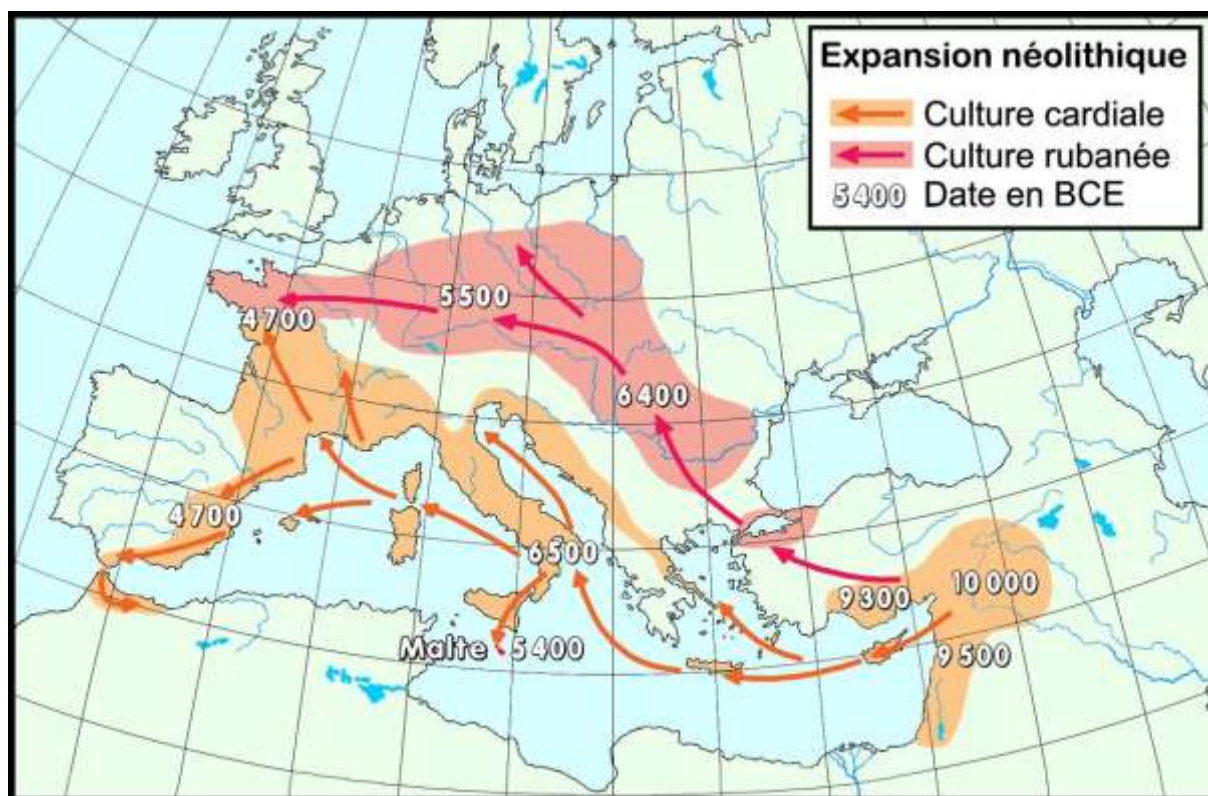
"Daneyên ku me hene encamên lêkolînerên din piştrast dikin. Nîşan dide ku cihû û kurd ji xwecihiyên civaka Rojhilata Nêzik û Anatolyayê, damezrînerên şaristaniyên Ewropa û Rojhilata Navîn in." Jinealogê DNA L. Ebishopyan

Yek ji wan gotinên ku bi gotinên L. Yebisician re paralel xuya dike û divê bê gotin jî ev e:

”Mixabin ku dawîya mirovatîyê ne baş e.

-- Berovajî vê rêjeyê nişana xirabî, şirk, felaket û windabûnê ye!!

Daneyên genetikî nişan didin ku 20.000 sal berê, hemî Rojhilata Navîn ji nifûsa yek (şaristanî) damezrîner (ziman û çand) ku ji Serdema Qeşayê rizgar bûne hatine: Hemû Rojhilata Navîn di genetîka xwe de DNAYA KURD heye, ji ber ku Kurd PÊŞÎ damezrînerên şaristaniyê ne. Çêbûna zimanên cuda yê komên cuda û ev cudahiyên ziman bi rêya komên veqetandî pêk hatine. Bersiva pîrsa ku Kurd çawa û çima di warê azadiyê de herî dawî hatin hiştin ev e ku aliyê MIROVATIYÊ XERAB Û PIŞT bûye sedema vê yekê. XERAB / PÎR / PÎROZ / CANNITARY taybetmendiya xwezaya mirovan e. Nehatiye gotin ku mirov gurê mirovan e (Homo Homini Lupus). Ji ber vê yekê mirovahî dê di dawiyê de, bi vî rengî, xwe bixwe.”

Kurdistan ew welat e, ku şaristanî jê derketiye û çûye li rojavê; li Israel, Greek û Rom'ê (Italya), li rojhelê; li Hindistanê û Çînê belav bûye.

Di eslê xwe de, hemû eşîrên Anatoly (Rojhilatê Yewnanîstan û Kurdistanê) hem ji bo gihandina herêmên nû yê ku heta wê demê nediyar bûn (berhevkar û nêçîrvan) ji bo peydakirina xwarin û nêçîrê di serdema berî Şoreşa Agrarê de û hem jî deverên nû yê ku heta wê demê nehatine desteserkirin, piştî şoreşê ji bo peydakirina zeviyên nû yê çandiniyê (cotyaran) ji bo peydakirina zeviyên nû yê çandiniyê (cotyaran), bi kurtî, ji bo peydakirina niştecihên nû û her weha şer û pevçûn derketin. peydakirina deverên niştecihbûnê yê nû û her weha ji ber zêdebûna nifûsê ji ber çandiniyê û bi vî rengî nekaribûna parvekirina niştecihên heyî yê li herêmên xwe yê berê. Li hemû herêmên nêzik û dûr ên Rojhilata Navîn belav bû, ku yekemîn qada komkirina civakên proto-eşîrî bû. Ji ber vê sedemê, HEMÛ eşîrên ku piştê hatine herêma bi navê Anatolya bi cih bûne, di dîrokê de YÊN komên koçber in ku ji Rojhilata Navîn koç kirine.

Di vê demê de li Ewropayê mirov tune bûn. Ev koçberî di serdema komkirin û nêçîrê de dest pê kirine û mirov wê demê tenê li Rojhilata Navîn hebûn, hîna jî li parzemînên din mirov nemane. Yekem kombûna nifûsa piçûk piştî ku Neandertal û Homo-Sapiens bi hev ketin/tevlîhev bûn. Bi kurtasî, hê jî serdema destpêka çandê ye. Di vê kombûna civakan de dê pirsgerêka nêçîr û zeviyan dest pê bike û ji ber van nakokiyên êlên pêşîn dê ji Rojhilata Navîn koçî bakur bikin. û di hewayê nerm û xweş a rojhilata navîn de pêk hat. Piştî BI AXÊ ji Rojhilata Navîn derket, koçî Bakur, Rojava (Di ser Anatolyayê re ber bi Ewrûpayê ve) û ji vir jî berê xwe da Hindistanê.

Wî dîroka Rojhilata Navîn (koka eşîran) ji aliyê Yewnanan ve ji cîhanê re nivîsand, ku bi rastî ew jî Rojhilata Navîn bûn. Ew şiyar in, ji bîr dikin ku ew ji ku hatine (Rojhilata Navîn) û dev jê berdidin, her tiştî ji XWE dest pê dikin.

Göbekli Tepe û Karahan Tepe mezinbûn û kêmasiyên van Yewnanan anîne holê.

Dîroka Ewropayê wê ji nû ve bê nivîsandin.

Dema ku di van demên dawîn de daneyên serbixwe yê zanistî û vedîtînan arkeolojîk amaje bi wê yekê dikin ku Kurd Eşîra Yekemîn a Rojhilata Navîn û heta ya hemû mirovahiyê ne, zimanzan û dîroknasên Kurd hîn jî di xewê de ne.

Berhemên lêkolîn û lêkolînan zanistî yê bi eslê xwe cuda û qadên serbixwe yê ku îro di destê me de ne, bi îşaretkirina cihekî yekane; Nîşanî me didin ku erdnîgariya dîrokî ya Kurdistanê welatê şaristaniyê ye.

KÎLTA SIRA ŞARISTANÎ YA KURDAN

- Ez meraq dikim gelo sumerî beşek ji eşîrên kurdan bûn, ku ew qas kevn e ku em dikarin jê re bibêjin pêşdîrok û hîn jî mezintirîn eşîra otoktone li Rojhilata Navîn e?

Eşîra naskirî ya şaristaniya yekem Sumerî ne. Lê li vir ez dixwazim ji texmînekê zêdetir îddîayekê bikim: Gelên şaristaniya yekem ku heta îro nehatine naskirin Kurd in. Helbet Sûmerî neman, navê sumerî parastine. Diyar e îro tê zanîn ku navên kurdên ku di çavkanîyan de 4000 sal berê hatine gotin, gutî/kurtî ne. Her wiha Kurd hîna jî bi zimanê serdema neolîtîk ku xwedî dirokeke herî kêrî deh hezar salî ye diaxivin. Dema ku li ser koka kurdan were lêkolînkirin, divê ku mirov têgînên ya herî kevn û mezin bibe bikarhanîn, ji ber ku zimanê kurdan zimanê herî kevn û kurdê la herî mazin a serdema neolîtîkê ne. Ji ber vê çendê ye ku kurd ji aliyê heft dewletên herêmî û du dewletên cîhanê yê mezînan ku yek ji wan Îngilîstan e, bi sedsalan e ku dawî lê neyê, ne nifûsa wan qels dibe û ne jî zimanê wan qels dibe, kurd rastî jenosîd û qetlîaman tên. roj bi roj zêde dibin. Têvî ku zimanê wî sedsalek tijî qedexe û înkarkirî bû jî, lê berovajî vê yekê bêyî ku nîşaneke herî biçûk a paşverûtiyê nîşan bide, pêş ket.

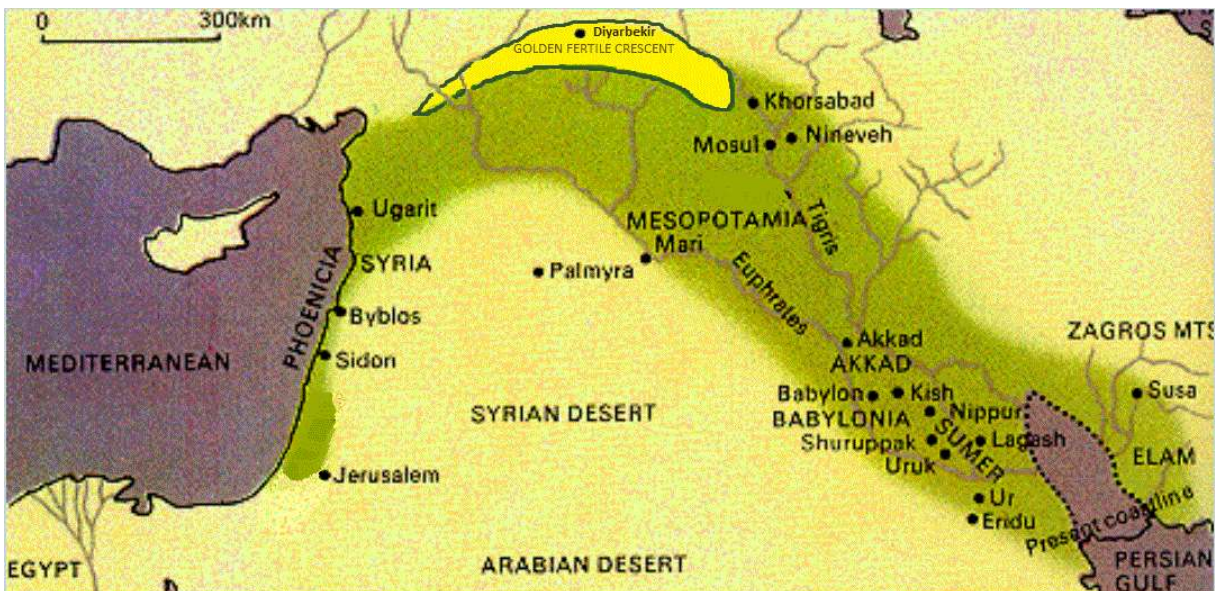
Kurd mifteya sira şaristaniyê ne.

Eşîrên piştî Sumeran her tim li ser mîrateya Sumeran "mirovî" kirine. Mînaka gelek dewletên ku berhem neanîn, wek împaratoriya koledar a Asûrî, tenê bi talan û talankirinê jiyar kirin. Bi êrîşkirin û kolekirina eşîrên berhemdar ên weke wek eşîra GAYÎ/GOYÎ/GOTÎ/KURTÎ, ku tê maneya xwediyê gayê, ku navê gayê ku di çandiniyê de amûreke bingehîn a hilberînê ye û gund, bajarok, bajar û şaristanî ava kirine, hem bi êrîşan û hem jî bi êrîşan. Berhem û nirxên ku hilberandine koletiyê dikin, wek dewletên dagirker, koledar û kolonyalîst bi desteserkirina wan û bi teknîkên ku wan îcad kirine, desthilatdarî kirin. Ji vê hêlê ve dîrok rastiyan rast radixe ber çavan.

Miletên ku îro bi saya Sumeran hema hema her tiştê wan heye, heger ne ji Sumeran bûna, piştî sed hezar salan jî "mirovayeti" nekirana.

*Ev gel cara yekê nan paht
Mal ava kir û stûn spart
Gund û kanî bajar danî
Xêr û xweşt bo me hanî*

"Ji ber ku erdnîgariya hezar salan a ku Kurd lê dijîn ji bo çandini û sewalkariyê guncav e, ev gel di çandini û sewalkariyê de gelekî pêşketî ne." Brockhaus & Efron Encyclopedic Dictionary 1890-1907

KURDISTANA Predîrokî - "Hîlala ZÊR() Zêrîn"... welatekî ku berê şaristanî lê çêbû, lê niha ji nedîtî ve tê wêrankirin, bi giranî bi qaîdeyên tirkan.*

**) HÎVÊ ZÊRÎNÊ ZÊRÎ, qada yekemîn pêşketina çandî ya mirovî ye, ango şaristaniya yekem li vir pêk hatiye. Ji ber vê yekê, ji vê qada taybetî ya li piştta ku jê re tê gotin Heyva Berdar, jê*

re HÎLAYA ZÊRÊN ZÊR tê gotin. Di dîrokê de yekem car li vir bû ku nebat hatin mezin kirin, heywan hatin tamkirin û yekem gund û civatên civakî hatin avakirin (ZANÎT 1411997)

Şîrove: Dûv re hemî zanîna şaristaniyê pêşî ji vir berbi deverên heyva bi bereket ên ku ji Israelsraîl heya Kendavê li başûr dirêj dibin, wekî heyvek an kevan belav dibe.

Sumeriyên ku şaristaniya destpêkê li devereke çolê ava kirine û îro jî kevirêk lê tune ye, dibêjin ku "Kassiyên ji bakur fêrî çandinî û avakirina civakê bûne". Ango zanîna avakirina şaristaniyê bi awayekî eşkere ji Bakur hatiye.

DÎROKA KURDAN DI HEMAN WEXT DA DÎROKA ŞARISTANÎ YE

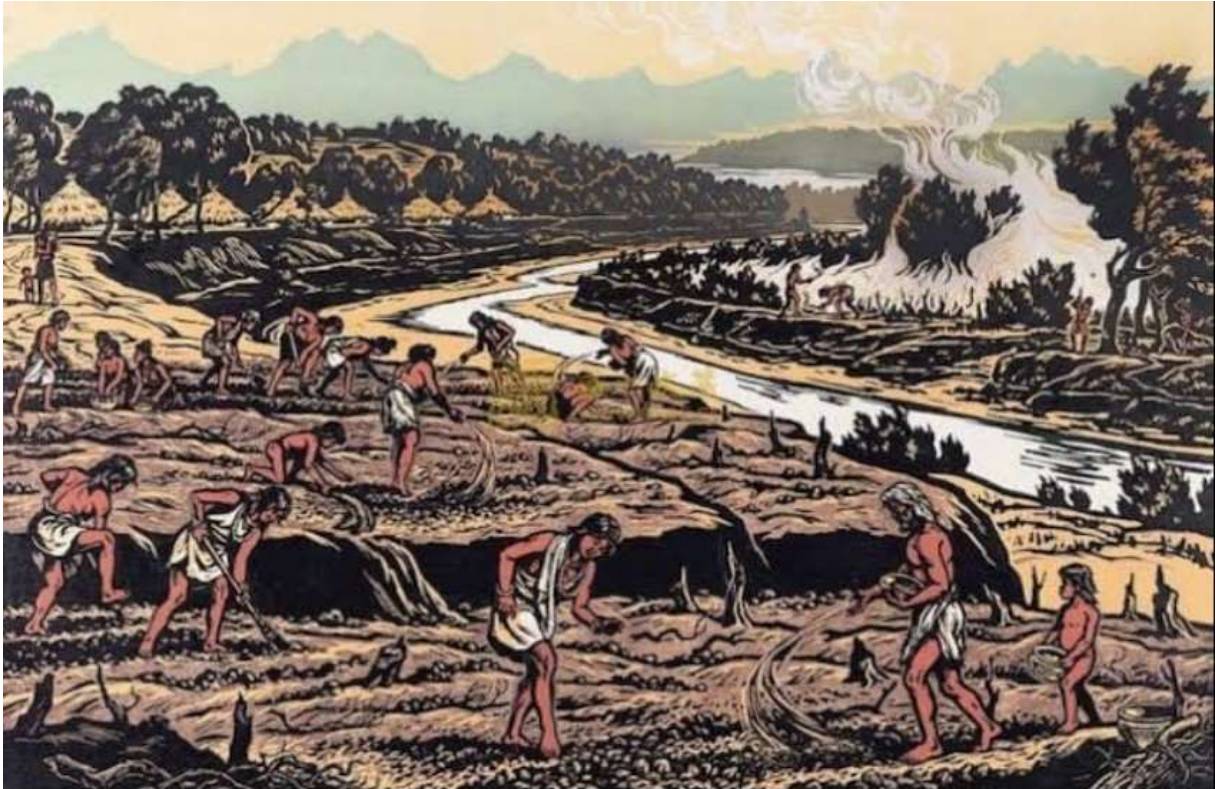
Li erdnîgariya ku Kurd Proto-Eşîr in, yekemîn gelên ku erd çilandin û çandinî kirin û îro jî lê dijîn. Ev rastiyeke bê nîqaş e ku herî kêr 10 hezar sal berê hatine dîtin.

- Ji ber ku şaristanî li ser axa Kurdistanê ya kevnar çêbûye û pêşketiye. Li gorî daneyên zanistî yên ku di encama lêkolînên arkeolojîk ên li Kurdistanê de hatine bidestxistin; Dîroka kurdan gelek berî zayîna împaratoriyeşîrî dest pê dike. Kurd bi kêmanî deh hezar sal in li ser heman xakan dijîn.

- Piraniya kurdan, serokên kurdan, siyasetmedarên kurd û ronakbîrên kurd NIZANIN ku di dîrokê de xwediyê çî xezîneya çand û şaristaniyê ya bi heybet in. Erkên me ew e ku em vê dîroka kurdan a bi heybet heta hûrgilî hîn bibin û bigihînin girseyên mezin ên kurdan.

- Sedema ku kurdan hafizeya xwe winda kiriye, ango dîroka xwe nasnakin, hewldana paşguhkirina dîrok, çand, zimanê kurdan û heta kurdên DÎROKA XWE ye, di dema hewldana înkarkirinê de ye. û welatê xwe li ser bingehê dagirkerî û talanê wêran bikin.

Van projeyên înkâr û înhayê du çavkaniyên xwe hene: olê maskeya dagirkeriya Ereb û Tirk û nijadperestî.

PIRSEK JI BO KURDOLOG`AN:

Ez meraq dikim ku qudologên ku bi kurdolojiyê re eleqedar dibin û di şaxê kurdolojiyê de dixebitin, dikarin tam ji Eşîra dîrokî ya KEVNARÎ, kurd û kevintirîn welatê dîrokî, "welatê Xwedê" Kurdistanê fêhm bikin?

- KEVINRÊ KEVINÊ KEVINÊ DERXISTINA cil û bergên kurdî ye ku heta roja me ya îro maye. Kurdan yekem qumaşê rengîn çêkirin.

- YA HERÎ SEROK / HERÎ TÎPÎK YA SIRANÎNA DENGÊ HÊSTÊN KÛR (ku ji aliyê hemû ziman û çandên din ve hinekî xerakirî ye)

Ev rêbaza seretayî di nav hemû ziman û çandên cîhanê de TENÊ di ziman û çanda kurdî û kurdî de heye.

- Di erdnîgariya Kurdistanê de komên eşîrî yên herî pêşîn ava bûne, ku ji bo şert û mercên jiyana rehet gelek guncaw e û eşîrên kurdan ên ku heta niha mane, mînaka wê ya berbiçav in. Eşîrên kurdan proto-eşîr in, yanî eşîrên kurdan li ser rûyê erdê pêşî û herî seretayî êlên ku em ji wan re dibêjin eşîr û paşê jî gel, millet û millet dibêjin.

Proto-Tîp-Eşîr: Kurd

Li gor daneyên dawî yên lêkolînên zanistî, eşîra ku îro jê re dibêjin kurd, gelên otoktone yên Kurdistanê ne. Ev rastiyeke ku gelê Kurd bi şaristaniya yekemîn ji dayik bûye û di pêşketina şaristaniya yekemîn de xizmetên mezin kirine, ev rastiyeke bê nîqaş e.

Kurd, gelên ku bi şaristaniya yekemîn re çêbûne û bi şaristaniya yekem re pêş ketine, yên pêşî çandîne, yên pêşî yên bi cih bûne, yên pêşî yên nîvco, yên pêşî yên ku heywan xwedî kirine, afirandiye û jêhatî û hunera yekem ku em jê re dibêjin ziman û çand pêk anîn, kevnar in. Di demên kevnare de bi navên din ne bi navê 'Kurd' dihat naskirin. (Binêre hejmara Nature 2003).

Dema ku dîroka Kurda tê lêkolînkirin û derxistina holê, yekser diyar dibe ku ew çî dîrokek şêrîn û bi heybet e - Bi taybetî jî dîroka neolîtîk a Kurdistanê, ji ber ku bav û kalên Kurdan bi şaristaniya yekem de derketine ser dîrokê û ew yekem in. Eşîra 'modern' her ku diçe rastbûna xwe zêde dike. Di vê wateyê de Kurd eşîra herî kevn in û komên eşîrên Kurdan, şaxên wan, li Ewropa û Bakurê Afrîkayê belav bûne û navenda wê Mezopotamya ye. Di rastiye de, testên DNA yên ku li ser mirovên ji neteweyên cûda têne kirin, encamên ku dê vê texmînê xurt bikin nîşan dide. Di kolandina perestgeha yekem a cîhanê de ku herî dawî bi tirkî bi navê Göbekli Tepe û navê wê yê kurdî Girê Navokê, Girê Miradan, Xirabreşk e, DNAYA serjê ku di kolandina perestgeha yekem a cîhanê de hatiye dîtin, bi DNAYA kurdan re hevaheng e. Kurd li Kurdistanê bûne. Ji destpêka şaristanyê ve, bi gotineke din, ji aliyê madî û zanistî ve hatiye îspatkirin ku ev erd 13 hezar sal in xwedî milk in, ku ev yek weke zayîna şaristaniya yekem tê dîtin.

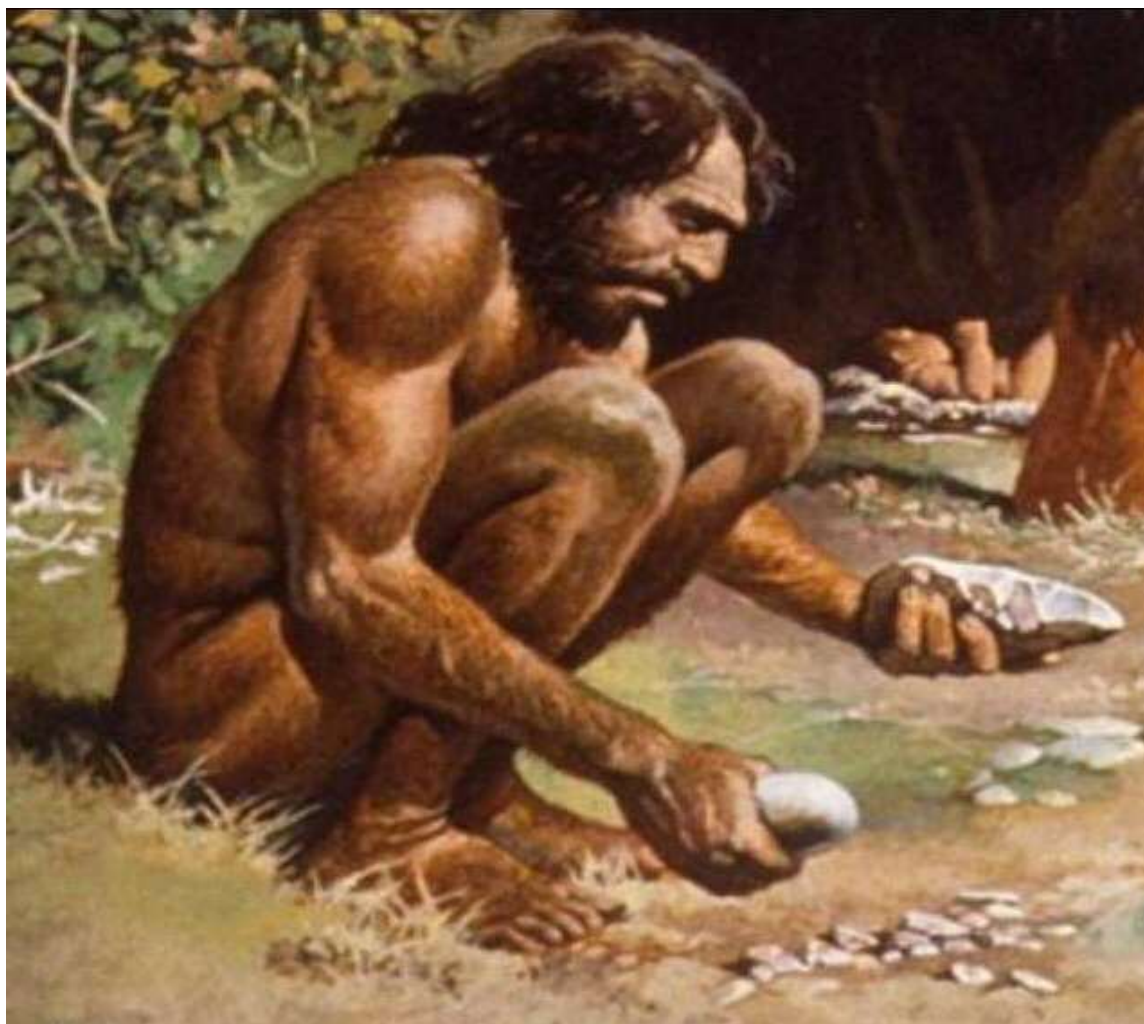
Sedema ku kurd miletekî xwedî nifûsa pir in

Rastiya ku Kurd Proto-Tîp bûn, ango eşîra pêşîn bûn, bi hêsanî ji van tiştan tê fêhm kirin: Yên ku berê hatibûn devereke, mafê wan hebû ku bibin xwediyê xwezayî yê wê derê. Ev qanûnek xwezayî ye.

Dema ku cinsê mirovan li Afrîkaya sereke ava bû û dest bi belavbûna li ser rûyê erdê kir, gelên pêşîn (neandertal û homo sapiens) ji Afrîkayê derketin û yekem cîhê ku ew ziyaret kirin, axa dîrokî ya Kurdistanê bû. Bi rastî hem kolandina şikefta Şanidar û hem jî kolandina Göbekli Tepe ev yek îspat kiriye.

Bi kurtî, di nav komên Hind-Ewropî de, ew bav û kalên Kurdan bûn, yên ku pêşî ji aliyê anatomî ve bi pêş ketin, axa xwe fetih kirin, pêşî li cî û war bûn. Di rastiye de, nêrîn hene ku van kesan perestgeha ku bi teknîkek pêşkeftî ya mîna Göbekli Tepe hatî çêkirin ava kirine. Eşîrên ku hatine Kurdistanê, ku navend û pira di navbera parzemînan de ye, tu carî nikarîbûn bav û kalên kurdên ku pêşî li Kurdistanê (ji Kurdistanê) bi cih bûne ji holê rakin. Ji ber ku ew dever ji aliyê bav û kalên kurdan ên pêşîn ve hatiye dagirkirin û dagirkirin.

Ji ber ku yê pêşî, yanî kesên prototîp Kurd bûn. Eşîrên Rojhilata Navîn ên seretayî, ji bo ku nifşa xwe xurt bikin, dixwestin ji kurdan zarokên xwe xwedî bikin. Eşîrên wê serdemê, ku ji bo domandina jiyane ne xwediyê alav û amûrên pêşketî bûn, ji bo ku li hember zagonên hovane yê xwezayê bîn parastin, hewlên taybet dan ku bibin xwedî nifûseke mezin û qelih. Weke ku tê zanîn hemû êl pêşî koçî Kurdistanê (Rojhilata Navîn) kirin, ku dema ji Efrîqayê cihê navendê bû, paşê berê xwe dan Rojava, Rojhilat, Bakur û Başûr. Binpêkirin dihat wateya xurtbûn. Hebûna zarokên bav û kalên eşîra niştecihbûyî, Kurdan, di wê demê de wek bextewarî û pîrbûnek mezin dihat dîtin.

“Bav û kalên Kurdan ên herî kevn ên ku peyda bûne li derve û bakurê rojavayê Îrana îroyîn e, ji aliyê erdnîgarî ve bi giranî li Rojhilata Nêzîk û Avrasyayê ne. Serdema Neolîtîk bi zelalî nîşan dide ku ew gelên xwecî yê axê Heyva Berdar a Bakur bûne.” Hennerbichler 2004: “Die Kurden”, ji aliyê Ferdinand Hennerbichler

Binêrin, nek u kî dîrokê dike yê xwe, lê WHO dîrokê vedibêje û pênase dike. Cîranên kurdan DIZÊ DÎROKA KURDÎ ne. Lê ew tu carî nikarin bibin xwedî dîroka kurdan, ji ber ku rastî zû yan dereng wê derkeve holê, wek îro, berî her tiştî cîranên berê yê kurdan, ermenî, suryanî, ereb, faris û tirkên ku pir li herêmê derketine. paşê, talankerên dîrok û çanda kurdî ne. Mala dizî ji xwediyê wê re tê veğerandin, maf cihê xwe dibîne.

Dîroka Kurdan a ku ji aliyê mîrasgirên Asûrî, Ermenî, Ereb û Farisan ve hatiye dizîn, Kurdan pênase dike, ne xwe. Lê dizê ku minareyê diziye hewl daye minareyê têxe qapekê, lê qap li minareya mezin neketiye. Minare ji qapaxê pir mezintir e.

Aqilê tirkan heye ku şaristaniya kurdan bi carekê ra bikin tirk. Ereb û Fars xwedî şiyana erebkirin û fariskirina dewlemendiya çandî û civakî ya şaristaniya kurdan in. Ermenî ji bo ermenîkirina zimanê kurdî hewl didin jîriyê nîşan bidin. Wan ev yek bi awayekî hovane kir, ku bi diziya hemû bingeha dîroka kurda, kurdan bi temamî ji holê rakir û wek miletekî bê bingehên dîrokî nîşan dan, bêyî ku bizanibin ew ji ku hatine, wek ku ji ku hatine daxistin. ezman ber bi erdê ve bê koka dîrokî. Van kurdên ku dîrok, çand û zimanê wan hatiye talankirin, parçe kirin û parve kirin û hêvî kirin ku kurdên xwedî dîrok, çand, ziman û welatê xwe yê mezin tune bibin. Ji bo bidestxistina vê her tiştî kirin. Lê bêwate. Roj bi heriyê nehatibû pêçan. Dîrok, çand û zimanê kurdan rastiyeke pir mezin bû ku nedihat tunekirin, ji ber ku şaristaniya yekemîn bû.

Cûreya herî kevn a kêran a ji serdema neolîtîkê ku bi kevirê heste (firok) tê de hatiye kolandin. Ev amûrên hişk (ker) û tûj (stirî) di zimanê me de jêder û çavkaniya îlhamê ne. Kevntirîn alav û alavên wek kêr, çerx û qazanên axê (keramik) ku di dîrokê de ji bo peydakirina pêdiviyên jiyânê yên rojane dihatin bikaranîn, yekem car li erdnîgariya dîrokî ya Kurdistanê hatin hilberandin û bikaranîn. Wêne: Ali Karduxos.

Sedemên herî kevin û pêşîn ên civakî û siyasî çî ne ku kurdan nekarîne dewletên ku ji mêj ve ava kirine mezin bikin, çîma nekarîne van dewletan bi têra xwe biparêzin û di dawiyê de çîma îro bê dewlet mane?

Bersiva pirs a ku çima dewletên kurdî yê berî îslamê nebûn: dewletek di dilê Rojhilata Nêzîk de, ku gelê kurd lê dijî û şerên berjewendî û dagîrkerî tê de berdewam in, û ev dewletek pir mezin e. Erdnîgariya hovane ya siyasî ya aloz, an avakirina dewletek nû an jî domandina dewletek damezrandî li vir, yek ji şertên herî bingehîn ên jiyînê, kombûnek xurt a hiyerarşik a civakî û neteweyî di şeklê nepêkanîna/serkeftinê de ye.

Kombûna hiyerarşik a civakî û neteweyî ya kurd her tim ji ber du faktor û faktorên sereke tê asteng kirin: Di encama belavbûna bilez a çend dewletan de ku li ser bingehê îdeolojîyek (ol) bi hev re tevdigerin, têkbirina yekîtiyê û îstiqrara Kurdistanê. avahiyeke hiyerarşik ji bo mayîna dewletekê li erdnîgariya kaotîk a Rojhilata Nêzîk pêwîst e. Eşîrên firehxwaz bi bikaranîna îdeolojiya olî (îslamî) li Rojhilata Nêzîk belavbûneke bi bandor peyda kirine.

Ev şert û merc ne tenê yê Kurdan e, lê ji bo gelek gelên ku mîna Kurdan li deverên cihê yê cîhanê împaratoriyezî mezin û bi heybet ava kirine û îro li ser sehneya dîrokê nemane. Mesela Asûriyên ku di dîrokê de împaratoriyezî mezin ava kirin, bidin ber çavan. Îro mixabin hema bêje li ber windabûnê ne û ji merhaleya dîrokê dertên.

Lê faktoreke neyînî ya din û herî girîng a nekarîna kurdan a parastin û pêşxistina dewletên ku di dîroka serdema îslamê û serdema piştî îslamê de ava kirine ew e ku tirk-ereb û faris birayên olî yê gelê kurd in. Kurdan ol (îslam) ji bo pêşketin û berfirehbûna xwe ya netewî kirine amûrek bibandor û ji ber ola xwe (Îslamê) Kurdan di bin bandora sazûmanî ya hegemonya û berfirehbûna neteweyî ya Tirk-Ereb û Farisan de bi navê Ummet-i helandin. Muhammed (Muhammed/Îslam Milet/netewe), ku ji şovenîzm û nijadperestîya tirk-ereb û faris pê ve ne tiştekî din e. Sedem û sedem û sedemên herî bingehîn û sereke ku di dîroka Îslamê de dewletên ku Kurdan ava kirine, ne mane ew e ku dewletên Kurdan yek bi yek ji ber şovenîzm û nijadperestîya Tirk-Ereb û Farisan, ummet û netewperestîyê hatine hilweşandin. ez faktora Mihemed.

Yek ji şert û mercên herî bingehîn ên avakirina dewletekê, di civakê de pêkhatina hiyerarşik e. Di serdema beriya îslamê de tenê sedemê ku kurdan bi hemû xwebûna xwe ve xwe nedaye vî karî ew e ku kurd miletekî AŞTÎxwaz û AŞTÎxwaz e. Sedema aştxwaziya gelê Kurd tenê ji ber ku ew gelên rûniştî û medenî ye. Sedemek pir girîng ji bo piştgiriya gelê kurd ji bo aşitî û aramiyê heye, ku taybet e bi COGRAFYYA KURDISTANÊ: Ji ber ku Kurdistan welatê dagîrkeriyek (avahiyeke şaristaniyê) ye ku AŞÎTÎ Û AŞTIYA CIVAKÎ PÊWISTIN, wek Çandinî û ajalvanî. Kurd yekem gelên ku ji qonaxên destpêkê yê dîrokê ve vî karî, çandinî û sewalkarî kirine.

“Îdiayeke bêbingeh e ku Kurd koçer in, Kurd bi hezaran sal in li Rojhilata Navîn dijîn. 'Kurdo' 'Kurdokî'yên ku Babilî behs kirine Kurd in. Kurdo û Gutî hev wate ne. Gutium navê berê yê Kurdistanê ye...”

Dîrokna William Linn Westermann (1944), Gelên Rojhilata Nêzîk

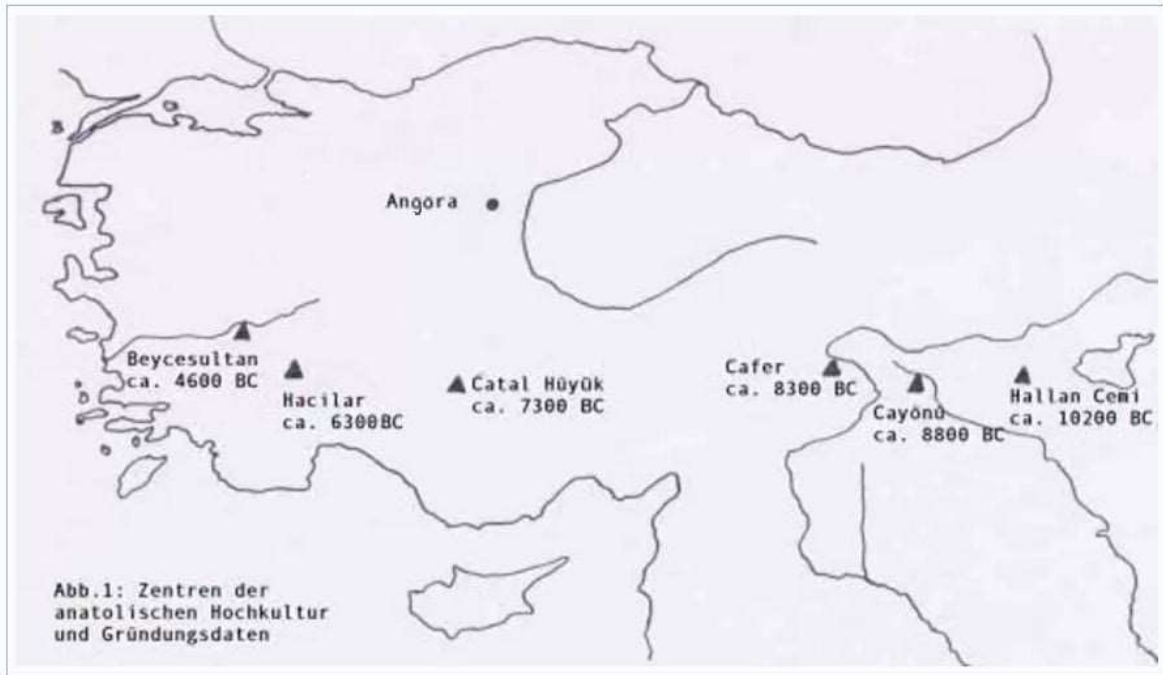

“Îhtimal e ku Kurda hînî asûriyan kirine ka hespê tam bikin.”

(Svenning, Carl-Elof, Politisk tidskrift, CUF, çile 1964, om de moderna kurdiska herdestammarna).

Kürdler, elimizdeki ilmi verilere göre, yeryüzünün en eski üretken köylü halkıdır. Bu konuda batılı gezgin ve araştırmacıların oldukça çok gözlem ve incelemeleri var: Örneğin Modern Kürd Göçer Aşiretleri ile ilgili 1964 yılında yaptığı bir araştırmasında isveçli araştırmacı yazar Carl Elof Svenning şöyle der: 'Bereketli Hilal coğrafyası geleneksel tekstil endüstrisi imalatında hep ünlü olmuştur. İpek Çin'den ve pamukta Hindistan'dan gelmeden önce, bu bölgenin dokumacılarının daimi bir yün ihtiyacı vardı ve bu yün 'kürd' koyunlarından gelirdi. Ön Asya şehirlerinde de 'kürd' koyun eti ihtiyacı vardı. Kürtlere Asya'nın çiftçileri ve hayvan ürünleri üreticisi olarak Asya'nın ekonomik hayatında önemli bir rol oynamışlardır - Bu rolü çok eski çağlardan beri oynamış olmaları lazım. Belki bir zamanlar asurlulara atı kürdler tanttı. Ve kürdler hala da belli ölçüde at beslerler' (Svenning, Carl-Elof, Politisk tidskrift, CUF, januari 1964, om de moderna kurdiska herdestammarna).

Kürdistan, şimdiye kadar hep boşa çıkarılmış sürekli bir barış ve sükunetin peşindedir. Kürdistan'da barış ve sükunetin ilk ve vazgeçilmez şartını da bağımsız bir Kürdistan devleti sağlar ancak.

The Human Journey: The Neolithic Era

Zanebûnên çandinê /(kultur) ji Rojhilat ber bi Rojava'yê ve diherike. Çand hêdî hêdî ji Kurdistanê (bakurê Mezopotamyayê) ber bi rojava ve diherike

Xelkê Kurdistana dîrokî xelkekî berhemdar e û bi eslê xwe gundî ye, ku hertim dildarê ax û sewalkariyê bûye û karîbû heta radeyeke mezin vê azweriya xwe bigihîne îro. Yek ji pêdiviyên herî mezin ên hilberîneriyê ew e ku aştîxwaz û aştîxwaz be. Loma jî kurd tu carî nebûn alîgirê şer û aloziyê, heta ku mal û milkên wan nehatin dagirkirin. Tenê wê demê destê wan bi çekê ket. Ji bilî çekên bihêz, dostekî wan ê mezin jî hebû: Çiyayên Kurdistanê. Jixwe kurd tê wateya çiyager:

INSTALL = çiya

KURT(Î)= Çiyager

gur = mirovê çiyayî

Kurdistan = welatê bilindiyan

KURDISTAN: Ew erdnîgariya sêgoşeya ku digihîje serê Çiyayê Hemrînê li nêzîkî Bexdayê, tevî çiyayên TOROS - ZAGROS - KAFKAS.

Serfermandarê Yewnanî yê navdar Ksenophon, ku di sala 400 berî zayînê de jiyaye, ji Kurdan re gotiye, yên ku bi dirêjkirina kevaneke mezin bi alîkariya lingên wan hatine avêtin û tîrên wan ên bi hêz ku du leşkerên li kêleka hev rawestiyane qul kirine û bêbandor kirine, û yên din. çekên wek rimê dirêj û jêhatîbûn û wêrekiya wan a bilind di bikaranîna van çekan de. .

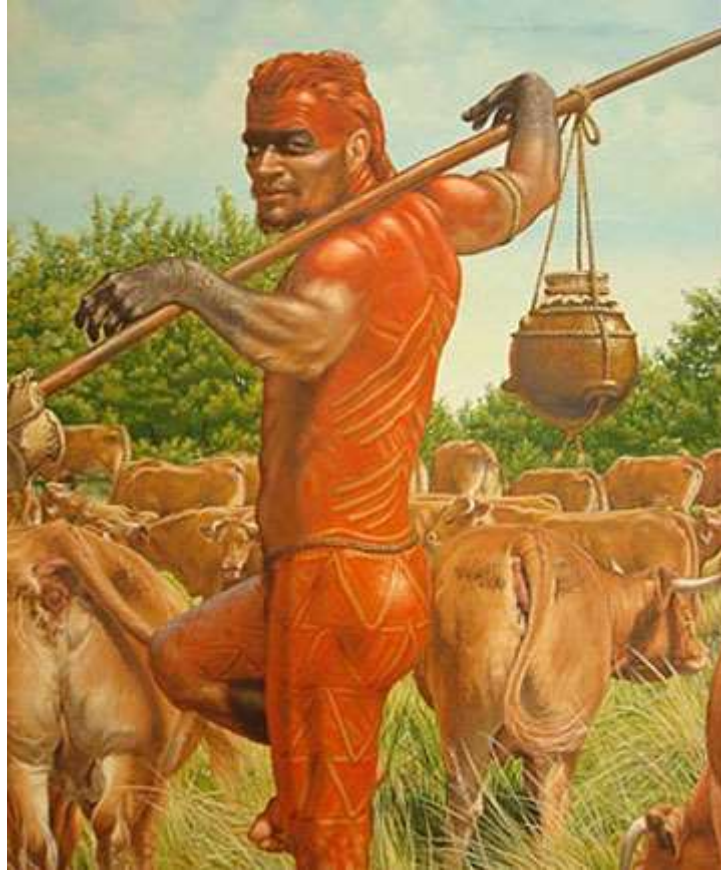

KURDISTAN - WELATÊ XWEDÊ – GOTTESLAND

WELATÊ DÎROKÎ YA KURDISTANÊ - YEKEMÎN NAVENDA NÛÇEYAN
MEŞARTANÎ YA MIROVANÎ BI CÎHÊN GIRÎN Û GIRÎNGÎ DI DÎROKA MIROVANÎ
DE.

Lêkolîn û lêkolînên zanistî yên li ser erdnîgariya Kurdistanê îro gihîştine qonaxeke nû. Encamên nû yên zanistî yên ku hatine bidestxistin, li ser vê riya nû ya ku me dest pê kiriye, perspektîfek mezin û berfireh pêşkêşî me dike. Ev agahiyên nû yên ku zanyaran bi dest xistine, bi teqezîyek mezin ji me re diyar dikin ku erdnîgariya dîrokî ya Kurdistanê herêmek erdnîgarî ya pir taybet e ku şaristanî afirandiye: 'Şaristanî li erdnîgariya Kurdistanê çêbûye' û li Îsraîliya îroyîn jî belav bûye. Yewnanistan û Îtalya li rojava, li rojhilat: ji wir gihîşt Hindistan û Çînê' (Harry G. Nickles-1960). Îro ji ber wêrankirina bêsînor ku hêzên serdest li ser vê erdnîgariyê bi armanca parastina vî welatî ku xwediyê vê dewlemendiya xwezayî ya awarte ye, di her warî de, ev welat û gelê wî rastî ziyaneke bêserûber bûne. hema bêje nayê naskirin. Xweza û dewlemendiyên Kurdistanê, hem ev berhemên dîrokî yên bêhempa û bêhempa û hem jî dewlemendiyên xwezayê, bi taybetî jî rêveberiya Osmanî û Tirkan, rastî wêranîyên mezin û bêveger hatine, bi îstîsmara xwe ya hovane bi îstîsmareke bêsînor re.

Daneyên lêkolîn û vekolînê yên ji eslê cuda û qadên serbixwe yên ku îro di destê me de ne, bi hev re îşaret bi cihekî yekane dikin; Nîşanî me didin ku erdnîgariya dîrokî ya Kurdistanê welatê şaristaniyê ye. Dema em li van belgeyên zanistî dinêrin, em îro baş fam dikin ku welatê me Kurdistan wargeha herî kevn a mirovahiyê ye. Mirovatî li van axên pîroz ji şert û mercên jiyane yên heywandar derketiye û derbasî asteke bilind a jiyane bûye, derbasî qonaxa jiyana însanî bûye. Zanyar, dîroknas û antropologên gelek hêja û hêja bi lêkolînên xwe yên giranbiha îspat kirine û belge kirine ku erdnîgariya dîrokî ya Kurdistanê dayik û dergûşa şaristaniyê ye. Mînak erdnîgariya Kurdistanê yekemîn şaristaniya dîrokî ye li ser rûyê erdê ku genim lê dest pê kiriye.

Texmîna xuyabûna gundiyên herî pêşîn ên cîhanê, xwe û herêma xwe (Kurdistana dîrokî)
(Rêjema Karol Schauer)

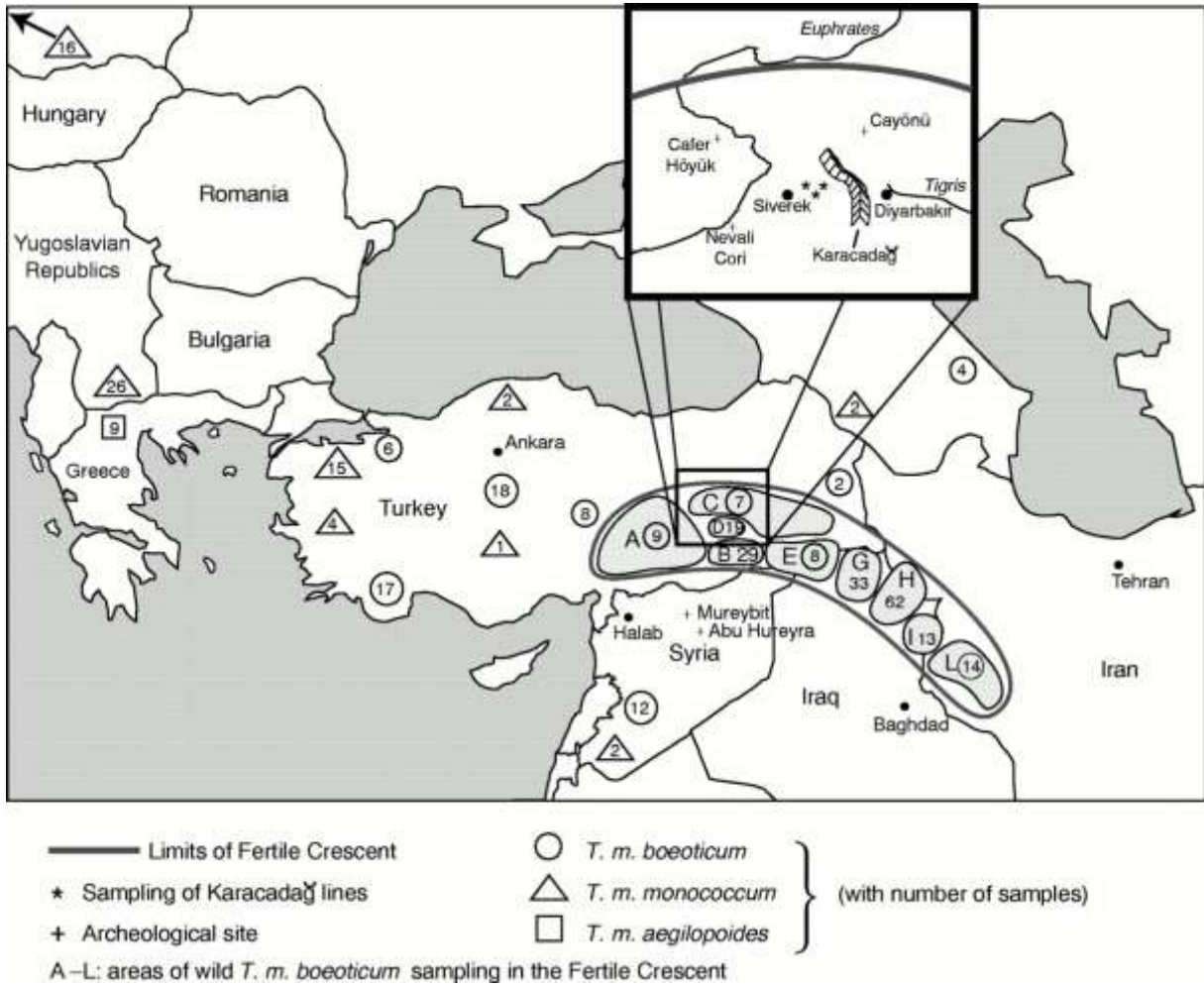
Dîroka şaristaniyê (dîroka kurdan) hê jî di tariyê de ye. Dema ku dîroka kurdên ku di erdnîgariya şaristaniyê ya yekem de derketine holê, wê hemû xalên ku li ser dîroka mirovatiyê bi giştî di tariyê de mane wê derkevina li holê û bi tememî werin fahmkirin. Kurd miletekî qedîm û qedîm e ku şaristaniya ku ji erdnîgariya dîrokî ya Kurdistanê çêbûye mezin kiriye û ked û xizmeteke mezin di geşepêdana wê de kiriye.

ŞOREŞA HUNER A ÇANDINIYÊ (ŞOREŞA AGAR)

- Welatê Genim Kurdistan

Komek ji zanyarên Alman di lêkolîneke zanistî de li ser jêder û jêdera genim di sala 1997an de, nimûneyên genim ên ku ji şeş parzemînan cihanê anîne, bi teknîka DNA ku rêbaza zanistî ya herî pêşketî ye, analîz kirin û gihîştin wê encamê ku ew herêma Newalê Çorê li herêma (Amida / k cih Diyar-î Bekr) ye. Hat zanîn ku ev herêma beriya dîrokê herêmeke niştecihbûnê ya pir kevn bû. Lê heta sala 1997-an, bi teqez nedihat zanîn ku ev cîhê dîrokî yekem cîh e ku hemî cûreyên genim ên li cihanê tê de hatine çandin. Di encama vê lêkolînê de em rastî şoreşa hunera çandiniyê (Şoreşa Agrarê) ku li axa dîrokî ya Kurdistanê pêk hatiye û bi vî awayî mezintirîn şoreşa ku mirovahiyê di dîrokê de pêk aniye re rû bi rû ne (binêre Zanist 141197). Hunera Cotmehê Çalakiya herî girîng û diyarker a şoreşê çandiniya BERÊ Û GENIM e. Pişt re jî nîsk, nîsk û binî hatin çandin. Hemû jî ji bo cara yekem li COGRAFYA KURDISTANÊ hatin çandin. Çalakiya wî ya duyemîn a mezin kedîkirina heywanan e. Li erdnîgariya Kurdistanê yekem car BERAZ, BERAN û BIZAN hatin kedîkirin.

ZÊDEYÊ ŞAREDANÎ - SEDASÊ ZÊRÎ DIKE

Li ser piştê Heyva Berhemdar de verêk din heye ku dîroknaş jê re dibêjin Heyva Zêrîn a Berdar, ku tam li erdnîgariya Kurdistanê xuya dike. Sedema vê navê îstîsnayî ew e ku keşfên mirovî yê pêşîn ên wekî çandina dexlan û tehsîlkirina ajalan ku piştê hemû pêşketinên sosyo-çandî, angî şaristaniyê dane destpêkirin, pêşî li vir dest pê kirine.

JÎ BAKUR HATINA ŞARISTANIYÊ HAT

Sumeriyên ku yekemin bajar ava kirine, zanîn û jêhatîbûna xwe tam ji vê herêma bakur girtine. Di rastiyê de, ew mirovên Heyva Zêrîn a Berdar bûn ku bi hemî zanîna re derbasî başûr bûn da ku mezin bibin, heywanan tam bikin û xaniyên pêşîn ên pêşîn ava bikin. Ev yek ji aliyê Sumeriyên ve tê gotin ku 'Kasîtan fêrî çandiniyê kirin'.

Bifikirin ku li tevahiya deşta Iraqê ya çolê ya Besrayê yek kevir jî tune ye ku Sumeriyan yekemîn wargehên mezin û berbelav ku paşê jê re bajarên Sumeriyan tê gotin ava kirin. Xanî û perestgeh (zigurat) bi çermê ziwa/piştî hatine çêkirin. Şaristaniyek bê kevir. Zanînen hilberîna hesin jî pêşî li bakurê Mezopotamya (Hîtî) û ne li başûrê Mezopotamyayê bi dest ket.

Ji ber ku hemû pêşketina mirovatiyê ya di rêya şaristaniyê de li vê herêmê dest pê kir, dîrokna ji vê herêmê re dibêjin Heyva Zêrîn a Berdar.

Jinên Erdnîgariya Dîrokî ya Kurdistanê

Di serdema seretayî de, di erdnîgariya dîrokî ya Kurdistanê de, dema ku mêr diçûn nêçîrê, jin ji aliyekî ve komker û ji aliyê din ve jî li ber êgir-agir/ebîrê bûn pitikên zarokan. Xwarînen ku havîne berhev dikirin ji bo zivistanê diparast û di şert û mercên dijwar ên mehên zivistanê de bikar dianîn. Li gorî tezên zanyaran, dema ku jinan pê hesiyan ku çend destikên genimê ku ji bo zivistanê rahiştibûn, dîsa di hawîrdoreke şil de şîn bû, jin bi hêza xwe ya hişê xwe hîn bûn û di çandina genim de bi ser ketin. Ji ber vê yekê rêya hunera yekem a çêkirina nan, çandina yekem a genim, xwarina yekem û pir girîng a ku şaristanî afirand, bi destê jinan hate afirandin. Ev cureya genim a yekem 'cehdasûk' (*Triticum Dicoccoides*) tenê li 600-1300 bilindahiyên (li Çiyayê Qerac Newalê Çorê) li ser rûyê erdê şîn bû (Prof Johan Hultin).

Johan Hultin mitt i jordbrukets vagg, bland vild-
vaxande enkornsvete p bergst Karacdag.

FOTO: PRIVAT

P utgrvningsplatsen Tell Qaramel i norra Syrien
har arkeologerna ptrffat frkolnat vildvete, cirka
10 200 r gammalt.

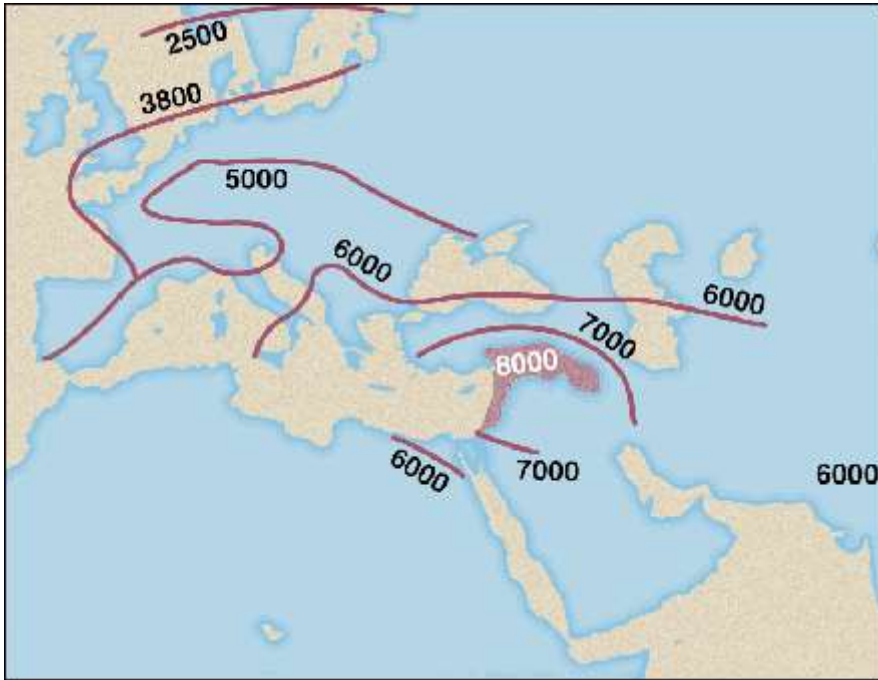
FOTO: MAZURKOWSKI

Bi eslê xwe zanyarê swêdî-amerîkî Prof., ku piştî gelek zehmetî û astengiyan tenê li herêma Çiyayê Qeracê ya Diyarbekirê derfeta xwendinê peyda bû. Johan Hultin

PASTORAL (Köylü üretkenliđi ve yařamı) DEVRİMİ

- **Toplumsal - Kültürel Şekillenmeye Giden İlk Adımlar ilk gelişkin yiyecek türleri: ekmek - yođurt ve peynir**

Hayvan evcilleřtirilmesi sanatı ile birlikte, **yođurt** ve **peynir** elde etme sanatı (**Pastoral Revolution**) ilk defa bu topraklarda icat edilip geliřtirilmiřtir. Bu devrimle birlikte uygarlık bu topraklarda dođup büyüyüp ve geliřerek yeryüzüne yayılmıřtır. İnsanlar kendilerine ancak **keřk**, **'çortan'**, **toraq**, bu neredeyse kendi kendine, dođa tarafından konserveleřtirilmiř olan yüksek protein oranı içeren kuru peynir cinslerini, üretmeyi öđrendikten sonra, artık kahredici açlık sorunuyla karřılařmadan uzun yolculuklara çıkıp, kendileriyle birlikte toprak sürme ve ekme (kültür) bilgisini de böylece yeryüzünün hala iřlenmemiř bölgelerine taşıyıp yayabilmiřlerdir. Bařka bir deyiřle, **keřk 'çortan'**, **ekim sanatının (kültürün) yeryüzüne yayılmasının yakıtı**, **'benzini'** olmuřtur. İlk renkli kumařı kürdler üretmiřtir.

Wêne ©-ZANÎ. Yekemîn qada dîrokî ku zanîn û hunera amadekirin û çêkirina çanda xwarinê ya pêşketî lê belav bûye: Kurdistan. (Hûnera amadekirin û çêkirina xwarinê) Ev nexşe beriya zayînê 8000 sal e.

Ev nîşan dide ku hunera xwarinê ya pêşketî yekem car li vê cihê dîrokî pêk hatiye.

Dîroka huner û çanda pêşketî ya çêkirina xwarinê 8000 sal e (Kovara Zanistî) û ev huner yekem car li ser axa Heyva Berhemdar an bi gotineke din li ser axa Kurdistanê dîrokî pêk hatiye. Ji ber vê yekê, Kurdistanê dîrokî hema hema di her warî de MALÊ YEKEMÎN e.

Cara yekem li van erdan genim hat çandin. Di dîroka mirovatiyê de yekem car nan li ser van axan – li ser perçeyên kevîr û zinarên ku ji agir û dûmanê reş bûne – ku îro jî li gundewarên Kurdistanê tene bikaranîn – nan tê pijandin. Tendûr, cure firna seretayî ya ku hê jî li Kurdistanê pir tê bikaranîn, cara yekem li van erdan hatiye avakirin û bi wê nan bi serkeftî hatiye çêkirin. Peyvên nan (nan) û tenûrî (tandir) di zimanê hindî (stan) de ji erdnîgariya dîrokî ya Kurdistanê bi ba û vegotinê ve derbasî wir û avhewayên din ên derdorê bûne û îhtimal heye ku ev hunera şaristanî ya yekem li dinê hatiye kirin. avhewa bi vî awayî pir xurt bûye.

Li van erdan cara ewil heywan hat kedîkirin. Li van erdan cara ewil sira teknîka femkirinê hat tesbîtkirin û şîrê sewalan jî cara ewil li van erdan hat şirandin û bû mast û penîr. Teknolojiya fermentasyonê (Şoreşa Pastoral) bi serê xwe şoreşek bû, hişt ku mirovahî gavek mezin a duyemîn ber bi şaristaniyê ve bavêje.

Hemî agahî û wêneyên berfireh ên ku heta niha li ser vê mijarê hatine zanîn/zanîn li ser vê lînkê hatine berhevkirin: **WELATÊ EWEMÎN ÇÊTIN Û KOÇTARÊN ERDÊ - KURDISTANA DÎROKÎ.**

XIRABREŞKÊ (Göbekli Tepe) LI RUHAYÊ

Yekem Rûniştinên Di Dîrokê de li Kurdistanê

Di erdnîgariya Kurdistanê ya dîrokî de ev cihwarên destpêkê yên ku bi awayekî xwezayî piştî van pêşketinên şaristaniyê yên yekem ên ku mirovahî gav bi gav ber bi pêş ve birin, bi awayekî xwezayî dest pê kirin, di heman demê de yên herî kevn û yekemîn in ku li cîhanê heta îro hatine tespîtkirin. Ji hêla arkeolog û dîrokzanan ve hatî damezrandin û îsbat kirin. Daneyên dîrokî yên ku me heta niha karîbûn tesbît bikin nişan didin ku niştecihbûna Cerîko ya li nêzî bajarê Orşelîmê kevintirîn niştecihên cîhanê ye. Lê wek nimûne, piştî lêkolînên arkeolojîk û dîrokî yên ku arkeolog û zanyarê alman Dr. Bajarên Amardîna (Merdîn) Amîda û Rûha yên Kurdistana dîrokî, di encama lêkolînên zanistî de hate destnîşankirin ku stûnên kevirê bi şêklê "T" yên gundê (Girê Navokê - Göbekli Tepe) di vî warî de herî kevn in. Bi dîroka xwe ya 13 hezar salî, û ji stûnên Jeriko yên ku heta niha hatine zanîn gelek kevntir in. Temenê diyarkirî yê stûnan bi 13 hezar salî ye.

Kurdekî ji herêma Çiyayî ya Hewramanê ya Kurdistanê ye

Peyva 'gur' di YO-GURD de û Wateya Wê

Di lêkolîneke biçûk a etîmolojîkî ya li ser zimanê kurdî û dîroka çanda kurdî de, eslê çar peyvan hatin dîtin:

A- ŞIR (şîr),

B- MAST (mast),

C- HEVIRTIRŞ / HEYVAN / MAYE (hevîr/hevîr) û

Ç- AVOZ / ŞERAB (şerab). Di kurdî de şerab du nav hene: Avoz, ango ava me, ava şit û Şerab. Gelek kes û derdor bi xeletî îdia dikin ku peyva şerab erebî ye. Lê belê ev peyv di kurdî de ye û di koma peyvan de cih digire ku dişibe kurdî, ku ji heman kokê navê rêzek xwarinên nêzîkî hev tê: Şerab, şekir, şirib, şerbet, şir û hwd.

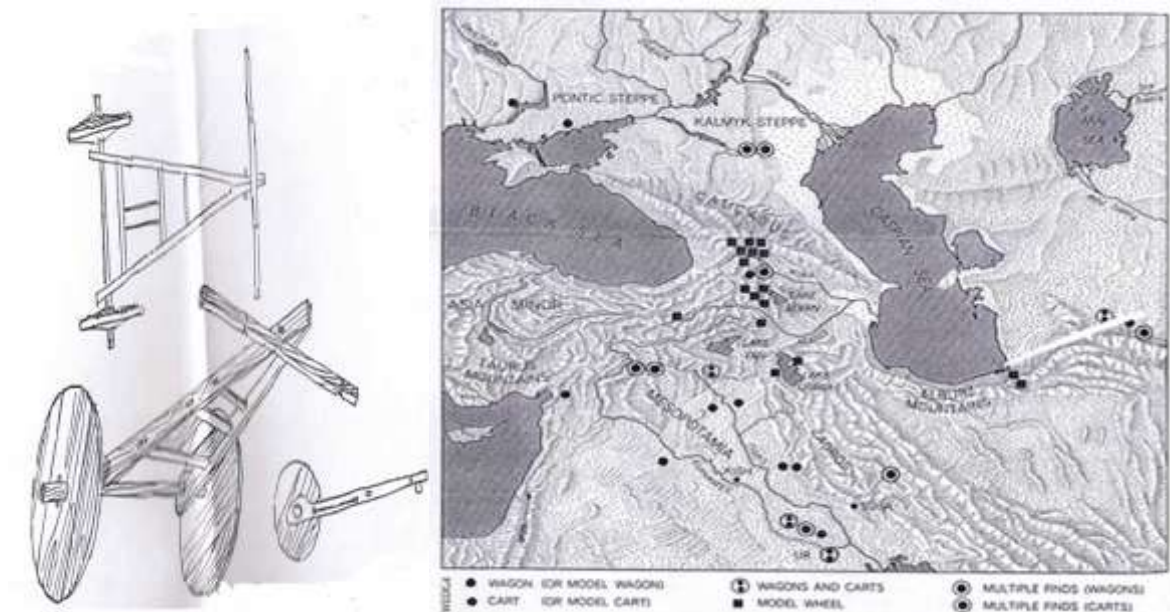
Me di nav hejdeh zimanên dîrokî û hemdem de li koka van her çar peyvên geriyên. Jixwe, li ser bingehê zimannasî, me dît ku peyva mast peyveke ermenî ye û peyva "gur" tê de ye û pênase dike. Va ye: Yaugh (ermenî) = rûn + gurd/gur.

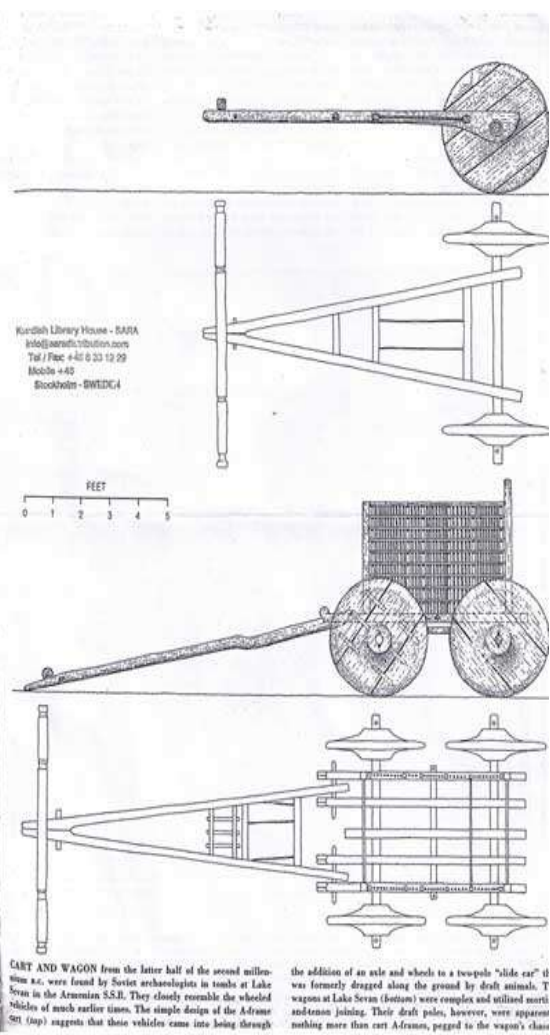
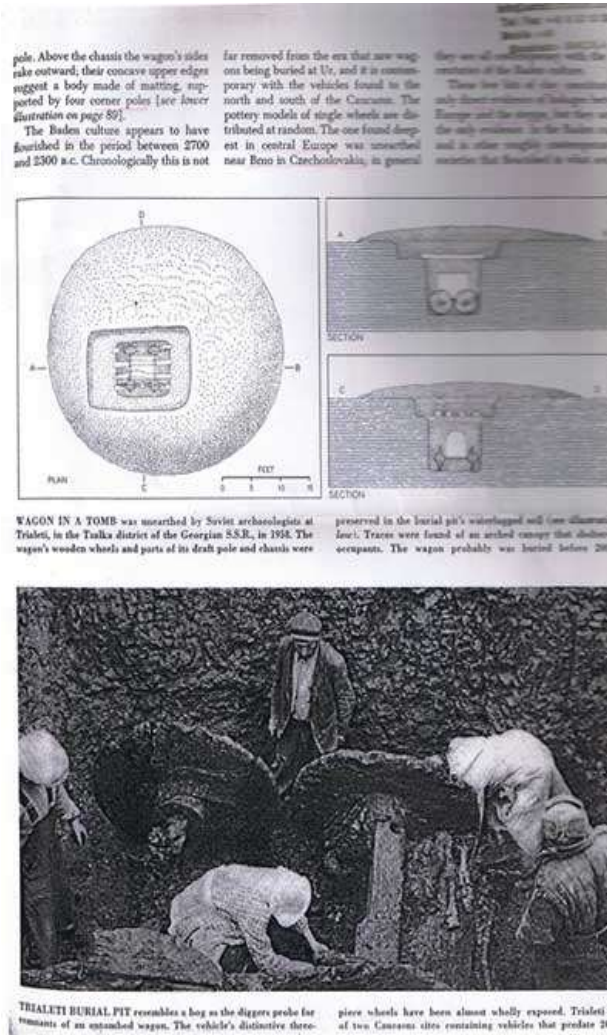
Her wiha em hîn bûn ku di zimanê Îngîlîzî yê Hindî de ji mast re dibêjin KURD(!). Dibêjin peyva mast bulgarî yan jî tirkî ye. Ew xelet e. Peyva mast peyveke hind-ewropî ye ku ji du morfeman (kokan) tê: YOG ermenî ye û tê wateya rûn. GURD/KURD navê mastê 'bermayî' ye.

Hemî agahdarî û wêneyên berfireh ên naskirî / naskirî yê li ser vê mijarê heya niha li ser vê linkê hatine berhev kirin: Vetets Hemland

Yekem Erdnîgariya Ku Çêker Hat Îcadkirin

Zanyar dibêjin ku çerxa yekem (bi kurdî: têger, ku li ser eksê xwe dizivire), ango çerxa yekem li ser van erdan hatiye îcadkirin. Yanî "gavên ewil" ên Şoreşa Yekemîn a Zanistî û Teknikî li ser van axan hatin avêtin. Di xebatên kolandinê yê di sala 1960î de li nêzî Gola Wanê hat kirin de goristaneke dîrokî hat dîtin û di nava goreke dîrokî de erebeyeke primitive, çerxa erebeyekê ku bi hêza cotek heywanan hatibû kişandin hat dîtin. Dema ku ev teker bi rêbaza C-14 hatin analîzkirin, hat tespît kirin ku aîdî pênc hezar sal berê ne. (Prof Stuart Piggot, Destpêka veguhastina bi teker, Scientific American, Vol 219, No1, 1968, pp-82-90). Lê mixabin ev welatê bêhempa ku di dîroka mirovatîyê de xwedî cihekî girîng e, bi hezaran sal e ji aliyê dewletên dagirker û talanker ve ji zanist û teknîkê bêpar maye.

Dîroka karanîna wesayîta yekem a bi teker

Destpêka Veguestina Bi Teker ji aliyê Prof. Stuart Piggot, Vol 219, No1, 1968, pp82.9Çerxa yekem ji aliyê arkeologên Kurdistanê ve hatiye dîtin. Nêzîkî 3500-4000 BZ. Peyva GÊR di kurdî de di hemû zimanên hind û ewropî de koka peyvên wekî "çerx, zivir, dor" e.

Kurdî = TÊGÊR > teker. Çavkaniya ku peyva çerxa bi tirkî jê tê. Çûn û zivirandin bi kurdî: tê + ger > vegerîn. mîna artêşekê" Ji serê çiya keviyek gêr bû hat xwarê". wek hevokê.

GIR- (???) ya kevnar GIR- (???) di zimanê me kurdî de tê maneya glor, gloric, chlor (nanê dora).

(Binêre: gotara profesorê Amerîkî Dr Stuart Piggot li ser vê yekê di salên 1960-an de.)

gotara ku tê de behsa Kurdistanê dîrokî dike)

WELATÊ TEKERLEKÊ KURDISTANA

Dîroka vê wesayîte bi teker (pûte kevîrî) 7500 sal berê li Bakurê Kurdistanê îro girtiye.

Wusa dixuye ku çerx beriya Sumeriyan ji aliyê kesên din ve hatiye keşfîkirin.

Wesayîta kevîrî ya 7 hezar û 500 salî bi du eksê û 4 tekeran. Li nêzîkî bajarê Qoserê yê Bakurê Kurdistanê hat dîtin.

Li Qoserê ('Kiziltepe') caligraphy dîtin - Hîna pir tiştên mêjûyî wê li Qoserê bêne dîtin..
Wesayîteke kevirî ya du texlî û çar teker (kuçika kevir) 7500 sal berê îro li Bakurê Kurdistanê
li nêzîkî bajarê Qoserê yê Bakurê Kurdistanê hatiye dîtin. Wisa dixuye ku çerx beriya
Sumeriyan ji aliyê kesên din ve hatiye keşfîkirin.

Tenûr û tenûrvanek.. BZ 600

Menuya Restorana Herî Kevin a Cîhanê

Damezrînerên şaristaniyên pêşîn, gelên pêşîn, yekem car gihîştine şiyana xwedîkirina pez û bizinan wek xwarinên ku bi hêsanî peyda dibin, bi gotineke din karîbûn wan li Kurdistana dîrokî kedî bikin. Paşê, beraz û mirîşk hatin kedîkirin. Li başûrê Kurdistanê li başûrê Kurdistanê li nêzîkî Hewlêrê nivîseke kevirî ya kevnar ku wek yekem menuya xwaringeh/restoran tê zanîn hat dîtîn. Hat ragihandin ku dîroka vê nivîsê vedigere pênc hezar sal berê. Hevoka di rêza yekem a vê menyû de wiha ye: "Xwîna berazan birinc bi pîvaz kelandî."

WÊNE: WELATÊ ERIYÊ ÇÊTIN Û KOÇTARÎ - KURDISTANA DÎROKÎ

Destpêka Zimanê ku Yekemîn Eşîrên Hind-Ewropî diaxivin

Di kovara lêkolîn û zanistî ya Nature de, encama xebata lêkolînê ya bîst salan a komek zimanzan, Nature di payîza 2003 de hate weşandin. Tîmeke lêkolînê ya navneteweyî ya zimanzan bi serokatiya Remco Bouckaert ji zanîngeha Auckland li Zelanda Nû, û di encama lêkolîneke zimannasî ya bîst salan de, wan nêzîkî sed zimanên cîhanê yên axaftinê di bîra kompîturê de kom kirin û wek di encama lêkolînên dûr û dirêj de derket holê ku hindokoma koma zimanên ewropî li ser erdnîgariya dîrokî ya Kurdistanê ye.

ji koma zimanên hind-ewropî; Berevajî teoriya ku ji deştên Rûsyayê belav bûye, dibêje ku ev malbata ziman ji rojhilatê Kapadokya, erdnîgariya dîrokî ya Kurdistanê, li cîhanê belav bûye.

Li ser koka zimanê Hind-Ewropî ku îro li Rojhilata Nêzîk û Ewropayê tê axaftin; Di encamê de, "Zimanê ku ji hêla eşîrên gundî yên pêşîn ve ji bo hunera çandiniyê li rojhilatê Kapadokiyayê bi kar anîne," beşa yekem a vê xebatê heya niha bi dawî dike (Nature Aut. 2003). Ev lêkolîn hîna berdewam e û di qonaxa dawî ya lêkolînê de, dê hûrguliyên li ser koka zimanên Hind-Ewropî werin dayîn.

Bi vê netîceyê, em niha baştir têdigihêjin pirsê ku çima evqas peyvên kurdî yên kevn (zimanê avestayî) û kurdî yên nû hema hema di hemû zimanên hind-ewropî de peyda dibin.

Agahiyên agahdar ên li ser vê mijarê, kovara Zanist (Ilim), çavkaniyên cihêreng ên dîrokî û nû, lêkolîn û lêkolînên li ser dîroka çanda kurdî, yekemîn pirtûkxaneya kurdî ya ku li Ewropayê hatiye damezrandin û gav bi gav dibe navendek arşîv û belgeyên kurdî yên yekta. beşdariya belge û belgeyên kurdî yên dewlemend ên Sara Kurd Kitabevi (1987) û di sê kovarên sereke yên lêkolîn û çanda gelêrî de li Swêdê hatine weşandin: Cerealia.

Kesên herî kevn ên cîhanê li Kurdistanê

Xwezîka din a welatê Kurdistanê ku xwediyê samanên xwezayî yên dewlemend û şert û mercên avûhewayê yên saxlem e, ew e ku bi saxlemtirîn û dirêjtirîn derfeta jiyane li ser rûyê erdê hebe. Bo nimûne, Hörnle û Rich jî wek gelek gerokên dîrokî behsa hêz û bextewariya gelê Kurdistanê dikin. Hörnle li ser tendurustiya kal û pîrên Kurdistanê wiha nivîsîbû: 'Her çend di temenekî biçûk de karên giran bikin jî, ev faktorên neyînî nahêlin ku gelê kurd bigihîje temenekî bilind. Gelê Kurd bi giştî 100 sal dijî û bi awayekî sosret saxlem û baş e.' Her wiha gotina gerok û civaknas Rich jî aliyê yek ji gerokên dîrokî yên li Hörnle ve tê piştrastkirin: 'Min li dinyayê gerîyaye, lê min bi mirovên bi qasî mezinên Kurdistanê xweş û saxlem nedîtiye.'

Hat îdiakirin ku Zero Aga (1774-1934) ji bajarê Kurdistanê Bidlîsê ku xwedî avhewayeke pir paqij û dewlemendiyên xwezayî ye, 160 sal jiyaye! Dema ku ev îddîa hat zanîn ku çend arkeolog û zanyarên ewropî yên ku Zero Axa keşf kirine û bi xwe re birin Ewropa û Amerîkayê, rayedarên dewleta Tirk ên şovenîst ên wê demê gotine, “Em navê zîlamê herî temendirêj ê cîhanê ji dest nedin. Ji bilî tirkekî dinya ji her kesî re - ey min.” ew qêrîn. Di civîna çapemeniyê ya ku piştî eleqeya zêde ya endamên çapemeniyê yên navxweyî û biyanî yên ji bo Zero Axa hat lidarxistin de, her çiqas Zero Aga bi awayekî xwezayî bi kurdî ku zimanê wê ye bi axive, lê di bersivên ku da pirsên rojnamegeran, nijadperest. Rayedarên dewleta Tirk gotin ku rêberê gelê Kurd ji devê Zero Aga, mîna keke din a eşkere ya sextekirina rastiyan, destwerdan û înkarkirina rastiya gelê Kurd, heta nivîsandina gotinên Tirkî yên li dijî Şêx Seîd Efendî nîşan dan.

Di bin ronahiya çend belgeyên dîrokî yên ku îro ketine destên zanyaran de, hemû rastiyan din ên ku heta niha di tariyê de mane, wê di dawiyê de derkevin holê û ronî bibin. Divê karibin bibînin ku rayedarên dewletê yên îroyîn ger hurmeta wan ji mirovatiyê re hebe divê bi kêmanî tavilê lêborîna xwe ji gelê Kurd bixwaze, ger hurmeta wan ji mirovahiyê re hebe. Lê helwesta herî rast û pêwîst ew e ku artêşa Tirk a dagirker di zûtirîn demê de û bi rêya herî rast û aştîyane ji Kurdistanê, welatê gelê Kurd derkeve. Lê belê ji kevin de jî raya giştî ya derdorên zanistî û rewşenbîrî yên der barê rayedarên dewleta Tirk de çiqas nijadperestî, çiqasî wêranker û êrîşkar e, ji aliyê cîhanê ve baş tê zanîn.

Di nivîsên olî de jî tê gotin ku Kurdistan, welatê pêşîyan, welatê şaristaniyê ye.

Li Încî 'Xwedê li ser rûyê erdê cihekî îdylik çêkir û bi çemên Bîjon, Gijon, Dicle û Firatê av da. Tê gotin ku wî Adem û Hewa li vê cihê bihiştê bi cih kiriye. Hemû efsane û wêjeya ku paşê li ser Tofana Nûh hatiye nivîsandin, wek pirtûkên pîroz cografyaya dîrokî ya Kurdistanê nîşan dide. Di van hîpotezên dawî de ku rastî Tofana Nûh hat û gotin ku Tofana Nûh rastî wê hatiya û dibe ku deryaya Reş ji ser de herikî û av bigihije heta Çiyayê Cûdî ya li Kurdistanê.

Di heman wateyê de gerokê navdar ê Anatoliyê (Kütahya) Evliya Çelebî (sedsala 15.) jî di geroka xwe de hin gotinên xwe wiha kirine:

Rêwî Evliya Çelebî dîroka kurdan ji Hz. Ew vedigere heta Nûh û Tofanê û ku zimanê kurdî ji aliyê Hz. Ew îdia dike ku zimanê herî kevn ê cîhanê ye ku ji aliyê Nûh û gelê wî ve tê axaftin. Evliya Çelebî (1611 – 82). Di berhema xwe ya navdar “Rêwî” de jî dibêje ku 3 bajarên ewil ên piştî Tofana Nûh hatine avakirin Şehr-i Nûh (Şirnex), Cezîra Botan (Cizîr) û Miya Farqîn (Silvan) in û diyar dike ku dîroka mirovahiyê ji destpêka sala Kurdistan. (Binêre Evliya Çelebî, Seyahatname, cild 4, gera Kurdistanê)

Evliya Çelebî di berhema xwe ya nemir a bi navê “Rêwî” de diyar dike ku Hz. Dîbêje zimanê Nuh û gelê wî kurdî ye û wiha dibêje: “Tofan bajarê Cûdî ye ku avahî ye, ji dema ku kal'a -i Sincâr e. , ji dema ku ev kal'a-i Mefarikin' lê Malik Kürdim, ji ummeta Hezretî Nûh, ku xwediyê bajarê Cûdî ye, şeşsed sal mu'amer bû û bi ger û gerandinê hat vê Mefarikînê. axa Kurdistanê, ji hewayaya xwe ya ab u kêfê dikişîne, li ser vê axê aram e û xwedî gelek zarokan e.. Îndiyetek ji Ibrî ye, wekî zimanekî nefermî derketiye holê ku ne îbranî ye, ne erebî ye, ne parîsî ye, ne jî zimanê çerm û ziman e. Pehlewî ye, dayîk hîn jî jê re dibêje zimanê kurdî. Zimanê Kurdî yê ku li vê welatê Mefarikînê derketiye û heta niha jî li ser axa Kurdistanê tê bikaranîn, ji Melîk Kürdim ji ummeta Pêxember Nûh re maye. elfâz û zaravayên taybet, ku bi tercuman dikarin ji peyvên hev fam bikin.” (Binêre: Evliya Çelebî, Seyahat, cild 4, gera Kurdistanê / li Martin van Bruinessen, Têbînîyên Evliya Çelebî li ser Zaravên Kurdî, rûpel 16 – 17, Studia Kurdica, Parîs 1985, binêre)

Zêdeyî 400 sal piştî Evliya Çelebî, lêkolîna zimanê zanistî ya navborî di kovara zanistî Nature Aut. 2003 rastiye rast dide ku ev agahdar dibe ku rast be.

Adetên jiyane yê kurdan jî bi avûhewa û xwezaya Kurdistanê re wekhev in. Kurd li herêmên germ ên Kurdistanê zivistanê di xaniyên kevirîn de dijîyan, havînan tercîh dikirin ku di konan de bimînin. Jiyana van parçeyên Kurdistanê wisa bû. Jinên Kurd gelekî azad û kedkar in.

DI DÎROKÊ DE BELGEYÊ XWEDÎ YA YEKEMÎN LI KASÎDÊN KUDURÎYÊ (xudurî s) HEYE.

Ji vî kevirê kilsinî re kudurru (karê demarcation) tê gotin.

Li ser navê hukumdar û kê divê erd bê dayîn nivîsandî ye.

Qada erdê cihê wê diyar dike. Şahid hene ku navên wan li ser kuduruyê hatine nivîsandin û sembolên xwedayan bi rolyef hatine xemilandin.

Bi ser de jî ev kiryar bi laneta xwedayan tê parastin û li ser kesên ku nifiran dişkînin e.

Ev Kudduru temînata milkiyeta xwediyê axê ye... Ev ode wek belgeya dayîna erd tê dîtin, ne peyman a firotina axê. Erd..

Ev pesindana jorîn vedigere heyama Kaşiyân, ango Kassiyân, ku bi qasî 400 salan hukum kirine û paytexta wan li Bexdayê ye. Weke ku tê zanîn Bexda bi rastî bajarekî Kurdan ê dîrokî ye û dikeve xala sifir a sînore îro yê Başûrê Kurdistanê (Xaneqîn).

Kassî welatê wan in, Kurdên Zagrosan bav û kalên wan in. Cihê ku ew ji çiyayên Zagrosê daketine û li Iraq û derdora wê desthilatdarî kirine û lê lê kom bûne Helwana kevna bûye. Û bi rêya Xaneqînê xwe gihandine navîn û başûrê Mezopotamya. Iraq tê maneya 'diyan' û heta destpêka salên 1900'î, dema ku emperyalîstên Brîtanîyayê bi navê Iraq, Sûriye û Tirkîyeyê dewletên çêkirî û peg ava kirin, ji bo ku petrola Kurdistanê talan bikin, qet nebû welat.

Ji hêla din ve, bi gelemperî li ser Kudduru diaxivin, navê hukumdarê ku erd daye Eanna-Shum-Iddina ye. Mîrê herêmê yê ser bi xanedana Qeterî ya deryayî bû, herêmeke Babîlonî di nav zozanên deşta Îraqê de, bi helkefta zewaca wî erd ji Gula-Ereş re hat dayîn û şahidê dayîna axê bû. (Amurru-Bel-Zerî) Amurru-Bel-Zeri şexsî xuya dike, ew pir girîng e, ji ber ku piraniya şahidên rabûnê an padîşah an jî kurê padîşah, mîr û xebatkarên perestgehê ne.

KURMANCIYA GEWR Û JIYAN & ŞARISTANIYA KURDAN

Jiyana Kurmanciya Gewr

Kurd ku kevintirîn eşîr û gelê Rojhilata Navîn in, ji aliyê nifûsê ve jî gelê herî mezin ê Rojhilata Navîn in. Kurd miletekî qedîm e ku ji destpêka şaristaniyê ve li Rojhilata Navîn û Kafkasyayê gelek cih girtiye.

Heger kurd wek eşîreke hindikayî ya etnîkî ya biçûk bûna, wek ku dijminên kurdan îdia dikin, ev demeke dirêj e di nav kavlên tarî yên dîrokê de winda bûne. Lê Kurd miletekî xwedî nifûseke pir mezin e ku bi xizmetên mezin ji pêşketina şaristaniyê re koka xwe ya kûr û fireh li Rojhilata Navîn girtiye.

Ji ber vê sedemê ye ku her çiqas rastî bi sedan qetlîamên komî hatibe jî koka wê qet nayê. Ji ber vê sedemê jî ev rastiyeke bê nîqaş e ku koka Kurdan li Rojhilata Navîn bi qasî kevnariya xwe kûr û berfireh e.

Bifikirin, kurdên cihû, kurdên xiristiyan hene, hê jî bi mîlyonan hene, nifûsa kurdên misilman jixwe pir zêde ye. Piraniya ermenî, suryanî û cihû bi eslê xwe kurd in. Ev kurd in ku xwe spartine dêra xiristiyanan û ji bo ku xwe ji bindestî û çewsandina Erebên Misilman, Tirkên Misilman û heta Kurdên Misilman rizgar bikin, bi Ermenî û Suryaniyan sond xwarine. Ji ber ku di dema cihûtiyê de hîn Îslam tunebû, ne mimkûn bû ku kurdên cihû wê demê ji aliyê misilmanan ve bindest bin.

Hemû zilm û zordarî li ber çavê gelê Kurd piştî sedsala 7'an dest pê kir û heta niha jî didome.

Bi kurtasî gelê herî mezin ê Rojhilata Navîn ne Ereb, ne Faris û ne jî Tirk in. Kurd li Rojhilata Navîn gelê herî mezin ê bê nîqaş e. Yanî nifûsa kurdan ji van gelan pir zêdetir e.

KER amik

ETYMOLOJYA (eslê) peyva SERAMÎK:

- Peyva Keramik (Seramîk) kurdî ye

- Peyva <<KER>> (c/ser-amik = seramîk/seramîk) di kurdî de

K(s)ERAMÎK

Bi yewnanî <<ker>> STIRA: Wateya hişk, tûjkirî ye

Di zimanên din ên hind-ewropî de, bi taybetî di latînî de, ev peyva <<ker>> ya KEVN KURD e kok û bingehîn e, her çend bilêvkirin cuda be jî, tîpên pêşîn an yên dawîn dikevin, dikevin û diguherin. Ji ber ku ji vir hatiye, ji vir tê.

Ji ber vê yekê, dema ku em li peyva hişk di latînî û zimanên din ên hind-ewropî de dinêrin, em dibînin ku koka <<ker>> di KURDiya KEVN de di bingeha van peyvan de di van zimanan de heye:

Mînak di îngilîzî, almanî, swêdî de 'hişk'. 'Stira' di zimanê yewnanî de hevwatera peyva 'stirî' ye ku di kurdî de tê wateya tûj. Xal zehmet e.

Ker/Ser = hişk tê wateya nîşankirî

Ker + Me = Zehmet + "parçe" hişk

Di encama lêkolîn û lêkolînên teknîkî yên zanistî û îroyîn de, bi awayekî zelal derketiye holê ku Kurd bi şaristaniya yekemîn re çêbûne û heta niha bi pêşketina xwe ya paralel bi şaristaniyê re berdewam kirine. , bi dayîna xizmetên mezin ji bo pêşketina şaristaniyê. Mînaka herî dawî bi vê lêkolînê: DNAYA hestiyên ku ji kolandina Xirabreşkê (Göbekli Tepe) ya 13 hezar salî derketine û DNAYA xelkê herêmê û yên ku hîna li vir dijîn wek hev in: Kurd dijîn. li vir herî kêm 13 hezar sal in.

Weke ku tê zanîn Mîmariya Xirabreşkê (Göbekli Tepe) ya 13000 salî ku di dîroka şaristaniyê de kevintirîn berhema mîmarî ya şaristanî ye, li ser welatê Kurdistanê yê îroyîn hatiye dîtin.

Weke ku derdikeve holê, em van diyardayan di vedîtînen nû yên arkeolojîk û zanistî de dibînin.

Ji xeynê vê, di zimanê kurdî de gelek agahî, **LI BER KODÊ TÊKIRIN**. Dema ku bahse etîmolojîya zimanê kurdî tê kirin, ev agahî yek bi yek bi hemû hûrgiliyên xwe têne dîtin.

Bo nimûne, 15 sal berê me lêkolînek li ser peyvên tirs, hevîr, mast û şerab û wateya van peyvên di **KURDÎ** de kir, ku êdî şik û guman nîne ku ew eslê zimanên Hindû-Ewropî ne. Di encama vê lêkolîne de, bi tevahî hate fêm kirin ku ev peyv ji hêla etîmolojîk ve çi ye û ji kîjan zimanî ye an na.

EM BIBIN BIBÊRIN ku mast û berhemên şîr ên din hunera şaristaniyê ya çêkirina xwarinê ya **KEVINER** e. Ji bo amadekirina van xwarinan pêdivî ye ku hin amûrên ku têne bikar anîn hebin, ji ber ku di dema şîrmijandin û çêkirina mast de tenê di tasekê de tê kirin. Ji bo vê yekê, eşîrên şaristaniya herî pêşîn ji bo çêkirina mastê diviyabû pêşî li cihekî şîr kom bikin. Ji ber ku şîr şil û şil e û ne cureyekî xwarinê ye ku mîna xwarinên din ên hişk li ser pel tê parastin.

Ji bilî vê keştiya herî seretayî ya ku bi kurdî jê re <<kodik>> tê gotin, piştî ku zebzeyên kumikên ku teze ye tê xêzkirin, li ber tavê tê zuhakirin û wek kulmek tê bikaranîn, belkî kelûpelên torto û amûrên mîna wê yên vala hene. yekem alav û amûrên ku ji bo şîrmijandina şîr têne bikar anîn. Lê ji ber ku ew potikek piçûk e ku têra xwarina yek an du kesan dike, bê guman mirov dest bi lêgerîna polên mezintir kiriye.

Di vê rewşê de, ramana çêkirina heriyê axê û dûv re zuwakirina wê di konteynerek vala de ji vê hewcedariyê an jî hewcedariya birina avê ji dûr ve çêbû.

Di **HEMÛ** zimanên hind-ewropî de ev peyv **KURDÎ** ye. Hemû Ewropî û heta êl û gelên din ên ne hind-ewropî jî ji vê wesîleyê re bi **KURDÎ** dibêjin <<KER>>. Di kurdî de ji hemû qazanên axê re <<Cer>> tê gotin. Eslê sosyo-aborî yê peyva <<CER>>; Ew li ser hewcedariya veguhestin, parastin û hilanîna şilav, vexwarinên şil û xwarinên ji bo karanîna paşê ve girêdayî ye.

Di **HEMÛ** zimanên hind-ewropî de ev peyv **KURDÎ** ye. Hemû Ewropî û heta êl û gelên din ên cîhanê jî vê babetê re bi kurdî dibêjin <<KER>>.

Îngilîzî: <<Seramik Frensî: <<Cér>>amique Spanî: <<Cer>>ámica Îtalî: <<Cer>>amika Rûsî: <<Ker>>amika Yewnanî: <<Ker>>amiko Kurdî: <<Ker >>me

Kulîlkek Şeraba Seramîkî ya Antîk

(Nimûne, di inglîzî de navê qûna av û şerabê 'jar' e, ku di kurdî de ji 'cer' tê).

Mirovatiyê ji jiyana nêçîrvan/komvaner hişt ku di jiyana niştecih de ceh û dexl biçîne.

Xala ku dîroknas bi tevahî têdigihêjin ev e;

Difikirîn ku ew bi ceh û genim bi cih bûne.

lê şil ji bo nan (bîr û şerab) bû.

Wan ev vexwarin pêşkêşî xwedayan kirin

K/S/SERAMÎK PEYVEKE KURDÎ YE

Keramik

Adobe

KERemit CER

Pêşgira "KER.." ku pêşgira her çar peyvan e, ji KERME hatiye ku di kurdî de tê maneya heriyê hişkbûyî. Keştiyeke ku ji heriyê hişkbûyî hatiye çêkirin, îcadeke serdema neolîtîk a seramîk e.

“KERAMÎK (erdê ku di firnê de hişk dibe), KERPIÇ (erdê ku bi tavê hişk dibe), KEREMÎT (erdê ku di firnê de hişk dibe, kerpîç) û CER (kunc an şûşeyek ku bi pijandina axê di tendûrê de çêdibe)

Ji aliyê zimannasiyê ve bi hêsanî tê fêmkirin ku ev her çar malzemeyên hanê ji KURMANCÎ, zimanê Kurdên ku PÊŞÎ kultura neolîtîkê Afirandine, tèn.

Her weha tê dîtin ku ev peyva di kurdî de, ku zimanê herî kevnar ê hind-ewropî ye, derbasî latînî û sanskrîtî bûye.

Bo nimûne, ew wek seramîk derbasî hemû zimanên hind-ewropî bûye. Tewra bilêvkirina CER (jûg, jar) ya bi kurdî jî wek heman bilêvkirina kurdî hatiye wergerandin: JAR.

Hespê Kurda

Hespên kurd yê saxlem wek yek ji kevintirîn û baştirîn cinsên hespan ên cîhanê tên dîtîn, dîroka wan vedigere serdema kurdên medan ango 700 berî zayîne - 550 berî zayîne û eslê wan jî digihêje Zagrosan. Hespên kurda yê resen, ji bilî dûvikê bilind, lingên xurt û nalên xwe, bi jîr, hêz û bejna xwe ya nisbeten mezin, serê xwe yê mezin û bilind û guhên xwe yê ber bi paşvemaî û bi piştê nisbeten dirêj ve tene diyar kirin. Li bajar û gundên kurdan ên li çiyayên Zagrosê, bi taybetî li parêzgehên (Kermansan, Senendec, Mehabad, Urmiye û Xurmatû) hespên kurdan ên paqij tên xwedîkirin û nifşên wan tên parastin.

Şaristaniyên kurdan yê kevna siwarbûna hespan dizanîn û girîngiyeke mezin dida wê. Kurdên Kassî (Kassî) û Kurdên Hûrî (Hûrî) yê pêşîn in ku di destpêka hezarsala duyem a berî zayîne de bikaranîna hesp û erebeyan dane başûrê Mezopotamya û rojavayê Asyayê. Di dema kurdên Hûrî de (Kraliya Mîtanîyan) hesp û erebeyên ku ji dara Kurdistanê hatibûn çekirin ji bakurê Mezopotamya (Bakurê Kurdistanê) ji bo firewnên Misrê dihatin şandin.

Kurdên Med, çanda siwariyê û kevneşopiyên wê yê kevna ji serdema kurdên Kassîtan wergirtine û hespên resen ên kurdan di dema wan de derketine holê, ji ber vê yekê wan hêzeke şerker a pêşketî ji wan ava kirine, lewma siwariyên di artêşa wan de li ber xwe didin. Di xeyala kurdên medî ya cîhana kevna de hespên herî dewlemend ên Med bûn. Û Dyakonov dibêje: “Hespên ku li welatê Medyayê (Med) çêdibin, gelek navdar tene dîtin, û Asûriyan ji dêvla bac û bacê tenê hesp distînin.”

Hespên kurda yê saxlem jî di serketina artêşa kurdên Mîdya ya li hemberî hêza eskerî ya Asûrî ku wê demê bi mîrxasî û hovîtîya xwe navdar bû, roleke girîng lîstin û Medya împaratorîya Asûrî wêran kir.

Kurdên Sasaniyan navên xwe li hespên xwe dan û Qralê Sasaniyan Kürüs II. (dizê şevê) û parêzgeha Kirmaşanê ya Rojhilatê Kurdistanê, li ser çiyayê Taq Bostanê li ser zinarê nivîsek heye ku tê de şahê kurdê Sasanî “Xosrow Perwîz” li hespê xwe yê bi navê “Sêv Diz” siwar bûye.

Hespên Kurdî yê Paqij

Hespên kurd yê saf yek ji kevintirîn û xweştirîn cinsên hespên cîhanê tene dîtin. Dîroka wan vedigere serdema Kurdên Med, yanî di navbera salên (700 B.Z. - 550 B.Z.) û eslê wê digihêje çiyayên Zagrosê li Kurdistanê û ji wir li hemû deverên cîhanê belav bûye.

Hespên kurda yê saf bi jîr, hêz, qebareya xwe ya nisbeten mezin, serê xwe yê mezin, bilind guhên xwe yê li paş, piştî nisbeten dirêj, ji bilî dûvikê bilind, ling û hingivên xwe yê bi hêz û bi qelsî tene naskirin.

Û hespên kurda yê paqij li bajar û gundên kurdan yê li çiyayên Zagrosê, bi taybetî li parêzgehên (Kermaşan, Senendec, Mehabad, Urmiye, Xurmatû) tene xwedîkirin û nifşên wan tene parastin.

Şaristaniyên kurdan yê kevna bi siwariyê zanibûn û gelek guh dabûn wê. Kurdên Kasît (Kîşî) û Kurdên Hûrî (Hûrî-Xorî) yê pêşîn in ku di destpêka hezarsala duyem a berî zayîna de bikaranîna hesp û erebeyên leşkerî anîna başûrê Mezopotamya û rojavayê Asyayê.

Û di serdema kurdên Hûrî de (Padîşahiya Mîtanîyan) hesp û erebeyên ku ji darên Kurdistanê hatibûn çêkirin, ji bakurê Mezopotamya (Bakurê Kurdistanê) ji bo firewnên Misrê dihatin şandin.

Kurdên Medî ji serdema kurdên kasî/kîşî ve çanda siwariyê û kevneşopiyên wê yê kevna mîras wergirtine û hespên kurdan ên resen di serdema wan de derketine, lewma hêzeke şerker a pêşketî ji wan ava kirine, lewra siwarên artêşa wan bûne. hêza lêdanê, û hespên herî dewlemend ên Med bûn. Di xeyala kurdên medî de di cîhana kevna de. Û Dyakonov dibêje: "Hespên ku li welatê Medyayê (Med) hatine çandin, gelek navdar tene dîtin û Asûriyan ji dêvla bac û bacê tenê hesp digirtin."

Hespên kurda yê paqij jî di serkeftina artêşa kurdên Mîdya ya li hemberî hêza leşkerî ya Aşûrî ku wê demê bi mîrxasî û hovîtiya xwe navdar bû û bi saya wê Medyayê împaratoriya Aşûriyê tîk birin, roleke berçav lîstin.

Û kurdên sasanî navê hespên xwe li hespên xwe kirine, û hespê şahê kurdên Sasanî "Xosrewê Duyem" (Xosrau Perwîz) yek ji hespên herî navdar di dîrokê de tene dîtin û navê wî "Şew Diz" bûye. (dizê şevê), û li çiyayê Taq Bostanê, li parêzgeha Kirmanşanê, li Rojhilatê Kurdistanê, li çiyayê Taq Bostanê, li Rojhilatê Kurdistanê, nivîsek heye, ku nûnerê şahê kurdê Sasanî "Xosrow Parviz" li hespê xwe yê bi navê "Şew Diz" dike.

JI BO TIRKÊN NIJADÎST Û KURD BI DEREWÊ HAT PAŞKIRIN RASTIYEKE GIRÎNG

- Wek ku Komeleya Ziman û Dîroka Tirkî îdia dike; Teoriya nijadperest a 'Tirk kevintirîn eşîra şaristaniyê ye' û 'Tirkî zimanê herî kevin ê şaristaniyê ye' red kirin û li ser kevnariya Kurd û Kurdî bingeh girtin. Yanî yê herî qedîm û yê pêşîn helbet ne tirk û tirk in, kurd û kurd in. Tirk 80 sal beriya Ewropîyan, bi riya çavkaniyên Îbranî, Aramî û Erebi yê di arşîvên Osmanî de gihîştine van agahiyan.

Di encama şaxkirin, girêkkirin û cihêrengiya çanda seretayî ya ku kurdên ku tîpa proto-qebîle ne, di erdnîgariya dîrokî ya şaristaniya Mezopotamya ya "Rojhilata Navîn" de, farisî, dirî, aûrape, paşê yê kevna ên din pêşketiye. Ziman û çandên mezopotamya yê eşîrên cîran, ziman û çanda kurdî, wisa difikirin ku nirxên zimanî, çandî û wêjeyî yê ku tene xuyang kirin "tirkî", "tirkî" ne. Û haya wan jê tune ye û vî ziman û çanda kurdî ya pir hevpar û bi heybet xera dikin.

Bi rastî ev şovenîzma tirkan îro gihîştîye asteke wisa bilind ku hemû civaka tirk di nav nijadperestîyeke kûr de avjeniyê dike.

- Wek ku Komeleya Ziman û Dîroka Tirkî Idia dike; Include nijadperest a 'Tirk kevintirîn esîra şaristaniyê ye' û 'Tirkî zimanê herî kevin ê şaristaniyê ye' red kirin û li ser kevnariya Kurd û Kurdî bingeheke di teoriyê de. So yê herî qedîm û yê pêşîn helbet ne tirk û tirk in, wolf û wolf. Tirk 80 sal beriya Ewropîyan, yek riya çavkaniyên Îbranî, Aramî û Erebi yên di arşîva Osmanî de jî gihîştîne van agahiyan.

Di encama şaxkirin, girêkkirin û cihêrengiya canda seretayî ya ku kurdên ku tîpa proto-qebîle ne, di erdnîgariya dîrokî yan şaristaniya Mezopotamya yan jî "Rojhilata Navin" de bi farisî, direênêş pyrêne, aûrap. Ziman û candên mezopotamya yên esîrên cîran, ziman û canda kurdî, wisa bilind ku nixê zimanî, candî û wejeyî yên ku tene xuyang kirin "tirkî", bi "tirkî". Sew Û haya wan jê tune ye û vî ziman û canda kurdî an pir hevpar û bi majesty xera.

A rasti house şovenism tirkan îro gihîştîye asteke wisa bild ku hemû civic tirk din nav nijadperestîyeke kûr de avjeniyê dike.

Kurdan dawî li vê bilbila derewa Tirkan a sed salî pûç kirin.

Ji ber ku ez wisa difikirim ku kurd dibe ku tîpa proto-klan, yanî eşîra herî seretayî bin, ku bi xwezayê re, pêşî jiyana civatî ya herî pêşketî û bi rêkûpêk pêşkêş kir.

Niha ez ê li ser mijareke ku ji bo Kurdan pir girîng e, ku min berê jî çend caran behs kiriye, rawestim:

Ango dewleta ku ji Tirkiyeya înkarker-texsîr, dagirker-kolonyalîst re digotin "Komara (TC)" ku di sala 1923'an de ji aliyê Mustafa Kemal Türk nîjadperest ve hat damezrandin, SENTEZEke lêkolînên ku heta wê rojê li ser kurdan nehatine kirin hebû. Di encamê de wî dît ku ziman û çanda kurdî belkî ziman û çanda şaristaniyê ya yekem e. Ji bo ku bigihêje vê encamê, wî jî ÇAVKANÎ yên EWROPÎ yên berdest lêkolîn kir. Niha min ji %70ê van çavkaniyan di nav desteya Muzexaneyê Kurdên Sirgûnê ya Stockholmê de kom kiriye û li wir min karê pêşîn qedandiye.

Karê pêşî yê "komara" tirk (TC) ya ku nû hatiye damezrandin ew bû ku guhertoya sexte û guhertî ya van çavkaniyên kurdên ewropî wergerîne tirkî. Saziya Ziman û Dîroka Tirkî bû navenda teoriyên nîjadperest ên vê saziyê, ku pratîka NIJADperestiya 'NAZÎ' ya TIRK pêşkêşî dike.

Yekane motîfa ku rê li ber rêveberên dewleta Tirk ên nû avabûyî ve girê daye; Hem di hin lêkolînên xwe yên zanistî de û hem jî di çavkaniyên Ewropî de û di hin çavkaniyên îbranî, aramî û erebi yên Osmanî de, bi dîtina îşaretên rastiyê ku 'Ziman û çanda Kurdî ziman û

çanda herî seretayî û kevnar e'. arşîv û paşê xuya dike ku ev rastî ne girêdayî Kurdan e. GUHERIN KU ew tiştêkî bi Tirkan ve girêdayî bû, piştî sextekirina vê rastiyê, dest bi ferzkirina wê li ser gelê Tirk ê naylonî ku bi vî awayî ava kiribûn, kirin. dest bi gotina "Kurdan ji bîr bikin" (ji bîr dikin, dibêjin "Teoriya Zimanê Rojê") gotin.

Ango bi Teoriya Zimanê Rojê îdiaya xwe ya 'Tirk kevintirîn eşîra şaristaniyê ye' û 'Tirkî zimanê herî kevnar ê şaristaniyê ye', li ser kevnariya Kurdan û zimanê Kurdî bi înkarkirina Kurdan û Zimanê Kurdî.

Ev mijar mijarek e ku divê ji aliyê lêkolînerên kurd ve bi hemû hûrgiliyan were vekolîn.

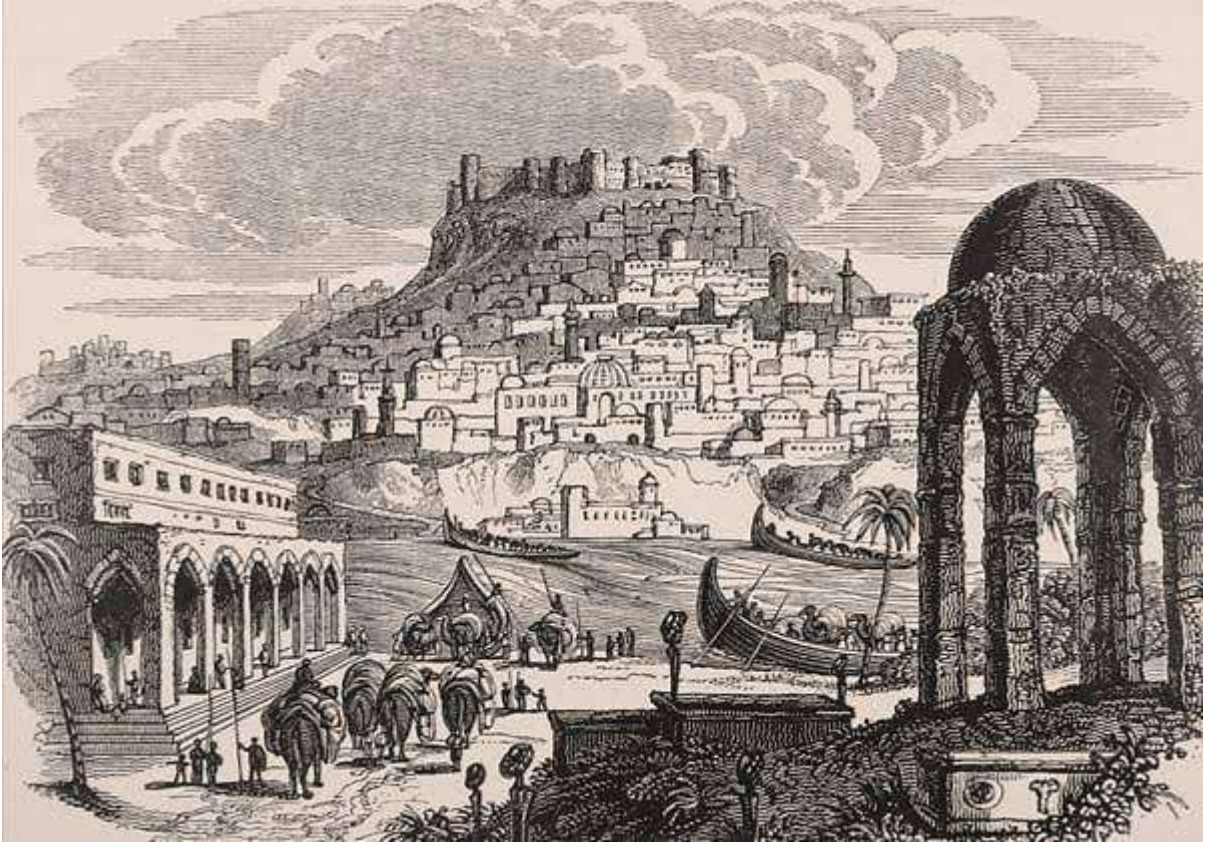
Ji ber ku zanayê gewre Îsmail Beşikçi yê yekem e ku vê derewa nazîstên tirk yên nîjadperest û înkarker êşkere kiriye û bi berhemên giranbuha ku bi kedeke mezin afirandiye, cara yekem ji raya giştî re daye naskirin.

Em ji mamosteyê xwe Dr. Îsmail Beşikçi re deyndar in ku li ser Komeleya Ziman û Dîroka Tirkî û Teoriya Zimanê Rojê me ronî kir.

Di vê mijarê de heta niha fikra ku Kurd dibe tîpa proto-klan, angu eşîra seretayî ya ku asta yekem, herî pêşketî û bi rêkûpêk a jiyana civaka civakî dabîn dike, hatiye bikaranîn. Min van berheman di destpêka salên 2000-an de di kovarên zanistî yên navdar ên Swêdê yên wekî Alt Om Mat û di kovarên bingehîn ên pîşesaziya xwarinê yên Swêdê yên wekî Cerealia û Mjolk spegeln de di destpêka salên 2000-an de weşandin: Ew ji hêla van edîtorên weşanên pir bi prestîj ve ji bo mijarê bi heyranî û heyranîyek mezin hate weşandin. ya Swêdê, ji ber ku dîroka Kurdistanê, axa kevnar a Kurdan, dîroka zayin û pêşketina şaristaniyê ye.

Piştî van lêkolînan, di sala 2003-an de, piştî demeke kin piştî van lêkolînan, ku navê wê Göbekli Tepe bû, li Ruhayê ku navê wê wek Göbekli Tepe ji bo tirkî hatiye wergerandin û navê wê Göbekli Tepe bû, li Ruhayê ku li Ruhayê şaristaniya herî kevnar a cîhanê hatiye wergerandin, vê teza ku Kurd proto-eşîr in, zêdetir piştguh dike. Ew bûye çavkaniyek hêzdar a piştgirî û îlhamê. Ne tenê ew, DNA serjêkî ku li vê cîhê ekolojîk, ku navenda herî kevnar û pêşkeftî ya avahîsaziya astro-fizîkî ya cîhanê lê ye, hatiye dîtin, hîna jî mîna pêkhateya DNA ya gelê kurd li herêma ye.

Belê, ev rastiyêke bê nîqaş e ku erdnîgariya dîrokî ya Kurdistanê welatê seretayîyan e û kurd herî kêr 10 hezar sal berê li erdnîgariya ku îro li ser dijîn bûn.

Şaristaniya Kurdan bi çavê gerokên rojavayî yê serdema navîn.

Katip Çelebî (1609-1657) wiha dibêje Piştî fetha Îslamê li Diyarbekirê dewleta Mervan Kurdî ava bû.

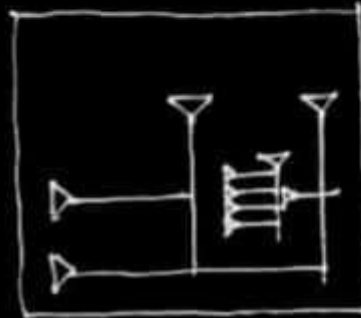
Xelkê Hînîs û Kigî Kurd in. Kurd mêrxas in û qizilbash (Sefewî) jî ji wan pir ditirsin.

Çiyayê Cûdî li Kurdistanê ye.

Pêxember Nûh piştî ku 6 meh û 8 roj di nav avê de ma li vî çiyayî hat danîn.

ERD A KURDÎ

li zimanên din

EARTH
↑
? ERIDU
▶ IIII

- ARALI → SUMERIAN & OLD BABYLONIAN
- ERŞETU → AKKADIAN
- ARŚ → PROTO-SEMITIC
- ARD → ARABIC
- SYRIAC → AR'Ā
- HEBREW → ARES
- UGARITIC → ĀRS

أَرْض, اَرْد] MENTIONED 25 TIMES
ARD] IN THE QURAN (7th. CENTURY)

- DUTCH → AARDE
- GERMAN → ERDE
- DANISH → JORD
- ICELANDIC → JÖRÐIN
- SWEDISH → JORD
- ENGLISH → EARTH

11/15

Sedema sereke ya ku Kurdan nekarîn dewletên ku ji mêj ve ava kirine mezin bikin û nekarîn bi têrkerî wan biparêzin û di dawiyê de çima bê dewlet man; Fethên Îslamî û nîjadperestiya ummeta Îslamê.

Gelê Kurd di dilê Rojhilata Nêzik de, ku lê dijîn û şerên berjewendî (dagirkerî) berdewam in, gelê Kurd gelek caran di KONTRAŞA HIRARŞÎK a civakî û neteweyî de, ku şertê herî bingehîn ê dewletbûnê ye, tamam kiriye/biser ketiye. Wî bi hemû canê xwe berê xwe da vî karî û di dîrokê de dewletên mezin ava kir.

Taybetmendiyeke din a girîng a kurdan jî ew e ku ew gelên AŞTIYAN û AŞTIYAN in. Bi ser de jî, sedemek pir girîng heye ku ev mirov aştxwaz in, taybet bi ERDNÎYA KURDISTANÊ: Kurdistan welatê dagirkeriyek (avahiyeke şaristaniyê) ye ku AŞÎTÎ Û AŞTIYA CIVAKÎ PÊWISTIN, wek çandinî û sewalkarî. Kurd yekem gelên ku ji qonaxên destpêkê yên dîrokê ve vî karî, çandinî û sewalkarî kirine. Li gorî daneyên zanistî yên ku di destê me de ne, Kurd di cîhanê de gundiyên herî kevnar ên berhemdar in.

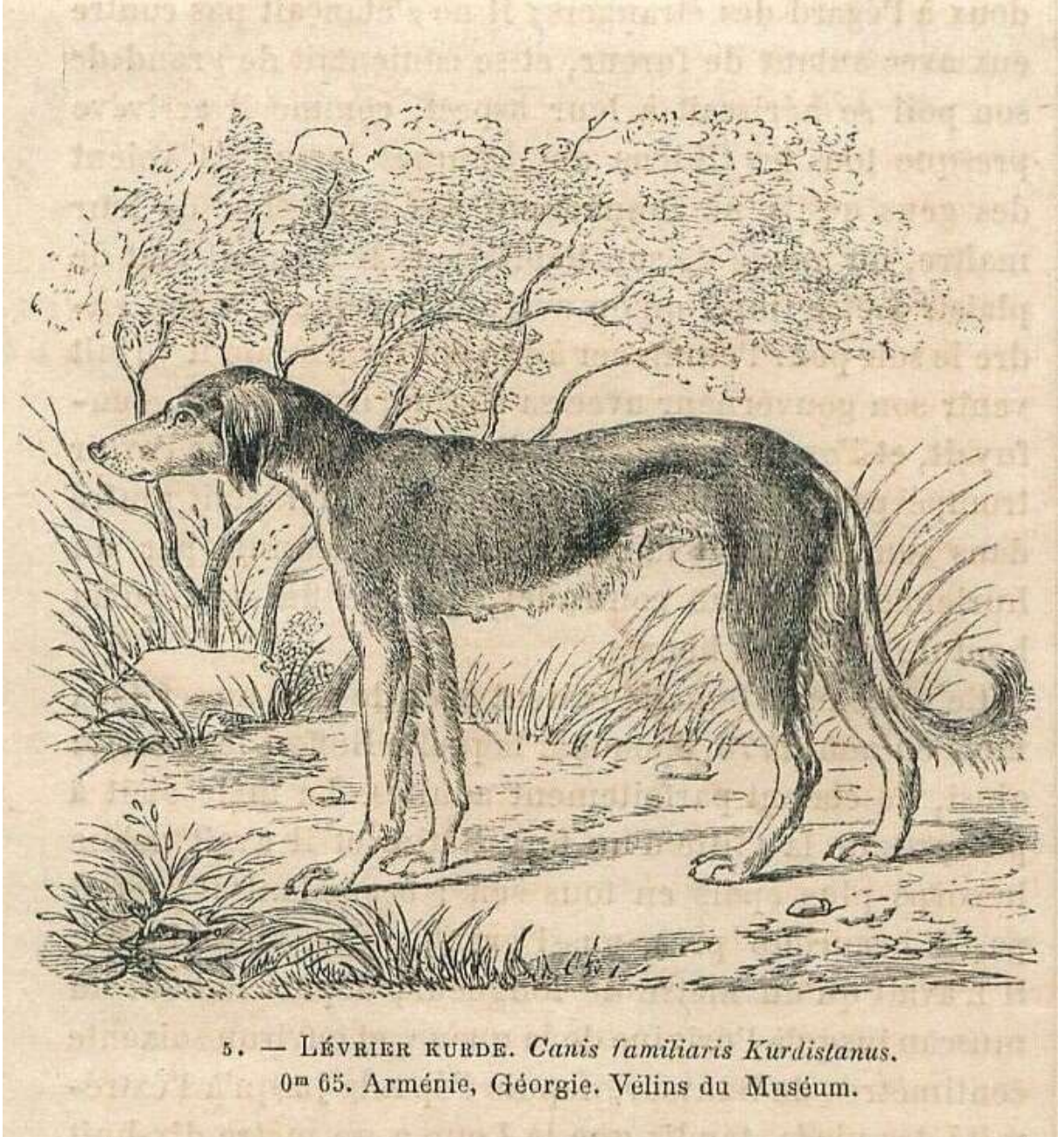
Çawa ku min berê jî li ser vê babetê bi berfirehî û kûr nivîsîbû, gelê Kurdistana dîrokî xelkê berhemdar e û bi eslê xwe gundî ye, ku hertim dilsozê ax û sewalvaniyê bûye û kariye vê dilsoziya xwe heta radeyekê mezin bîne. heta niha. Yek ji pêdiviyên herî mezin ên hilberîneriyê ew e ku aştxwaz û aştxwaz be.

Dr. Irving Finkel: "Di vê bermahiyê de ku 4000 sal berê hatiye nexşandin, behsa behsa keştiyan tê kirin. Wê demê aryanên Kurdistanê pîrbûne jî dizanibûne, her weha bi hesabê ajalan ji xwe re hafizeyek avakirine. A rastî kijan kevirî bild bikin, Aryanên bakurê Iraqê derdikevin".

Aryanên bakurê Iraqê = Kurd

**LEVRIER KURDE ENGLISH POINTER ANGLAIS ANTIQUE OLD PRINT
GRAVURE 1864**

CANIS FAMILIARIS KURDISTAN US (LEVRIER KURDI GRAVÜRÜ 1864)

İnsanlık medeniyet tarihinde en ilk AGRAR & PASTORAL yaşamına (Şoreşa Agrar & Pastoral) tarihi Kürdistan toprakları üzerinde geçmiştir. Nasıl ki arkeoloji ve bilim yöntemiyle ispat edildi ki buğday EN İLK DEFA Kürdistan'da ekildi, aynı şekilde de Pre-Historik kürdler,

hayvanı (ve muhtemelen de köpeği) en ilk evcilleştirdiler ki hem ava çıkarken köpeğin olağanüstü koku alma ve iz sürme özelliğinden

yararlansınlar ve hemde yırtıcı hayvanlara karşı yirmidört saat uyaran bir bekçi olarak köpekten istifade etsinler.

Bu sebeple onlarca köpek cinsi bin yıllar boyu kürd göçebe ve köylülerle beraber yaşadığı için, latince de bu köpek cinslerine

"Curdi' veya 'Kurdistanus' ismi verilmiştir.

Kürd halkı medeniyetin doğup gelişmesine büyük emekler veren kadim bir halktır.

Nijada Kûçikên Kurd, 1852 Çap Antîk

ENCYCLOPÉDIE D'HISTOIRE NATURELLE - Dîroka Xwezayî ya Goştxwaran, 1852

Tevahiya rîsaleyên vê zanistê li gorî berhemên xwezaparêzên herî navdar ên hemû welatan û hemû serdeman: Buffon, Daubenton, Lapede, G. Cuvier, F. Cuvier, Geoffroy Saint-Hilaire, Latreille, yên Jussieu, Brongniart, hwd. .

Parîs, Marescq û Pargîdanî / G. Havard

Nijada kûçikê ku di Rêzefilma Televîzyonê ya bi navê Lassie ya li Hollywoodê ya 1980-an de dilîze, nîjada kûçikan e ku jê re vî cûreyê kûçikan Levrier tê gotin. Sedema ku navê wê wiha ye:

Li erdnîgariya dîrokî ya Kurdistanê ku di dîrokê de welatê Kurdan e, di dîroka mirovahiyê de yekem car jiyaneke şaristanî bi çandina sewal û kedîkirina ajalên dest pê kir.

Yekemîn heywana ku di serdema beriya dîrokê de ji aliyê mirovan ve hat kedîkirin kûçik bû. Kûçik hevalê mirov ê rast e.

Di serdema beriya dîrokê de dema ku mirov dimirin, di şikeftan de û hwd, di gelek goran de jî kûçikên li ser hokerê bi wan re hatin dîtin.

Kûçik neviyên guran in.

Bav û kalên Kurdan ên ku yekemîn civaka niştecih ava kirin, kûçik ji bo şopandina nêçîrê û ji bo parastina berhemên zêde ji ajalên zirardar, kedî kirin.

Cîsên kûçikên ku rismên wan li jor hatine nişandan, pêşî ji aliyê kurdan ve hatine kedîkirin û ji ber ku li her kon û gundê kurdên koçeran hatine dîtin, navê wan kirine "Kuçikê Kurdan".

Gelo ev hemû 'pêşîn' bi Kurd û Kurdistanê ve girêdayî ne tenê tesaduf e?

Di kurdî de catkirin tê wateya kedîkirin. Pisîk malê ye. Pisîk di nav heywanên kedî yên pêşîn de ne, wek kûçikan.

Navê pisîkê ji lêkera kurdî ya kedîkirinê tê. Ev nav li zimanên din ên hind-ewropî jî hatiye kirin.

CAT (navdêr: qat) bi Îngilîzî. Yanî pisîka ku tirk dihizirin wek gelek peyvan tirk e. Peyv ji kurdî tê. Di kurdî de kîte ye (şiklê kêmkirî/dimunitiv kitik).

Ma dibe ku tesaduf be ku ev hemû 'Yekemîn' girêdayî Kurd û Kurdistanê ne?

Di kurdî de kediirin tê wateya kedîkirin. Ccat (kedi) tê wateya malê. Pisîk di nav wan heywanên kedîkirî yê pêşîn de ne, wek kûçikan.

Navê pisîkê ji lêkera kurdî ya kedîkirinê tê. Ev nav li zimanên din ên hind-ewropî jî hatiye kirin.

CAT (navdêr: kat) bi Îngilîzî. Yanî pisîka ku tirk difikire tirk e, hema bêje hemû peyvên tirkî kurdî ye.

Peyv ji kurdî tê. Di kurdî de kîte (forma dimunitiv; kitik) e.

Xebata zimanzanê berê yê kurd û yûnanî Alî Kardûxos li ser Etîmolojiya Peyva HASIM bixwînin.

"Kürd kılınç ve mızrağı"nın ve özellikle de KÜRD MIZRAĞI'NIN tarihte nam yapmasının sebebi' demir elde etme sanatının ilk defa proto-kürdler tarafından bulunmasıyla ilgili bir sonuçtur.

Sedema ku "şûr û rimê kurdî" û bi taybetî ji RIMÊ KURDÎ di dîrokê de bi navûdeng bûye, encama vedîtina hunera çêkirina hesinê ya yekem car ji aliyê proto-kurdan ve ye.

DEWLEMETINA NEMAYAR YA KURDISTANÊ SEDEMA SERKEFTINA KURDAN E. Sedema tehrîbatên geşepêdana çandî li Kurdistanê ji ber ku Kurdistan welatekî DEWLEMET DEWLEMENG e û ji ber dagîrkirin û destdirêjiya berdewam a koledarên ne berhemdar, berhevkar, nêçîr û talanker ên wek Asûrî, Akadî, Ereb û Tirkan e.

Ev kiryarên bênavber ên dagîrkerî û dagirkeriyê hemû şaristaniyên ku Kurdan ava kirine û hewl dane beriya Sumeran ava bikin, bi talankirin û wêrankirina wan, hilweşandine. Ev rewş heta dema ku ev rêz têne nivîsandin berdewam dike.

Hemû pêşketinên berevajîkirî yê li Kurdistanê, di her qadê de, ji ber vê rewşê ne. Ji ber ku welatê Kurdan xwedî dewlemendiyên xwezayê yê gelek mezin e, êrîşên mezin ên NEDEWAMÎ, destavêtin û wêrankirinê li ser Kurdistanê û civaka Kurd pêk tînin, îro ji van êrîşan ya herî dijwar ji dewleta Tirk a dagirker, talanker, îslam-faşîst a Tirk tê. ..

KURDISTANA MÊJÛYÎ - WELATÊ PÊŞEMÎNAN

Kürdistan - Niştimanê Genêm (Şoreşa Çandinê / Agrar Revolution)

Ev xebata lêkolînî, bi giştî li ser **Mêjûyê Ferhengê Kurdî** ye. Çawa ku cografya Kurdistanê mêjûyî (Ancient Kurdistan) yekemîn şûnewarê çandina genêm, yekemîn şûnewarê bidestvehanîna hunera kedîkirina lawir û berhanîna (ûretim, întac) berhemên şîrî û yekemîn şûnewarê avabûna mal, gund û bajaran e, her wisan jî, ev cografya yekemîn şûnewarê zayina şaristaniyê, anku **Dergûşa FERHENG-ÇAND û KULTURÊ** ye. Nexwe peyva "çandin'ê" bi xwe di wateya kulturê de ye.

DÎROKA ŞARISTANIYÊ: Hunera Çandina Şitlan û Genêm - Yekemîn Şûnewarê Avabûna Malan - Yekemîn Car Bi Destvehanîna Xurakên Peşvexistî (advanced food) ye:

Pêşemîn Damezrenêrên Şarsitaniyê: 'Jinên Kurdistanê Mêjûyî'

Li gor zaniyarên arkeologiyê, mirovên ku cara yekemîn şitl li erdê danîne û zad ajotine, jinên Kurdistanê dîrokî bûne. Jin li ber koza êgir, li bendî hatina peyayên, ku çûbûn nêçîrê diman û sexbêriya zaruyan dikirin. Li gor teoriya zaniyarî ya Dîroka Pêşdeçûna Mirovayetiye, 'rojê gava jinên li ber koza êgir dimeyîzînin, ku wan tovên genimê bejî cehdasûk (**Triticum Dicciodes**), ku jê çend kulm ji bo xwarina zivistanê ji xwe re halianîbûn, di avê de şîn tîn,

hingê jin ew dîsan li erdê diçinin. Bi vî awayî, ew xwarina ku şaristaniyê dizêne, bi destê jinên vî welatî têt holê. Cehdasûk/Triticum Dicocciodes di bilindahiya ji behrê 600 ta 1300 meter de şîn têt.

Şoreşa Heyvankirinê (Pastoral Revolution)

Her wisan jî ew qewmên mējûyî yên li ser vê cografyayê, cara yekê xurakên pêşvexistî (advanced food) heyvan (fermente) kirine. Bi riya bidestvehanîna nan, şerab, bîra, mast û penêrê, ji xwe re vê hunera pêşketî hîn bûne, ku ev bûyer di mējûyê mirovayetiye de duwemîn şoreşa mazin bûye.

Şoreşa Heyvankirinê (Pastoral Revolution) jî li ser vî xakî qewimiye. Hin teorî û belgeyên zanistî nîşanî me didin, ku Kurdistana dîrokî, şûn û warê heyvankirina şîrî bûye: Şoreşa Heyvankirinê, anku çandina bakteria di nav şîrî de û her weha jê durustkirina mast û penêr, ev huner jî, cara yekê li ser vî xakî hatiye kirin. Bi vê şoreşê jî, şaristanî li ser ruyê erdê belav bûye. Gava mirov hîn bûne, ku ji xwe re Keşk (çortan) durust bikin, hingê karibûne, bêyî astenga birçîbûnê, riyên dûr û dirêj herin û bi xwe re zanîna çandinê jî, li ser ruyê erdê belav bikin. Bi gotineke din; keşk û çortan, ardû û benzîna belavkirina zanebûna çandinê ya li ser ruyê erdê bûne.

Nan: Xwarina ku şaristanî jê za

Peyva YOGURD'ê

Li Govara zaniyarî (ilmî) ya bi navê [MJÖLKSPEGELN](#)'ê (Nr 3/2004), li ser [Dîroka Canda Kurdî ya Guzîde](#) li ser **Welatê Pêşemînan**, xebatek lêkolînî hatiye belavkirinê.

Di vê xebatê de, DÎROKA HUNERA HEYVANKIRINÊ, bi alîkariya zaniyariya mêjûyî; bi alîkariya mêjûyê mirovayetiye (antropolgî), efsane (mîtologî) û pirsnasiyê (etîmologî), ji nû ve hatiye raxistinê. Di zimanê kurdî de hin nîşan û kod hene, ku vê fenomenê vedibêjin, (taswîr dikin). Her wisan jî, di zimanê ermenî de, di peyva YOGURD'ê de jî vegotina (taswîra) peyva KURD heye: **Yog**= rûnê rohn + **Gurd/Kurd**= xiltê lorikê. Di zimanê kevnê hindî, di zimanê înglîziya hindî de jî navê mast: *kurd* e.

Li WELATÊ PÊŞEMÎNAN Mal-Gund û Bajarên Yekemîn

Cografya Kurdistana mêjûyî ew cografya ye ku; şûnewarê avabûna Yekemîn Mal, Gund û Bajarên li cîhanê ye. Ta neha digotin ku ev şûnewarê kevin li bajarê Cêrîko li nêzikê bajarê Urşelîma Îsraîlê ye. Lê belê, piştî ku arkeologê almanî Dr Klaus Schmidt van çend salên dawiyê li destpêka salên 2000î bi xebata xwe ya lêgerîn û lêkolînî ya arkeologîkî, derhanî meydanê, ku kevintirîn şûnewarê avabûna mal, gund û bajarên, herêmên di navbera **Amardîna** (Mêrdîn) û **Ruha**'yê [Girê Xirabreşkê \(Navikê\)](#) ('Göbekli Tepe') ye. Ji lew re li lêkolînên arkeologîkî yê li wê derê stûnên xaniyên kevin ên wek tîpa "T" ku hatine dîtîn, kevintirîn stûnên bi max in ku arkeolog pê dizanin. Kevinbûna wan 13 hezar sal in. Ji vê yanzdeh hezar sal berê, li vê herêmê ne tenê mal, her wisan jî perestgehên (mabed) bilind û bala hatine lêkirinê.

Li WELATÊ PÊŞEMÎNAN Yekemîn Sîstema Nivîsînê

Dr Klaus Schmidt ku endamê avahiya Înstîtuya Arkeologî ya Almanî - DAI ye, dibêje di encama vê lêkolînê de, ji ew şop û bermayên ji serdema neolîtîkî em fêm dikin, ku ew qewmên li rojgariyên kevin ên mêjûyî, li vê navçeyê jiyane, yekemîn sîstema nivîsînê yê bi wêneyî (heroglîf) bi kar hanîne. Ji van şop û bermayên li Xirabreşkê / Girê Navikê hatine dîtîn, têt fêmkirin ku van nişteciyên vê herêmê, bi riya wêneyan xwastine ku pêwendî bi mirovên din ên li 'ciyên din', li dunya din bikin. Ji ber ku yekemîn sîstema nivîsînê yê em nas dikin, li başûrê Mezopotamiya'yê, li welatê Sumeran hatiye danîn, loma Dr Klaus Schmidt van wêneyên nivîsînê bi navê **'heroglîfên neolîtîkî'** dinimîne. Lê belê Dr Klaus Schmidt bi vebirî dibêje, ku ev wênena, li kevintirîn perestgeha cîhanê û bê şik û bêguman jî ev dager û sîmbolên pêwendîya(komunîkasyona) herî kevin in . Li ser van stûnên kevirî, wêneyên tîpa 'H', tîpek 'H' ya berevacî, çarçik, hîvikên ruyên wan ber bi erdê û ber bi jorê erdê ve zivirandî û wêneyên biçûk ên rawiran hatiye neqîşkirinê. Ta nuha heroglîfên misrî wek heroglîfên herî kevin ên cîhanê dihatin zanîn, loma bi van destkeftên nuh ên encama xebatên zanistî yê arkeologîya li vê herêma Kurdistanê, zanista klasîkî ser û bin bûye! Piştî lêkolînên zanistî yê li ser wan keviran, têt fêmkirin ku temenê wan 9600 sal Berî Zayînê ye. Ji ber van avahiyan wê demê dixuye ku mirovên wê serdemê xwedî bîr û hizrek pêşketî bûn. Vê pêşketîbûna xwe bi riya hunera lêkirina wan avahiyan diyar kirine. Du ji van stûnên ji kevir 5 meter dirêj û 50 ton jî gran in. Tevahiya wan a li ciyê lêkolînê li dor 200 libî ne. Herêma Xirabreşkê/Girê Navikê nêzikê çend şûnewarên mêjûyî yê din ên Wek: Newala Çorê, Berçem (Çayönü), Hallan, Jerf el-Ahmar, Tell Keremel û Şêx Hesan e.

Yekemîn Menu'ya Restorant'ê/ Lokantayê

Li Başûrê Kurdistanê, li nêzîkê bajarê Hewlêrê nivîstek kevîrî hatiye dîtin, ku ev yekemîn menu'ya lokantayê/ restorantê ya herî kevin têt zanîn. Temenê vê nivîstê têt diyarkirin, ku li dor 5000 salî ye. Di yekemîn rêza vê menyû de, ev xurak hatiye nivîsîn: "birinc û pîvaz di nav xwîna berazî de kelandî."

Şûnewarê Peydakirina Têger'ê (wheel)

Yekemîn têger, çerx, toterîk, xirxar û dolab (tekerlek) jî li vir hatiye pevxistin. Spartek û belgenamêyên zanistî vê yekê dibestin û teyîd dikin. Yekemîn têger, hingava pêşî ya - Yekemîn Şoreşa Zanistî ya Têknîkî- li ser vî xakî hatiye avêtin. Di sêkûja (açî) golên Wan-Sêvan-Ûrmîyê, têt gotin ku yekemîn şûnewar e ku têger li ser van erdan hatiye pevxistin û gerandin. Lêbelê têgerên li ser erebeya ku li nêzîkê gola Wanê hatiye dîtin û ji hêla Prof Stuart Piggot'î ve hatiye hûrkolînê, di nav tevayîya têgerên dîrokî de, yê ku ta nuha dihêne naskirinê, ya herî kevin ne. ([Prof Stuart Piggot, The beginning of wheeled transport, Scientific American, Vol 219, No1, 1968, pp-82-90](#)).

WELATÊ PÊŞEMÎNAN - Koka Şaristaniya Sumeriyan?

Pirsa ku îro lêkolêr û mêtîvîst jê re bersivê digerin: Gelo koka Şaristaniya Sumeriyan ji ku derê têt? Dr Klaus Schmidt dixwaze bersiva vê pirsê welê bide: "Li gor bîr û baweriya min, van tiştên ku nuha em li ser destkeftên Xirabreşkê/Girê Navîkê dibêjin, tev cî bi cî dibin û li cîyê xwe dirûnin. Heger ev rast bin, hingê ev der bermayên yekemîn Şaristaniya dîrokê ye." Anku: Ma sumerî şaristaniyê ji xwe re ji ber Mezopotamiya bakurî hilanîne? Pîsporê anatoliyayê Harald Hauptmann li ser vê yekê vê dibêje: "Heger ev wisa be, hingê ev yezdankên pêşeng ên Mezopotamiyayê yê ji serdema 4 û 3 hezar sal berî Zayînê ne. Li Xirabreşkê/Girê Navîkê hin tişt berê hebûn û ev ji vir hat nav çanda Sumeriyan."

Ofe Bar-Yosef ji Muzexaneyê Peabody-Museum li Cambrîdge'ê hin gavên din diavêje û pêwendî û paraleliyên di navbera van peyker û dager û sîmbolên li ser wan û di navbera "Yezdanka Mîn" ya misrî, ku ji vê 4 hezar sal berê naskirî bûye, vedibêje. Bar-Yosef vê destnîşankirina xwe ji ber vê yekê dike, ku ta neha her çend lêkolîn li ser hatibe kirin jî, ne hatiye rûspî û îspatkirinê ku pêwendîya serdema berdî ya dûr û pêwendîya serdema berdî ya nêzîk, bi çî awayî li Misrê qewimiye. Gelo ev ji ber vê yekê bûye, ku misrî di serdema 4 hezar salî de, gelo rastê şaristaniyeke amade û hazir a neolîtîkî hatine? Li gor Dr Klaus Schmidt'ê, koçkirina çandî, ji herêmên nêzîk ên Asyayê xwe gihandiye Misrê. Her wisan jî Koçkirina çandî ji rojavayê Afrîkayê xwe gihandiye Afrîkayê. Bar Yosef jî dibêje ku koçkirina çandî ji ser Anatoliya'yê belav bûye ser dewr û berên reşparçeyên nêzîk. Dr Klaus Schmidt bi berdewamî dibêje, "4 hezar sal serdemeke pir e dirêj e. Her çend me pêwendî û paralelî di navbera şaristaniyên li Xirabreşkê/Girê Navîkê û Misrê kiribe jî, ev hişê mirovî dirawestîne û hê jî em ni karin vê li ser nameyê binivîsin."

Xwedîbûna Li Dirêjtirîn Temenî

- Xwedîbûna li dirêjtirîn temenê li cihanê, di destê kurdekî bi navê [Zero Axa](#)'yî de ye, ku ew di dawîya sedsala 18'emîn de hatiye dunyayê û di destpêka sedsala 20'emîn de jî, koçê dawiyê kiriye (1774-1934). Anku Zero Axa di sê sedsalan de jiyaye û xwedî temenek bi 160 salan bû ye. Nivîseke lêkolînê û înteressant [li vir](#) berdest e. Bo nimûne gelek ji geştvanên

cîhanê, di nav wan de Hörnle û Rich, bi hijmekarî çêl û bahsa ew tendurustiya xweş a li cem kal û pîrên Kurdistanê kirine. Hörnle li ser mirovê kurd weha gotibû; *'Her çend ku hîna di temenên xwe yên pir biçûk de bi karê pir giran dirabin jî, dîsan van merc û hoyên neyînî, na bin sedem, ku mirovên kurd xwe bigehînin temenê bilind. Kurd bi giştî li dor 100-salî dijîn û tendurustiya rewanî û laşsaxiya wan jî pir zexm e.'* wek civaknasê, bi navê Rich, bi van peyvên xwe, piştgiriya dide van vegotinên Hörnle, yên li jor nimandî. Rich li ser zexmî û laşsaxiya mirovê kurd wisa dibêje; *'Ez li gelek war û welatên cîhanê geriyam, lê min wek li Kurdistanê, kal û pîrên wisa lihev û wisa bi tendurustî qet li ciyekî din ê dunyayê jî ne dît..'*

Koka Zimanê Hind-Ewrûpî, Xwe Dîgehîne Cografya Kurdîstana Mêjûyî

Tevayiya van komponentên mêjûyî yên dîroka pêşdeçûniya mirovayetiya, xwe li ser erdê Kurdîstana Mêjûyî dîgehînin hev. Di kovara zaniyarî ya bi navê **NATURE**ê de, berhemên lêkolîna grûbeke zimannasan ya li jêr serokatiya Remco Bouckaert ji Zanistgeha Zelandî Nû li Auckland'ê hatiye belavkirin. Van zimannasan, di encama xebatek bi nêzîkî 20 salan dirêj de, li dor 100 zimanî li komputerê civandine ser hev û piştî lêkolînên dûr û dirêj derketiye meydanê, ku koka zimanên Hind-Ewrûpî, xwe dîgehîne **Kurdîstana Kevin!** Neha li pey vê encamê, em fêhm dikin, ku çima mişe gotinên me yên kurdî, hema di tevayiya zimanên Hind-Ewrûpî de hene. Weke; hesp, hêk, lêv, derî, por, nav, nimandin, dinan û hwd.

bixwîne!

21.03.2006

PÊŞÎN:

- Jêrîn 1: Svenning, Carl-Elof, Politisk tidskrift, CUF, januari 1964, om de moderna kurdiska herdestammarna.. ett ständigt behov av ull, och ull kom från de 'kurdiska' fåren. dess djuruppfödare. Den rollen torde de tidigt ha kommit att spela. moderna kurdiska herdestammarna”)

- Sedema ku nifûsa kurdan, çand û zimanê kurdî zimanê yekem e, li gorî wê yekê ye ku kurd xwediyê nifûsek mezin, ziman û çandê kûr û kûr in ji ber kêmasiya ku li herêma xwe yekem eşîr in (li ser axa Kurdîstana dîrokî). Ji ber vê sedemê jî tu hêz nemaye û nabe tu hêzek ku bi asîmîlekirina çand û zimanê Kurdî gelê Kurd ku gel, çand û zimanê herî kevnar û bi kok e, ji holê rabike.

Binêrin sîyasetmedarekî ermenî yê ku vê rastiya dizane di destpêka sedsala borî de ji serokên tirkên nijadperestên dij-kurd re çî got, mehek beriya kongreya Dashnaksutyun, yanî di Hezîrana 1914an de, di navbera Talat Paşa û Armen de gengeşiyek dijwar diqewime. Garo. Armen Garo êrîşî mewziyên Panturkîst ên Talat Paşa û Îttihatperestan dike û dibêje: "Hûn di rêyeke xelet de ne. Hûn Împaratoriya Osmanî ber bi kaosê ve dibin. Bi serkeftinên xwe hûn difikirin ku hûn Napolyon û Bismarck in. Hûn serhişk in. û nizane tu welat bi kû ve diçî.

Delîl? Demek berê ma te ji Vramiyan re negot ku tu ê kurdan bikî tirk, bi çi bikî, bi kîjan çandê, ger te dîroka xwe bizaniya. Tu wiha nabêjî.. Ji bîr neke ku ev 500-600 sal in tu li ser axa me yî. Ji bilî te miletên din hatin û çûn: Faris, Rûm, Ereb û Bîzansiyan. Kurdan asîmîle nekin, hûn ê çawa bi ser bikevin?.. Zêdeyî 100 sal in ku Armen Garo van gotinên dîrokî yên li ser Kurdan ji rûyê Talat Paşa re gotiye. Talatîstan hîn jî hewl didin Kurdan tirk bikin. Armen Garo Serdegirtina Banka Osmaniyan "xiyanet" wek mîmarê sereke yê kêlî bi pêş xistin. Di navbera salên 1908-1914'an de bi hev re listikên hilbijartinê yên Osmaniyan listin. (Binêre li xebata Gaidz F. Minassian "Les Relations entre Le Comite Union et Progres et la Federation Revolutionnaire Armenienne a la veilled de la Premiere Guerre Mondiale d'apres les sources armeniennes").

WERIN MIN BIXWIN !!

Zêdetirî deh hezar sal e ku hunera nanê pijandinê ku bi qasî nanê ku bi destên kurdên jêhatî hatiye xweş pijandin, ji bilî Kurdistanê û bi taybetî jî li ser rûyê erdê li tu welatekî din ê dinyayê tune ye. herêma Diyarbekirê ku PÊŞÎ GENIM HAT KIRIN Û NAN pêşî LI SER KEVÊRÊN PRIMÎTÎV BI AGIR hat pijandin.

Ji ber ku ev rastî bi hemû rêbazên zanistî hatiye îspatkirin.

Li herêma Amedê ya Kurdistanê weke komek arkeologên Alman di sala 1997'an de bi rêbaza DNA'yê îspat kirin; Arkeolog û zanyar ji vê derê re dibêjin ne tenê Heyva Berdar, ji ber ku ew "Welatê hemû cûreyên genim ên cîhanê ye", ango yekem qada ku genim li cîhanê tê çandin e, û her weha xwedan avhewa û zeviyên TIRKIRINE. Salê çar caran dikare li vir were bidestxistin., jê re HÎVA ZÊRÊ ZÊRÎ tê gotin. Ji kerema xwe li nexşeya jêrîn binêrin ku ji hêla kovara zanistî ya rêzdar SCIENCE di 14.11.1997 de hatî weşandin.

Nanê Diyarbekirê ku bi bîhna xwe ya xweş û bi heybeta xwe ya spehî ji tenûrê derketiye û berê xwe dide vîtranên nanê nanpêjên Diyarbekirê, bi gotina 'WERIN MIN BIXWUN', yanî were û bixwe, zilam vedixwîne wî nanî. ez û mêrik mîna gurên birçî ye, ewê di cih de wî nanî bixwe.

Nanê Diyarbekirê ew qas xweş e ku tama nanê Diyarbekirê di tu genim û nanê dinyayê de nayê dîtin.

Tam û xuyabûna nanê ku di ocaxên kevirî yên bi darê germkirî de tê pijandin, mînakek xweş a bedewiyê û bi tevahî tiştêk din bû. Xwezî yek ji wan ocaxên ocaxên kevirî bihata parastin û heta îro bimaya.

- WERIN MIN BIXWIN !!

Zêdetirî deh hezar sal e ku hunera nanê pijandinê ku bi qasî nanê ku bi destên kurdên jêhatî û jêhatî hatiye pijandin xweş û xweş e, ji bilî Kurdistanê û bi taybetî jî li ser rûyê erdê li tu

welatekî din ê dinyayê tune ye. herêma Diyarbekirê ku PÊŞÎ GENIM HAT KIRIN Û NAN pêşî LI SER KEVÊRÊN PRIMÎTÎV BI AGIR hat pijandin.

Ji ber ku ev rastî bi hemû rêbazên zanistî hatiye îspatkirin.

Li herêma Amedê ya Kurdistanê weke komek arkeologên Alman di sala 1997'an de bi rêbaza DNA'yê îspat kirin; Arkeolog û zanyar ji vê derê re dibêjin ne tenê Heyva Berdar, ji ber ku ew "Welatê hemû cûreyên genim ên cîhanê ye", ango yekem qada ku genim li cîhanê tê çandin e, û her weha xwedan avhewa û zeviyên TIRKIRINE. Salê çar çaran dikare li vir were bidestxistin., jê re HÎVA ZÊRÊ ZÊRÎ tê gotin. Ji kerema xwe li nexşeya jêrîn binêrin ku ji hêla kovara zanistî ya rêzdar SCIENCE di 14.11.1997 de hatî weşandin.

Nanê Diyarbekirê ku bi bîhna xwe ya xweş û bi heybeta xwe ya spehî ji tenûrê derketiye û berê xwe dide vîtranên nanê nanpêjên Diyarbekirê, bi gotina 'WERIN MIN BIXWUN', yanî were û bixwe, zilam vedixwîne wî nanî. ez û mêrik mîna gurên birçî ye, ewê di cih de wî nanî bixwe.

Nanê Diyarbekirê ew qas xweş e ku tama nanê Diyarbekirê di tu genim û nanê dinyayê de nayê dîtin.

Tam û xuyabûna nanê ku di ocaxên kevirî yê bi darê germkirî de tê pijandin, mînakek xweş a bedewiyê û bi tevahî tiştêk din bû. Xwezî yek ji wan ocaxên ocaxên kevirî bihata parastin û heta îro bimaya.

KURD & KURDISTAN YÊ YEKEM Û ŞARISTANIYA HERÎ KEVIN E

Li ku derê lêgerînên arkeolojîk têne dîtin, li wir lêkolîn têne kirin. Wekî din, zanista arkeolojîyê bi berdewamî dibêje ku "tiştê ku heya nuha hatîye dîtin", ango teqez qet nabêje. Ji ber vê yekê sibê vedîtinek din tê dîtin û dîrok dikare ji nû ve were nivîsandin. Ev rast e, lê ji ber xapandina dîroka fermî em nikarin Gobekli- û Karahan Tepe analîz bikin. Dîroka fermî ew li cîh û wextê çewt (ji biyabanên Iraqê, ku kevir lê tune ne) dest pê kir. Lê divê dîrok ji Bakurê Mezopotamya, AXA ÊYEMÎN dest pê bikira.

Demek dirêj berê mirovan pê hesiyabû û dinivîsandibû ku berî arkeologan yekem car genim, ceh, nîsk û nîsk li Kurdistanê hatine çandin û yekem car li Kurdistanê heywan hatine kedîkirin.

Hemû mamosteyên dîrokê niha dibêjin ku dergûşa şaristaniyê Kurdistan e, jiyana li Kurdistanê di SERDEMA NEOLÎTÎKÊ de vedibêjin, ku ev dewra derbasbûna dirêj a jiyana rûniştî bû.

Dergûşa şaristaniyê erdnîgariya Kurdistanê ye. Ev rastiyeke dîrokî û tezek zanistî ye ku li ser vedîtînen ku ji hêla arkeologan ve hatine dîtin. Li ser vê mijarê çavkaniyên pir û cihêreng hene û ew zanînek e ku li hemî Zanîngehên Ewropî têne fêr kirin. Lê gerok û dîroknasên ewropî yê sedsalên 17 û 18an mirov şaristanî dihesibînin tenê dema ku gelên wan bûne Xiristiyan. Dîroknas, gerok, rojnamevan, asûrologên ewropî, li ser esasê ku kurd di serdema nûjen de ne misilman in, xiristiyan in, dîroka Suryaniyan pîs kirine û bi agahiyên derew û ne rast wan populer kirine. Bi taybetî ji ber barbariya Tirkên Misilman HEMÛ Eşîrên Misilman xistine heman selikê û wan wek barbar bi nav kirin. Ji bo vê jî her tim bi mohra 'barbarî, ne hêjayî lêkolînê' vekolîna eslê kurdan û pêkhatiya civakî ya kurdan berda.

IV- DI DEMA BERÊ DE LI DIYARBEKIRÊ ÇAND Û ŞAREDANÎ

1. Aborî

1.1. Cotyarî

Dema em li pêşketina niştecihên beriya dîrokê yên li Amedê û derdora wê dinêrin, li Hallan Çemî ya navçeya Kozluka Êlihê ya 10.600-10.000 sal berê mirovan hewl dane bi nêçîr û komkirinê pêdiviyên xwe yên xwarinê bi cih bînin.

Li navçeya Bismilê ya Amedê li Demîrkoyê Hoyûka ku li ser esasê hilberîna xwarinê tê jiyankirin, nehatiye fêmkirin.

Yek ji wargehên ku cara ewil xebatên hilberînê lê hatin dîtin Girikihaciyan a li Gundê Ekîncîler a navçeya Erxeniyê ya Amedê ye⁵³, yek jî li navçeya Erxeniyê ye.

Profesor Dr Celal Sengör: Em dikarin bêjin ku Kurdî zimanê herî kevnar ê cîhanê ye. Ji erebî û farisî zimanekî pir kevnar e. Dema em li lêkolînên zanistî û koka zimanan dinêrin, kurdî dayîka hemû zimanan e. Ji ber vê yekê em nîrx bidin vî zimanî.

Professor Dr Celal Sengor: For Kurdish, we can say that it is the oldest language in the world. It is a very ancient language than Arabic and Persian. When we look at the scientific studies and the origins of languages, Kurdish appears as the mother of all [Indo-European] languages. Therefore, let us know the value of this language.

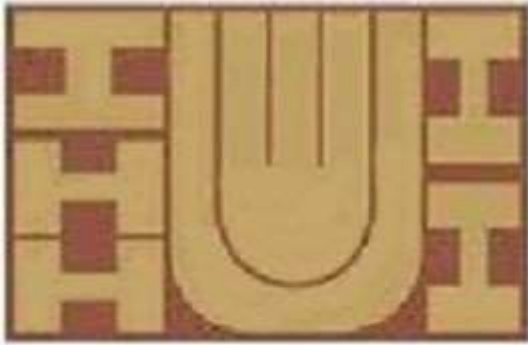

“Em dikarin bêjin ku Kurdî zimanê herî kevn ê cîhanê ye. Ji erebî û farisî zimanekî pir kevnar e. Dema ku em li lêkolînên zanistî û koka zimanan dinêrin, em rastî zimanê kurdî wek dayîka hemû zimanên hind-ewropî tîn. Û mixabin li welatê me heram e. Loma jî divê em qîmeta zimanê kurdî bidin.

Prof Dr Celal Sengor

Cihê mînaqêşeyê ye ku ev kesê ku ji bo tirkîyê hatiye birin van gotinan gotiye, lê heger gotiye, pir rast gotiye. Zimanê kurdî bi rastî jî yekem zimanê axaftinê ye. Îro hem bîngêhên mîtolojîk (zimanê Nûh û Yunus) hem jî yên zanistî (Nature 2003) hene.

PRE- DÎROKÎ YA KURDISTAN - Welatê Pêşîyan!

Xirabreşk - Girê Navokê - Girê Miradan

Derew, xeletî û rastiyeên dîrokê bi lêkolînên zanistî tên lêpîrsînkirin, lêkolînkirin, lêkolînkirin û SERASTKIRINA. Di derbarê dîroka Kurdan de, bi ŞÖVEN û RÊWÎTÊN EWROPAYÎ NIJADÎST KÎŞTÎ, fetih, dagirker, talanker, diz, warisê DESPOT HEJMARA ÎSLAMÎ û DOKTRINA BARBAR re, ji bo ku li ser gelê Kurd serdestî û kontrola mutleq bidest bixin. Û KONTROLLIYA WÊ HAT KIRIN.

- Îro ev dîroka kurdan bi hemû tazîtiya xwe ji aliyê lêkolîner û nivîskarên ve hatiye nîşandan.

Dîroka Kurdî ewqas kevn û kûr e ku PÊŞÎ.DÎROK e. Ji ber vê yekê, wekî Ferdinand Hennerbichler gotiye: "Eşkere ye ku bav û kalên kurdan gelên xwecihî yê neolîtîk, axa Heyva Berdar a Bakur li Rojhilata Nêzîk û bakurê rojavayê Avrasyayê di destpêka herî pêşîn de ku peyda dibe, bûne."

ÇEKÊN KURDAN ÊN KEVN

RIM hem yekemîn û hem jî GRÎNGTIRÎN ÇEKÊ KURDA YE. Loma hemî leşkerên berê yê kurdan RIMDAR bûn. Ev ji ber vê yekê ye ku kurd yekemîn damezrenêrên civakan bûn hem nêçîrvan bûn û hem jî çandêrên niştecih. RIM hem li nêçîrê çekekî kêrhatî ye û hem jî li şerê xweparastinê. Hesin cara yekê li welatê kevnare yê Kurdistanê hatiye helandin, çêkirin.

RIM hem yekemîn û hem jî GRÎNGTIRÎN ÇEKÊ KURDA YE. Loma hemî leşkerên berê yê kurdan RIMDAR bûn. Ev ji ber vê yekê ye ku kurd yekemîn damezrenêrên civakan bûn hem nêçîrvan bûn û hem jî çandêrên niştecih. RIM hem li nêçîrê çekekî kêrhatî ye û hem jî li şerê xweparastinê. Hesin cara yekê li welatê kevnare yê Kurdistanê hatiye helandin, çêkirin.

Typos Cardos 1889

Kurd ji deştên Asyaya Navîn nehatine - Kurd EŞÎRÊN EZEL in, ku şaristanî ava kirine û pêşve xistine.

EFSANEYA NOEL'ê
BI RASTÎ EFSANEKÊ KURD E

Eslê efsaneya Santa Claus di nav kurdan de efsaneya "Gaxan" e.

"Gaxan" : Wateya "hanê ga" (*)
"Ga" bi kurdî tê maneya "ga".

"Xan" bi devoka tirkî tê maneya "han".

Sedema ku navê "Gaxan" lê hatiye dayîn, ew e ku wî pêşî nîfşê ga û ga kedî kiriye û kiriye xizmet û feyda mirovatîyê.

Bê şik di pêşketina peşveçûna mirovî de bi kedîkirina Gaxan (ango nijada dewaran) ji aliyê Gaxan ve şoreşeke bingehîn pêk hatiye.

Weke ku tê zanîn di serdemên berê de mirovan bi ked û enerjîya xwe zeviyan diçandin û tov diçandin û bi kêmasî encama vê yekê bi dest dixistin...
Bi kedîkirina ga û nijada wî (ga) re jî mirov fêr bû ku hêza ga bi awayên curbecur bi kar bîne.

Yek ji van û ya herî girîng jî ew bû ku mirovahiyê 'hêza ga' xiste xizmeta çandiniyê.
Bi bikaranîna hêza ga di xizmeta çandiniyê de, di çandiniyê de û ji ber vê yekê di jiyana mirovan de şoreşeke mezin pêk hatibû.

Ji ber vê yekê, êdî mirov dikaribûn gelek tebeqeyên erdan biçînin, gelek tebeqeyên çandiniyê biçînin, ji berê pirtir genim bi dest bixin û dextlê xwe berhev bikin.

Vê yekê hişt ku mirov xwe ewle hîs bikin û di jiyaneke rûniştî de bijîn.

Weke ku ji efsaneyê jî tê fêmkirin, kesên pêşî yên ku ga kedî kirine Kurd in.

Her çend ne yên pêşî bin jî ku xwemalî dikin jî, yên ku pêşî li bereketa ku bi hêza ga bi dest xistine fêhm dikin û teqdîr dikin û her sal bi şahîyan bi bîr tînin, Kurd in.

Û xuyaye ku; Ji wê demê ve (hezaran sal) Kurdan ew kesê ku wan fêrî bextewarî û hêza ga û nîfê wî kiriye û xistiye xizmeta mirovatiyê, bi rûmeta "Gaxan" bi rûmet kirine û organîze kirine. her sal festîvalên bi navê wî.

Bermayiyên wan cejnan her çiqas qels bin jî lê dîsa jî li Kurdistanê pîroz dikin.

Kurd hem bi navê wê ye resen dibêjin "Gaxan" û hem jî hevoka "Kal"ê li pêþiya wê dikin û jê re dibêjin "Kal-Gaxan" (ango bi kurdî Gaxan ê Kal).

Peyva "Kal" di kurdî de hem bi maneya pîrejinê, porê sipî û rû ronî, hem jî bi maneya wê ya eslî "Pîroz" tê bikaranîn. (Mînakî, Zerdeşt ê Kal : Ezîz Zerdeşt)
Carinan li şûna "Kal-Gaxan" jê re "Kal" tê gotin; yanî "Pîroz"...

Li gorî ola Zerdeştî, ola kevnar a Kurdan, "Ox" bi mirov re wekhev dihat dîtin, hem ji ber ku hêza ga di jiyana mirovan de şoreş kir û hem jî ji ber ku ked nirxek pir pîroz jê re dihat dayîn. Ji ber vê yekê li gorî ola Zerdeştî, kesê ku Oxek dêrîn bikuje, bi ye ku mirovî bikuje û wek qatil tê hesabandin.

Li gorî ola Zerdeştî, kesê ku ga bikuje, çawa ku ji bo kesê ku mirov bikuje, cezayê îdamê lê tê birîn.

Bi ser de jî kesê ku goştê ga dixwar, kafîr, yanî "Gavûr" dihat hesabandin.

Bi rastî jî koka etîmolojîk a peyva "Gavûr" li ser wê nirxandinê ye...

"Ga-wer": "Ga-xwar" bi tirkî ...

Ji ber vê yekê kesê ku goştê ga dixwar wekî "Kenîbal" yanî kesê ku goştê mirovan dixwar dihat hesabandin û kuştin ferz dihat dîtin.

Ka em vegerin ser mijara xwe...

Axir, ev efsaneya me ya "Kal-Gaxan" e û her sal ev efsane çawa tê pîrozkirin, ji Kurdistan/Mezopotamya heta Anatolyayê û ji Anatolyayê jî li tevahiya cîhana xiristiyanan belav bûye.

Wê demê Xiristiyanan divê "Kal-Gaxan" a me tenê bi "Kal" bizaniya; û divê wan ev "Bimîne" wergerandine forma latînî; "Stay" a me "Claus" bû bi wê devok û rastnivîsa latînî..

Bimîne: Klaus / Claus

Bi vê yekê têr nebûn, peyva Sint/Santa (bi erebî "Saint") lê zêde kirin, ku heman wateya peyva "Bimînin" û kirin "Sint/Santa-Klaus/Cılaus" (Sint-Klaus).

Paşê veguherî "Sent-Niklas" û bi kurtî "Krîstmis"...

Jixwe, ji vê yekê diyar dibe ku dema ku hemî kesên ku di Xirîstiyantiyê de wekî Pîroz têne pejirandin, ango "Sint/Santa" têne zanîn ku jiyane an jî wekî jiyaneke têne hesabandin; Milê me ye "Bimîne" ku jê re "Santa-Claus" tê gotin, wekî kesayetiyek efsanewî tê hesabandin ku di rastiye de tune bû ...

Ji ber ku wan goreke kesê bi navê "Klaus" li Demreyê dît, ku paşê ji sedsala çaremîn ve hatibû adaptekirin, û hewl dan ku vê efsaneyê bi temamî veguherînin Xirîstiyaniyê, bi rastî jî hewldanek ji bo hêskirina efsaneyê ye.

Ji bo Kal-Gaxanê me kesekî bavkal e ku di pêşketina mirovahiyê de şoreş û veguhertineke mezin pêk aniye.

Ji aliyê din ve xiristiyan, kalekî dilsoj jê re vedibêjin ku tenê li zarokan helva-şirmeyan belav dike.

Hûn ê fêm bikin:

Ev çîrok çîroka "Bimîne" ya me ye ku veguheriye "Bav-Bav" û "Kal-Gaxan".
 Û jixwe, efsaneya "Kal-Gaxan" ku bi navê Noelê jî tê binavkirin û di cîhana xiristiyanan de,
 bi awayekî din be jî, tê hembêzkirin, bîranîn û pîrozkirin, efsaneya me kurdan e.

Bi vî awayî bizane...

Fuat BRÛSK (ÇOLIGIJ) (Xwedê rehma xwe lê bike)

*) : Lê navê Xan li vir, navek e ku li gelên qedirbilind ên ku ji kurd û Kurdistanê li seranserê
 rojhilatê derbas bûne, tê kirin. Di zimanên din de "Khan" tê nivîsandin - G.C.

Zarokên Kurd yê delal ku di 13ê Çile de Newrozê pîroz dîkin, Kurdi Mitrayî (li gor salnameya rojê), her yek bi efsaneya kurdî Kal Gaxan li xwe kirine, ku her şeva sersalê xêrxwaziyê belav dike.

"Şaristaniya Yewnan şaristaniyeke ku ji aliyê Kurdên koçkirî ve hatiye avakirin. Bi koçkirina Kurdan a ji bo Yewnanîstanê dest pê kiriye. Ya herî girîng û eşkere, şaristaniya Amerîkayê ya hemdem e. Pir balkêş e, Rojava qet behsa çemê Beynen li herêma di navbera Dicle û Ferat.Hemû teorî wê di kêliyêkê de vala derbikeve.Lê belê, rêgezeke pêşketinê ya tevayî heye.Wek me berê jî got çavkaniya şaristaniya Yewnanan li ser kurdan e.Kurd di navbera du çeman de dijîn.Mezopotamya navenda çand, şaristanî û felsefeya cîhanê ye. Cihê yekem ku zanistên Riyaziyê pêş ketine di navbera van her du çeman de ye. herêm."

Dr. Elî Şerîetî

[DÎROKA KEVNARE \(Pre-Hîstorîkî\) a KURD](#)

[Foundation For Kurdish Library & Museum](#)